

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bc. TOMÁŠ DRAGON

(učitelství českého jazyka – učitelství technické a informační výchovy)

**METODICKÉ NÁVRHY PRO LITERÁRNÍ VÝCHOVU
NA 2. STUPNI ZŠ SE ZAMĚŘENÍM NA UPLATNĚNÍ ŽÁNRU
FANTASY**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jana Sladová, Ph.D.

OLOMOUC 2017

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem v ní veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne 10. dubna 2017

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji paní doktorce Janě Sladové za odborné vedení mé diplomové práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

Bc. Tomáš Dragon

Obsah

Úvod.....	6
1 Žánr fantasy a jeho varianty.....	7
1.1 Žánr fantasy.....	7
1.2 Varianty žánru fantasy podle Andrzeje Sapkowského.....	9
1.2.1 Za zamčenými dveřmi čili „Jejda, Toto, tohle asi není Kansas“	9
1.2.2 Retelling čili „Jak to bylo doopravdy“	10
1.2.3 Jakozemě čili „Kdesi tam, v dáli za poli, která známe“	10
1.2.4 Historia Magica čili „I stalo se včera“	10
1.2.5 Přichází cosi zlého čili „Jednorozec v zahradě“	11
1.2.6 Mezi námi zvířátky čili „Králíčkovi přátelé a příbuzní“	11
1.2.7 Urban fantasy čili „Elfové v Central Parku“	12
1.3 Varianty žánru fantasy podle Dagmar Mocné a Josefa Peterky	12
1.3.1 Epická fantasy	13
1.3.2 Hrdinská fantasy	13
1.3.3 Science fantasy	14
2 Vybrané texty pro tvorbu metodických návrhů	15
2.1 John Ronald Reuel Tolkien	15
2.1.1 Biografie a bibliografie	15
2.1.2 Bilbo Pytlík jako literární postava	20
2.1.3 Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky.....	21
2.2 Joanne Kathleen Rowlingová.....	21
2.2.1 Biografie a bibliografie	22
2.2.2 Harry Potter jako literární postava.....	25
2.2.3 Harry Potter a vězeň z Azkabanu	26
3 Výukové metody.....	27
3.1 Klasifikace výukových metod.....	28
3.1.1 Základní výukové metody podle J. Maňáka	28
3.1.2 Výukové metody podle I. J. Lerner.....	29
3.1.3 Klasifikace podle L. Mojžíška	30
3.1.4 Klasifikace podle J. Maňáka a V. Švece.....	32
4 Problematika inovativních výukových metod	35
5 Kritické myšlení.....	37
5.1 Model E-U-R (Evokace-Uvědomění si významu-Reflexe).....	37

5.2	Metody pomáhající rozvíjet kritické myšlení	38
6	Metodické návrhy se zaměřením na uplatnění žánru fantasy	42
6.1	Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky	43
6.1.1	Úvod.....	43
6.1.2	Příběh ukrytý v písni.....	48
6.1.3	Hostina	49
6.1.4	Glum a hádanky	51
6.1.5	Mapa	54
6.1.6	Prsten	57
6.1.7	Drak a poklad.....	59
6.2	Harry Potter a vězeň z Azkabanu.....	61
6.2.1	Úvod.....	61
6.2.2	Teta Marge.....	63
6.2.3	Hipogryf.....	65
6.2.4	Mozkomor vs. Patron.....	67
6.2.5	Kouzelné pomůcky	70
6.2.6	Harry Potter & Sirius Black.....	73
	Závěr	75
	Použité zdroje	76
	Přílohy.....	80

Úvod

V předložené diplomové práci se zabýváme tvorbou metodických návrhů pro hodiny literární výchovy na druhém stupni základních škol a odpovídajících ročnících víceletých gymnázií (dále jen ZŠ). Zaměřujeme se na literární žánr fantasy, který nás velice zajímá a samotná četba jeho textů nás inspirovala k tvorbě těchto metodických návrhů, jejichž pomocí chceme vybrané představitele a jejich díla žákům více přiblížit.

Autor diplomové práce volně navazuje na svou bakalářskou práci s názvem *Literární postava Conana v díle R. E. Howarda jako typ hrdiny v žánru fantasy*.

Cílem této práce je vytvořit soubor metodických návrhů s využitím vybraných textů žánru fantasy, a to za použití vhodných výukových metod a forem práce.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části.

První část je složena z pěti kapitol. Zde se na úvod zabýváme žánrem fantasy a jeho žánrovými variantami. Dále se věnujeme konkrétním autorům tohoto žánru – jejich biografii a vnějším vlivům, které je ovlivnily; tvorbě; stěžejní literární postavě, jež je proslavila a jednomu vybranému dílu s touto postavou v hlavní roli, z jehož textů čerpáme při tvorbě metodických návrhů. Ve třetí až páté kapitole se věnujeme především výukovým metodám, jejich klasifikaci, inovativním metodám a kritickému myšlení.

Druhá část představuje šestou kapitolu práce a metodické návrhy se zaměřením na uplatnění žánrů fantasy. Postupně popisujeme jednotlivé metodické návrhy k vybraným knihám. Zvolili jsme dvě – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* od J. R. R. Tolkiena a *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* od J. K. Rowlingové. První zmíněná kniha v sobě zahrnuje dokonale autonomní a uměle vytvořený svět a je klasikou žánru fantasy, zatímco druhá publikace obsahuje propojení kouzelného světa s naším reálným a klasikou se teprve stává.

Myslíme si, že fantasy literatura je na školách probírána velmi okrajově a její texty v hodinách literatury chybí. Fantazie je základní a velmi důležitou složkou každého člověka a u dětí je nedílnou součástí dospívání. Fantasy hrdinové a fantasy světy uměle vytvořené, ale i ty, které se pouze prolínají s tím naším světem, dokáží neuvěřitelné věci s dětskou myslí. Mohou také ve velké míře u žáků podpořit rozvoj čtenářství.

1 Žánr fantasy a jeho varianty

1.1 Žánr fantasy

Fantasy je literární žánr, který stojí jako protiklad ke sci-fi a realistické próze. Propojuje imaginární světy s tím naším reálným. Zaměřuje se na mystiku, magii a zdůrazňuje citovost. (DOROVSKÝ, I. et al., 2007, s. 316)

Mnozí čtenáři mají občas potřebu utéct od reality a přenést se někam daleko do neznámých koutů fantastických zemí. Zde se můžeme cítit lépe, odpočineme si od každodenních strastí a objevujeme to kouzelné, nové a záhadné, co nám mnohdy v životě chybí. Lidská představivost nemá hranic. Již v dávné minulosti lidé věděli, že věci nadpřirozené, neuvěřitelné a nevysvětlitelné existují. Všechno však přičítali bohům, čímž si tyto věci vysvětlovali. Největší fantazii měli ti, kteří během svého života neopustili území domova a vzdálili se maximálně na pár kilometrů.

V dnešní době máme spoustu nových technologií, vědeckých vynálezů i vymožeností nejrůznějšího charakteru. Většina věcí se provádí elektronickým způsobem. Nacházíme se ve věku internetu a sociálních sítí, díky čemuž přicházíme o velkou část fantazie a tajemna, které se skrývají ve věcech nepoznaných.

Autoři písícií fantasy literaturu nám umožňují přenos do jiného světa a pomáhají nám prožít část naší fantazie. I když se jedná jen o dočasný efekt, máme je rádi a čteme jejich díla s vášní.

Pojem fantasy se objevuje až v 50. letech 20. století v zahraničních časopisech *The Magazine of Fantasy*, *Fantasy Fiction* atd. (MOCNÁ, D. et al., 2004, s. 187)

Literatura popisuje žánr fantasy různými způsoby. *Encyklopedie literárních žánrů* definuje fantasy jako: „Populární žánr iracionální fantastiky s tematickými zdroji v mýtu a středověké romanci.“ (MOCNÁ, D. et al., 2004, s. 187)

Rosemary Jacksonová uvádí v publikaci *Fantasy: Podvratná literatura: „Kritikové používají termín ‚fantasy‘ trochu marnotratně pro každý literární žánr, který nepracuje s realistickým vyprávěním: pro mýty, legendy, lidovou slovesnost a pohádky, utopické alegorie, snové vize, surrealistické texty, sci-fi, horor...“* (PRINGLE, D. et al., 2003, s. 19)

V některých literárních pramenech se setkáváme i s pojmem fantastika (z řečtiny *phantastikós* – představivost, imaginace) nebo fantastická literatura. (NÜNNING, A., 2006, s. 215)

Josef Peterka píše v knize *Teorie literatury pro učitele*: „V užším pojetí (T. Todorov 1980, R. Lachmann in *Úvod do literární vědy*) je ‚fantastická literatura‘ žánr romantické provenience; v širším pojetí jakožto ‚literární fantastika‘ je spíše esteticky vyhraněnou žánrovou oblastí, těžící z různých podob vystupňované fantazie (sb. *Phantastik in Literatur und Kunst* 1985).“ (PETERKA, J., 2006, s. 203)

V *Lexikonu literární teorie a kultury* je uvedeno, že fantastika je: „V širším smyslu je to každý druh lit., která staví proti empiricky ověřitelnému obrazu čtenářova světa jiný svět, mj. science-fiction, fantasy, legenda, horor, pohádka. Naproti tomu stojí f. v užším smyslu. V ní se uvnitř textu líčí konflikt mezi obrazem světa, který zde byl představen a který je zároveň čtenářovým světem, a událostmi, které se v rámci tohoto obrazu světa nedají vysvětlit...“ (NÜNNING, A., 2006, s. 215)

K fantastické literatuře se vyjádřil i český spisovatel Ivan Adamovič: „Fantastická literatura nemá však dostatečně ustálené pojmosloví, význam termínů je navíc často různě chápán akademickou literární kritikou, obyčejnými čtenáři, příslušníky fandomu i terminologickými zvyklostmi v různých zemích.“ (ADAMOVIČ, I., 1996, s. 46) „Fantastická literatura v užším slova smyslu je příběhem, kde je přítomen prvek nadpřirozena (magie, spiritismu apod.). Patří sem i jakýkoliv horror, v němž má hrůza nadpřirozený původ. V širším slova smyslu zahrnuje i veškerá SF díla a označuje veškerou literaturu, jejíž děj vybočuje z rámce nám známé reality.“ (ADAMOVIČ, I., 1995, s. 6)

Kromě výše uvedených definicí popsala fantasy ještě Američanka Ursula K. Le. Guinová ve své knize *The Language of the Night: Essays on Fantasy and Science Fiction*: „Fantasy není antiracionální, nýbrž pararacionální, není antirealistická, nýbrž surrealistická, to znamená: je realismem vyššího stupně. Použijeme-li freudovskou terminologii: exploatuje prvotní, nikoli druhotný myšlenkový proces. Využívá archetypy a ty – jak varuje Jung – jsou nebezpečné. Fantasy je daleko více než realistická literatura blízka poezii, mysticismu, šílenství. Jsou to divoké pustiny a ti, kteří se do nich vydávají, nemají důvod sami sebe klamat falešným pocitem bezpečí. Fantasy je cesta. Cesta do podvědomí, jako psychoanalýza. A stejně jako psychoanalýza může být nebezpečná. Působí, že v nás dochází ke změnám.“ (SAPKOWSKI, A., 2001, s. 49)

Žánr fantasy má spoustu variant a každý autor vymezuje odlišné dělení. V některých případech se však terminologie prolíná. Dále se budeme tedy zabývat variantami fantasy podle Andrzeje Sapkowského, který je ve svém dělení rozmanitý

a rozlišuje více variant podle určitých kritérií, a také Dagmar Mocné a Josefa Peterky, kteří uvádí rozdělení fantasy na tři hlavní varianty – *Epickou fantasy*, *Hrdinskou fantasy* a *Science fantasy*. (MOCNÁ, D. et al., 2004, s. 188)

1.2 Varianty žánru fantasy podle Andrzeje Sapkowského¹

Polský autor Andrzej Sapkowski vytvořil vlastní terminologii v rozdělení žánru fantasy. Podle něj je tento druh literatury mnohem rozmanitější, co se týká variant, než sci-fi. Své názory a rozčlenění žánru fantasy uveřejnil v roce 2001 jako článek v měsíčníku science fiction *Ikarie*, který nesl název *Subžánry subžánru*.

1.2.1 Za zamčenými dveřmi čili „Jejda, Toto, tohle asi není Kansas“

Sapkowski dělí fantasy na základě kritérií, které musí splnit a určitých prvků obsažených v příbězích. V této variantě se jedná o jakési zamčené dveře – většinou nějakým kouzlem. Ten, kdo nakonec těmito dveřmi projde, je nějaká výjimečná vyvolená osoba či bytost. Dostane se z původního světa do nového světa – fantastického.

„Kromě našeho světa, toho skutečného, v němž žijeme, toho, který známe a jehož zákonům rozumíme, existuje ještě něco jiného – nějaký paralelní, souputnický, jakási fantastická Země, jež se řídí pravidly magie. Do této země vedou jakési dveře...“ (SAPKOWSKI, A., 2001, s. 41)

Typickým příkladem je dílo *Lev, čarodějnice a skříň* z fantasy cyklu *Letopisy Narnie* od britského autora C. S. Lewise. Děti objeví starou skříň, kterou projdou a dostanou se do úžasného světa plného neznámých bytostí a čas plyne jinak.

Můžeme do této varianty také zařadit i *Alenku v říši divů* Lewise Carrola, kde hlavní hrdinka propadne králičí norou do jiného světa.

„Zavřených dveří“ je spousta druhů. Další možností je kniha s tajemným symbolem, kterou projde chlapec do říše zvané Fantázie – objevuje se v díle *Nekonečný příběh* od Michaela Endeho.

---

¹ Sapkowski, A. *Subžánry subžánru*, 2001, s. 41-46.

1.2.2 Retelling čili „Jak to bylo doopravdy“

Pojem „retelling“ můžeme z anglického jazyka přeložit jako převyprávění. „...způsobem stručným, úderným a konkrétním definuje pojem, který – marníce slova – bychom museli definovat jako nové převyprávění více či méně známých příběhů.“ (SAPKOWSKI, A., 2001, s. 41)

V podstatě se opět vypráví bajky, legendy, mýty a další literární díla – známější i méně známé. Autoři retellingů se snaží odstranit všechny pohádkové prvky a ponechat pouze kouzla a magii, které neodmyslitelně patří k fantasy literatuře a přimět čtenáře, aby přijali jejich verzi mýtu, pohádky či bajky jako pravdivou.

Jako příklady klasických retellingů můžeme uvést *Drákulu*² a *Šípkovou Růženku*³.

1.2.3 Jakozemě čili „Kdesi tam, v dáli za poli, která známe“

Tato varianta se prolíná s *epickou fantasy* (nebo také *high fantasy*). Autor vytvoří zcela samostatný fantasy svět, který není závislý na světě skutečném (reálném). Vymyšlená země je dokonale autonomní, plná neobvyklých stvoření a od počátku do konce příběhu se veškerý děj probíhá jen tady.

Často se v tomto druhu literatury odehrává válka Dobra proti Zlu – můžeme tedy zmínit i *hrdinskou fantasy* (nebo také *heroic fantasy*), se kterou má hodně společného.

Zástupci „jakozemě“ jsou R. E. Howard s *Hyborským světem* Conana barbara, Terry Pratchett a *Zeměplocha*⁴ a samozřejmě J. R. R. Tolkien se svou *Středozemí*, kde se odehrává děj trilogie *Pán prstenů*.

O epické i hrdinské fantasy bude pojednáno podrobněji v nadcházející kapitole.

1.2.4 Historia Magica čili „I stalo se včera“

Do tohoto druhu patří autoři, kteří se zabývají alternativní historií. „...vyprávění typu ‚co by bylo, kdyby‘, vždycky přitahovala spisovatele a fantasy zvláště...“ (SAPKOWSKI, A., 2001, s. 43)

---

² Původně dílo irského autora Brama Stokera.

³ Pohádka původně obsažená ve sbírkách bratří Grimmů.

⁴ Fiktivní svět rozkládající se na zádech želvy, která pluje vesmírem.

Vychází z momentální historie našeho světa. V nově vzniklé alternativní historii se ale musí objevit nějaký prvek magie, jelikož se stále pohybujeme v oblasti fantasy a tam je nutností.

Zapadá sem dílo *Ráj* od Harryho Harrisona o přežití dinosaurů, z kterých se nakonec vyvine nový smýšlející druh bojující proti prvním lidem v době ledové.

Také román *Muž z vysokého zámku* amerického autora Philipa K. Dicka je o alternativní historii, kdy Adolf Hitler vyhraje válku a opět je zavedeno otroctví.

1.2.5 Přichází cosi zlého čili „Jednorožec v zahradě“

James Thurber napsal krátkou povídku s názvem *Jednorožec v zahradě*. Muž – obyčejný smrtelník uvidí na své zahradě mýtického jednorožce, který do našeho světa běžně nepatří. Jednorožec je symbol pro neuvěřitelné, magické či zvláštní věci probíhající v reálném světě. Využívá se jej při interpretaci děl.

Jedná se o převrat, zlom v každodenním životě, naší realitě, kdy se začne odehrávat něco fantastického.

Typické dílo, které do této varianty můžeme zařadit je velmi oblíbený *Harry Potter* od anglické spisovatelky J. K. Rowlingové. Mladý chlapec se dozvídá spoustu let po smrti rodičů, že oplývá magickými schopnostmi a je přijat na školu čar a kouzel v Bradavicích.

Dalším příkladem je fantasy román od Tima Powerse – *Poslední výzva*. Hlavní hrdina Scott Crane hraje karetní hru, při které se bojuje o duše, fyzické schránky i holé životy.

1.2.6 Mezi námi zvířátky čili „Králíčkovi přátelé a příbuzní“

Zvířátkovská varianta se někdy také nazývá „*Bambiho*⁵ děti“. Řadíme sem příběhy, kde jsou hlavními hrdiny zvířata jednající jako lidé a mající lidské schopnosti a vlastnosti.

Když se vrátíme do minulosti, tak můžeme počátky nalézt už v Ezopových bajkách nebo u bratří Grimmů v jejich sbírkách pohádek.

Sapkowski uvádí jako příklad dílo *Shardik* Richarda Adamse o gigantickém obřím medvědu. Stejný autor napsal i knihu *Daleká cesta za domovem*, která vyšla před

---

⁵ Podle slavného srnečka ze stejnojmenné pohádky Walta Disneyho.

první jmenovanou. Hlavními hrdiny příběhu jsou králíci, kteří se vydají na cestu za novým domovem. V průběhu děje překonávají spoustu překážek a strastí, ale díky své vychytralosti vítězí.

1.2.7 Urban fantasy čili „Elfové v Central Parku“

„Jménem urban fantasy popisujeme díla ve stylu poetiky pikarijsko-velkoměstských balad, Schelmenrománů, West Side Story nebo punk rocku, kde magie a fantasmie vchází do betonové džungle našich měst. Ulicemi New Yorku duní kopyta bílého koně, který zachrání hrdinu z rukou gangu mladistvých a odnese ho za neuvěřitelným dobrodružstvím.“ (SAPKOWSKI, A., 2001, s. 46)

Varianta urban fantasy je v podstatě propojení magických fantastických prvků s moderní civilizací. Můžeme zde mluvit i o spojitosti s počítači.

„Elfové, démoni a jiné magické bytosti hrají v rockových kapelách, jezdí metrem a v noci se toulají od McDonalda až k Central Parku...“ (SAPKOWSKI, A., 2001, s. 46)

Zde patří série knih *Tajuplný Amber* od Rogera Zelazného. V tomto fiktivním světě existuje spousta různých světů, ale pouze dva opravdové. Ty ostatní, včetně Země (naší reality, kde se příběh také odehrává), jsou jen tzv. stíny. Jedná se o multivesmír.

Také fantasy sérii *The Mortal Instruments* (česky *Nástroje smrti*) od Američanky Cassandry Clare lze považovat za tuto variantu žánru. Hlavní postavou je mladá dívka – svědkyně vraždy, kterou spáchají zvláště potetovaní lidé. Tetování vidí pouze ona. Mrtvola zmizí a od tajemných lidí se dozvídá, že ten mrtvý byl démon. Postupem času zjišťuje, že kromě našeho světa existuje ještě další úplně nový. Je plný démonů, vlkodlaků, víl, andělů, upírů a dalších bytostí nejrůznějšího charakteru.

1.3 Varianty žánru fantasy podle Dagmar Mocné a Josefa Peterky

Dagmar Mocná a Josef Peterka v *Encyklopedii literárních žánrů* uvádí, že: *„Fantasy jako mladý žánr populární literatury prochází dynamickým vývojem. V průběhu její existence se vytvořily tři hlavní žánrové varianty...“* Mimo tyto hlavní varianty jsou i další. Vytvořili je autoři, kteří přidali do svého díla nějaký rys či prvek.

Např. *dark fantasy (temná fantasy)* – fantasy s prvky hororu. (MOCNÁ, D. et al., 2004, s. 188)

1.3.1 Epická fantasy

Tuto variantu můžeme také zaměnit s pojmem *high fantasy (vysoká fantasy)*. Epická fantasy je postavená na propracovaném námětu se spoustou dějových linií. Své motivy často čerpá ze staroanglických legend jako např. Artuš a rytíři Kulatého stolu (odtud pojem *artušovská fantasy*⁶).

„Anglosasové, kteří ve fantasy dominují a kteří tento žánr stvořili, mají k dispozici mnohem lepší materiál: keltskou mytologii. Artušovská legenda, irské a bretoňské balady nebo velšský Mabinogion⁷ se hodí jako materiál pro fantasy stokrát lépe než nějaká infantilní a primitivně zkonstruovaná pohádka. Artušovský mýtus je mezi Anglosasy věčně živý, je svým archetypem pevně vrostlý do jejich kultury. A proto archetypem, pravzorem VŠECH fantasy děl, je legenda o králi Artušovi a rytířích Kulatého stolu.“ (SAPKOWSKI, A., 1994, s. 45)

Objevuje se zde typický hrdina se svou družinou, jakého známe např. i z legend. (MOCNÁ, D. et al., 2004, s. 188)

Varianta se nezaměřuje pouze na bojové a napínavé scény, ale klade důraz spíše na důležitost příběhu a jeho poselství. Objevuje se zde často motiv cesty spojené s hledáním. Jako příklad můžeme uvést J. R. R. Tolkiena a jeho trilogii *Pán Prstenů*. (ADAMOVIČ, I., 1996, s. 46)

1.3.2 Hrdinská fantasy

Hrdinská fantasy nebo také *heroic fantasy* je ztotožňována s variantou *meč & magie* (anglicky *sword & sorcery*). Zakladatelem žánrové varianty byl R. E. Howard se svou postavou Conana barbara, ze kterého se postupem času stal fenomén se silnou základnou fanoušků a pokračovatelů píšící příběhy o Conanovi.

„V roce 1936 si Howard bere život a jako dědictví po sobě zanechává několik krátkých povídek a novel odehrávajících se v naší Zemi trochu podobném, přece však zcela fiktivním Never-Never Landu. Hrdinný Conan tam dělá to, co jeho tvůrce nemohl. Howard po sobě zanechal jen jednu delší práci o Conanovi a to ‚Hodina draka‘

---

⁶ Někdy se tak nazývá epická fantasy.

⁷ Kolekce založená na rukopisu *Red book of Hergest* ze 14. století. Obsahuje jedenáct příběhů z rané velšské literatury, které čerpají z mystických slov keltských mýtů, folklóru, tradic a historie.

(*the Hour of Dragon*). Ta je po jeho smrti vydána znovu pod názvem ‚*Conan dobyvatel*‘ (*Conan the Conqueror*). Howard si dává dvacet v temné mohyle a světem amerických fanů zatím otrásají další ‚*Conan the...*‘ od chytráků, kteří v tom vycítili byznys. Chytrákům se daří dobře a už začíná být jisté, že Howard stvořil nový, čtivý, dobře prodejný žánr – *sword and sorcery*, někdy také zvaný *heroic fantasy*.“ (SAPKOWSKI, A., 1994, s. 43)

Termín *meč & magie* poprvé vymyslel až na počátku 60. let americký spisovatel Fritz Leiber. (PRINGLE, D. et al., 2003, s. 33)

Podstatou příběhů jsou kouzla, napětí, boj a drama. Hrdinská fantasy vytěšňuje variantu *meč & magie* od 70. let 20. století. Jediný rozdíl mezi nimi je ten, že hrdinská fantasy klade větší důraz na bojové scény a *meč & magie* spíše na objevování se magie a kouzel. (ADAMOVIČ, I., 1996, s. 46)

Jako další autory tvořící hrdinskou fantasy můžeme uvést např. Michaela Moorcocka, již výše zmíněného Fritze Leibera, Lina Cartera, L. Sprague de Campa, slovenského Juraje Červenáka nebo českého Leonarda Medka.

1.3.3 Science fantasy⁸

Žánr sci-fi se dlouhou dobu snažil oddělit od fantasy a vymezit rozdíl mezi magií a vědou. Nicméně science fantasy je hybridní varianta, která zahrnuje oba žánry a vytváří tak magický futuristický svět. Science fantasy byl prvně populární ve 30. a 40. letech 20. století, kdy zahrnoval jistou *soft science*. Tento typ science fantasy pozměňoval nebo ignoroval vědecké zákony a teorie ve prospěch příběhu. Science fantasy však existuje i v jiných formách. Např. věda může být vyvinutá na takové úrovni, že začne simulovat magii nebo se v příběhu objevují postavy vlastními psychické schopnosti připomínající magii nebo magie a věda existuje a funguje pospolu.

Mezi díla řazená do této varianty patří např. série *The Dying Earth* od uznávaného amerického autora Jacka Vance. Jedná se o fascinující příběh odehrávající se na Zemi v daleké budoucnosti, pod rudým sluncem, které brzy vyhasne navždy. Kouzelníci jsou jedni z nejvýznamnějších členů společnosti a není zde žádná hranice mezi vědou a magií.

---

⁸ Dostupné z: <http://bestsciencefictionbooks.com/science-fantasy-science-fiction.php#>

2 Vybrané texty pro tvorbu metodických návrhů

V této kapitole se zaměříme na jednotlivé autory fantasy literatury, z jejichž děl budeme čerpat při tvorbě metodických návrhů.

2.1 John Ronald Reuel Tolkien

J. R. R. Tolkien byl významným badatelem v oblasti anglického jazyka a dvojnásobným profesorem anglosaské staré angličtiny na univerzitě v Oxfordu. Psal také spoustu příběhů zahrnujících *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (v originále *The Hobbit, or There and Back Again*) a samozřejmě také trilogii *Pán prstenů* (v originále *The Lord of The Rings*), díky kterým se nejvíce proslavil a získal si miliony čtenářů po celém světě.

Při vytváření biografie a bibliografie jsme mimo jiné dosti využívali elektronického zdroje ve formě webové stránky v anglickém jazyce s názvem *THE TOLKIEN SOCIETY* a příspěvku od Davida Doughana MBE – *J. R. R. Tolkien: A Biographical Sketch*⁹.

„Krátce po Howardově smrti, roku 1937, publikuje v Anglii málo známý pětáctýřicetiletý pan Tolkien dětskou knížečku *„Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky“*. Tolkienova koncepce *Never-Never Landu* nazvaného *Středozemě* se zrodila ve dvacátých letech našeho století. A teprve roku 1954 vydává vydavatelství *Allen a Unwin* *„Pána Prstenů“*. Psaní trilogie, která má otřást světem, zabralo autorovi dvanáct let. Předstihl ho *C. S. Lewis* se svou *„Narnií“* v roce 1950, avšak nikoli *Lewis*, nýbrž *Tolkien* srazil svět na kolena. [...] *Pohledme na to – dva autoři a dvě různá díla. Dvě díla tak různá, jak jen jsou různí jejich autoři. Mladický neurotik a zralý vyrovnaný profesor. Conan z Cimmerie a Frodo Pytlík z Hobitína. Dvě tak rozdílné Nikdy-nikdy země. A společný úspěch. A byl stvořen žánr. Začal kult a šílenství.“* (SAPKOWSKI, A., 1994, s. 43-44)

2.1.1 Biografie a bibliografie

Johnův otec Arthur Reuel Tolkien byl bankovní úředník a v roce 1890 se vydal do Jižní Afriky kvůli lepším vyhlídkám na povýšení. Byl doprovázen svou nevěstou Mabel Suffield a později Johnovou matkou, která pocházela

---

⁹ Dostupné z: <https://www.tolkiensociety.org/author/biography/>

z West Midlands¹⁰. J. R. R. Tolkien se narodil 3. ledna 1892 v Bloemfonteinu v Jižní Africe. Jeho vzpomínky na tento kontinent byly nepatrné, zato živé, což zahrnovalo i setkání s velkým chlupatým pavoukem. Tímto byla do určité míry ovlivněna později jeho tvorba. Johnův otec zemřel 15. února 1896 a tak on, jeho matka a mladší bratr Hilary se vrátili zpět do Anglie (West Midlands).

Ve West Midlands bylo Tolkienovo dětství komplexní směsí ponuře průmyslové Birminghamské aglomerace a typicky venkovského stereotypu Anglie. Jeho život byl rozdělen na tyto dvě oblasti: tehdy velmi venkovskou vesničku Sarehole¹¹ s jejím mlýnem a temně městský Birmingham, kde byl posléze poslán do King's Edward's school. V té době se rodina přestěhovala do King's Health, kde dům přiléhá k železniční trati. Mladý John rozvíjel svou jazykovou představivost při pozorování vozů s uhlím, jak přepravují náklad do různých destinací.

Následovala další změna bydliště. Tentokrát do příjemnější části Birminghamu – na předměstí Edgbastonu. Kolem roku 1900 se Mabel Tolkien a její sestra staly členky římskokatolické církve a od té doby byli John a Hilary vychováváni ve víře Pia Nona¹². Oba chlapci byli oddanými katolíky po celý život. Rodinu také pravidelně navštěvoval farář z poloviny Španěl a z poloviny Velšan – Otec Francis Morgan.

V roce 1904 byl Mabel Tolkienové diagnostikován diabetes a zemřela 14. listopadu téhož roku. O dva osiřelé chlapce se tedy, alespoň na krátkou dobu, po materiální i duchovní stránce postaral právě Otec Francis Morgan. Pak je do opatrovnictví přijala teta Beatrice Suffield a následně paní Faulknerová do jejího domova pro sirotky.

John vykazoval pozoruhodné jazykové nadání. Ovládal latinu a řečtinu, což byl v této době jen zlomek jeho uměleckého vzdělání. Byl kompetentní v řadě dalších jazyků – v moderních, starověkých, především gotických a později také finských. Jen tak pro zábavu vytvářel vlastní jazyky.

Když měl John šestnáct let, seznámil se s devatenáctiletou Edith Bratt, která také žila v domově pro sirotky paní Faulknerové. Jejich přátelství se postupně prohloubilo v něco víc. Otec Francis však Tolkienovi zakázal se stýkat s Edith, či si s ní vůbec korespondovat po dobu tří let, než mu bude dvacet jedna. Příkaz dodržel.

---

¹⁰ Hrabství nacházející se ve středozápadní Anglii.

¹¹ Vesnička situovaná jižně od Birminghamu. J. R. R. Tolkien od ní bydlel asi 300 yardů. Později využil místního mlýnu, který se mu líbil, v trilogii Pán prstenů.

¹² Byl tak nazýván papež Pius IX.

Roku 1911 byl pozván na dovolenou do Švýcarska, odkud vzal později inspiraci k popisu „Mlžné hory“ a „Roklinky“, což jsou místa obsažená v některých jeho dílech. Téhož roku odešel na Exeter College v Oxfordu, kde zůstal studovat starou angličtinu, germánské jazyky (zejména gotické), velšské a finské. O dva roky později konečně obnovil vztah s Edith. Konvertovala ke katolicismu a přestěhovala do Warwicku, který svým velkolepým hradem a krásnou okolní krajinou udělal velký dojem na Johna. V srpnu 1914 vypukla válka.

Na rozdíl od svých vrstevníků Tolkien příliš nespěchal, aby se připojil ihned k armádě. Vrátil se do Oxfordu, kde pracoval na básních a svých smyšlených jazycích – zejména se jednalo o jazyk Qenya, který byl ovlivněn finštinou. Tolkien nakonec narukoval jako podporučík v Lancashirských střelcích a zároveň pracoval na myšlenkách ohledně postavy „Eärendil the Mariner“¹³. Mnoho týdnů zůstal držen v nudném napětí v Anglii. Nakonec se ukázalo, že se musí brzy nalodit do Francie, a tak se spolu s Edith vzali dne 22. března 1916 ve Warwicku.

John byl posléze skutečně poslán do aktivní služby na západní frontě. Po čtyřech měsících v zákopech podlehl „zákopové horečce“¹⁴ a byl poslán zpět do Anglie, kde strávil další měsíc v nemocnici v Birminghamu.

V tomto období začal Tolkien dávat svým příběhům tvar. Toto uspořádání jeho představivosti se vyvinulo v *Knihu ztracených příběhů* (v originále *The Book of Lost tales*), která za jeho života nikdy nevyšla.

Jednou šel John na procházku se svou ženou Edith do lesa, kde byl háj plný bolehlavu¹⁵, a ona zde pro něj tancovala. Tato událost byla inspirací pro příběh *Beren and Lúthein*¹⁶. Johna jako Beren a Edith jako Lútein.

Dne 16. listopadu 1917 se jim narodil první syn John Francis Reul (později Otec John Tolkien).

Po skončení války roku 1918 se Tolkien opět pokoušel o získání akademického zaměstnání – působil jako asistent lexikografa *Nového (Oxforského) slovníku angličtiny* (v originále *The New English Dictionary* nebo *The Oxford English Dictionary*). U této práce však dlouho nezůstal. V létě 1920 požádal o pozici docenta anglického jazyka na Univerzitě v Leeds a byl jmenován.

---

¹³ Fikční postava světa J. R. R. Tolkienovy Středozeemě, která se objevila v díle *The Silmarillion*.

¹⁴ Forma tyfu podobná běžné infekci v nehygienických podmínkách.

¹⁵ Bolehlav je jedovatá rostlina.

¹⁶ Příběh lásky a dobrodružství smrtelného muže Berena a nesmrtelné elfí dívky Lúthein.

První Johnovo veřejné čtení bylo v The Exeter College Essay Club. Prezentoval zde jeden z jeho příběhů – *Pád Gondolinu* (v originále *The Fall of Gondolin*).

Na univerzitě kromě učení také spolupracoval s E. V. Gordonem¹⁷ na slavném vydání díla *Sir Gawain a Zelený rytíř* (v originále *Sir Gawain and the Green Knight*), pokračoval ve vylepšování *Knihy ztracených příběhů* a vytvářel elfské jazyky.

V tomto období se Tolkienovi narodili další dva synové – Michael Hilary Reuel v říjnu 1920 a Christopher Reuel roku 1924. O rok později získal Tolkien na univerzitě post profesora.

Johnova akademická publikační činnost byla velmi řídká. V dnešní době kvantitativního hodnocení pracovníků by za něco takového byl odsuzován. Nicméně jeho vzácné vědecké publikace byly často extrémně vlivné – např. přednáška *Beowulf, monstra a kritikové* (v originále *Beowulf, the Monsters and the Critics*).

Od roku 1945 působil jako profesor anglického jazyka a literatury na Merton College Univerzity v Oxfordu. Na této pozici zůstal až do svého odchodu do důchodu v roce 1959. Kromě práce na svých dílech také vyučoval, zkoušel studenty a hrál důležitou roli v akademické politice a správě.

Jeho rodinný život byl jednoduchý. Edith porodila jejich poslední dítě a zároveň jedinou dceru Priscillu v roce 1929. Tolkien měl ve zvyku psát dětem každoročně ilustrované dopisy jakoby od Santa Clause – jejich výběr byl publikován v roce 1976 jako *Otcovy Vánoční dopisy* (v originále *The Father Christmas Letters*). Také jim vyprávěl četné večerníčky. Syn John vstoupil v dospělosti do kněžství, Michael a Christopher se přidali k válečné službě v královském letectvu. Poté se však Michael stal učitelem, Christopher univerzitním lektorem a Priscilla sociální pracovnící. Žili klidně v Severním Oxfordu a později manželé Tolkienovi na předměstí Headingtonu.

Tolkien byl jedním ze zakládajících členů skupiny Oxford friends, jejíž členové měli společné zájmy. Jedním z členů byl také známý autor „*Narnie*“ C. S. Lewis, který se stal jedním z Tolkienových nejbližších přátel.

Mezitím Tolkien pokračoval v rozvíjení jeho mytologie a jazyků. Jednou, když opravoval testové listy, objevil od jednoho kandidáta papír bez odpovědí. Na této stránce se pohybovalo, kdo ví co, jakýsi anarchický démon a bylo zde napsáno: „*V díře v zemi, tam žil hobit*“.

---

¹⁷ Filolog známý jako editor středověkých germánských textů a učitel germánských jazyků v Univerzitě v Leeds.

Tolkien kvůli své povaze potřeboval okamžitě zjistit, co bylo Hobit, v jaké díře žil, proč žil v díře atd. Z tohoto šetření vznikl příběh, který vyprávěl svým mladším dětem, a dokonce jej nechal i kolovat. V roce 1936 přišel neúplný strojopis do rukou Susan Dgnallové, zaměstnankyni nakladatelství George Allen and Unwin (v roce 1990 spojeno s HarperCollins).

Kompletní příběh pak předseda firmy Stanley Unwin zkusil předložit svému desetiletému synovi, který napsal schvalující zprávu a vyšel *The Hobbit* v roce 1937. Dílo ihned zaznamenalo úspěch a Stanley Unwin se ptal, jestli má nějaký další podobný materiál k dispozici ke zveřejnění.

Tolkien představil tedy Unwinovi některé ze svých dokončených příběhů ze *Silmarillionu*. Bohužel bylo zjištěno, že jsou komerčně nepublikovatelné. Byl vyzván k napsání pokračování *Hobita*. Tolkien byl sice zklamán neúspěchem *Silmarillionu*, ale souhlasil s výzvou.

Dětský příběh se vyvinul v něco mnohem víc. Po šestnácti letech bylo dílo *Pán prstenů* konečně vydáno ve třech částech mezi roky 1954 a 1955. Velkou zásluhu na tom měl i dospělý Rayner Unwin¹⁸.

Pán prstenů rapidně vstoupil v povědomí lidí. Získal protichůdné recenze. Rozhlasová stanice *The BBC* upravila dílo do dvanácti epizod a následně ho rádiově odvysílala na svém třetím kanálu, který byl určen intelektuálům. V roce 1956 bylo ještě rádio v Británii dominantním médiem. Celkové tržby překročily hranice rentability, až Tolkien litoval, že nemůže odejít do předčasného důchodu. Nicméně toto bylo založeno jen na prodeji vázané knihy.

V roce 1965 byl *Pán prstenů* vytištěn v pirátské brožované verzi a byl umístěn do kategorie impulsivní nákup. Roku 1968 se stal *Pán prstenů* téměř biblí „alternativní společnosti“.

Tento vývoj produkoval smíšené pocity autora. Byl sice nesmírně polichocen a stal se poměrně bohatým, ale také litoval ty, jejichž představa velké cesty bylo konzumování *Pána prstenů* a LSD současně. Fanoušci byli příčinou rostoucích problémů – např. telefonovali v nevhodných časech a dožadovali se informace, jestli Frodo ve svém úkolu selže či nikoliv. Tolkien si změnil adresy, telefonní číslo a odstěhovali se společně se ženou do Bournemouthu.

---

¹⁸ Syn Stanleyho Unwina, který mezi prvními četl *Hobita* a taky jej schválil.

Mezitím kult, nejen Tolkiena, ale fantasy literatury, kterou oživil, ne-li dokonce inspiroval, opravdu vzlétl.

Kromě *Pána prstenů* můžeme uvést další spoustu děl, která Tolkien během svého života napsal. Jednalo se o celou řadu odborných statí, esejí, překladů a dalších příběhů. Např. *Příhody Toma Bombadila* (v originále *The Adventures of Tom Bombadil*), *Kovář z Velké Lesné* (v originále *Smith of Wootton Major*) či *Nimralův list* (v originále *Leaf by Niggle*).

Tok publikací byl dočasně zpomalen Tolkienovou smrtí. Dlouho očekávaný *Silmarillion* editovaný jeho synem Christopherem Tolkienem se objevil v roce 1977. O tři roky později Christopher publikoval výběr z neúplných otcových spisů z pozdějších let pod titulem *Nedokončené příběhy Númenoru a Středozemě* (v originále *Unfinished Tales of Númenor and Middle-Earth*) a ujal se také redigování i dalších Tolkienových děl.

Dne 29. listopadu 1971 zemřela Tolkienova žena Edith. Tolkien se vrátil do Oxfordu a 2. září 1973 zesnul i on. Společně jsou pochováni v jednom hrobě v katolické části Wolvercote hřbitova na severním předměstí Oxfordu. Hrob je dobře označen již od vchodu a legenda na náhrobku zní: „*Edith Mary Tolkien, Lúthien, 1889-1971; John Ronald Reuel Tolkien, Beren, 1892-1973*“.

2.1.2 Bilbo Pytlík jako literární postava¹⁹

Hobiti jsou malí lidé. Jsou ve skutečnosti menší než trpaslíci – vysocí něco mezi 0,6 až 1,2 m. Od té doby, vzhledem k tomu, že jsou mnohem menší než velký lid, chovají se vůči nim plaše. Hobiti jen zřídka nosí boty. Mají totiž kožovitě zesílená chodidla s vrstvou hnědých kudrnatých chlupů. Jejich červenající se bezvousé tváře jsou široké, oči mají světlé a povahu dobrosrdečnou. Velký lid je nazýval Haflings a Elfové Periannath. Původ názvu „hobit“ je pravděpodobně v názvu „holbytla“, což znamená „hole-builder“ (v překladu „stavitel-děr“). Výraz dobře popisuje hobity, kteří budují díry, ve kterých žijí. Díry jsou pohodlné a překvapivě útulné a čisté. Hobiti normálně moc necestují, a to je důvod, proč mezi hobity nenajdeme téměř žádné dobrodruhy. Mají velmi rádi jídlo a také ho jí ve velkém množství. Jsou v běžném pohybu trochu pomalejší, nikam nespěchají, běžně konzumují šest jídel denně a větší část svého života prospí, ale mají bystrý sluch a výborný zrak. Hobiti jsou schopni

---

¹⁹ Dostupné z: <http://tolkien.cro.net/hobbits/hobbits.html>

zmizet bez jakéhokoliv kouzla. Pro lidi to často vypadá jako kouzlo, protože nevědí, jak jsou toho zmizení schopni. Skutečné tajemství je však v tom, že hobiti jsou v blízkém soužití s přírodou a umí její skryté možnosti využít.

Poprvé se setkáváme s literární postavou Bilbem Pytlíkem (v originále Bilbo Baggins) v díle *The Hobbit*. Jeho vnitřní i vnější charakteristika odpovídá na začátku příběhu typickému hobitovi, jak jsme uvedli výše, až na pár výjimek. Miluje kouření dýmky a musí mít doma uklizeno.

Blíže se budeme zabývat Bilbem v rámci *The Hobbit* v další podkapitole.

2.1.3 Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky²⁰

V Hobitovi byl Bilbo Pytlík ve středních letech (50 let). Navzdory svým námitkám byl najat čarodějem Gandalfem a třinácti trpaslíky, jenž vedl král Thorin Pavéza, jako zloděj na cestu znovuzískání Osamělé hory a pokladu od draka Šmaka.

Během své cesty Bilbo pozná mnoho krajin a koutů Středozemě. Setká se s dalšími fantastickými bytostmi včetně trollů, skřítků, obřích pavouků, skřetů, vražedného tvora Gluma²¹ či muže, který se umí změnit v medvěda.

Na konci cesty se však Bilbo stává moudřejším a jistějším, když v řadě krušných situací to byl právě on, kdo ostatní zachránil. Kromě toho, že se vrátil do Kraje²² bohatý (kvůli svému podílu z pokladu trpaslíků), získal také spoustu neocenitelných životních zkušeností. Gandalf prohlásil, že Bilbo už není tím hobitem, kterým býval. Bilbo plně dozrál. Pout' totiž nekončí tehdy, když poutník dosáhne cíle, ale až je připraven k návratu domů.

Autor nám v díle ukazuje fakt, že pokud budeme sedět doma, tak se v našich životech nic závatného nestane a přijdeme o spoustu zkušeností a zážitků. Ještě důležitější myšlenka však je, že každý se může změnit a něco se svým životem udělat. Stačí pouze činit ta správná rozhodnutí.

2.2 Joanne Kathleen Rowlingová

J. K. Rowlingová je známá britská spisovatelka, která se proslavila díky knihám o kouzelnickém chlapci Harry Potterovi. Svým dílem oslovila velkou řadu čtenářů

---

²⁰ Dostupné z: <https://www.cliffsnotes.com/literature/h/the-hobbit/character-analysis/bilbo-baggins>

²¹ Bytost, která byla původně hobitem. V blízkosti jejího doupěte našel Bilbo kouzelný prsten moci.

²² Kraj je země, kde žijí hobiti.

a také ovlivnila dětství spousty z nich. Vzniklo celkem sedm svazků, které byly publikovány postupně. Filmové adaptace knih také přispěly k rozšíření do povědomí lidí. Z Harryho Pottera se stal byznys, který se stále ještě nevyčerpá.

2.2.1 Biografie a bibliografie²³

Joanne Rowlingová se narodila 31. července 1965 v Yate General Hospital pouhý kousek od Bristolu. Vyrůstla v Gloucestershire v Anglii a v Chepstow v jihovýchodním Walesu.

Její otec Peter byl letecký inženýr v továrně Rolls Royce v Bristolu a matka Anne byla vědeckou techničkou v chemickém oddělení školy Wyedean Comprehensive, kde Rowlingová sama studovala

Mladá Joanne vyrůstala v obklopení knih. Sama řekla, že pro ně žila a byla typický knihomol.

Od útlého věku chtěla být spisovatelkou. Napsala svou první knihu ve věku šesti let – příběh o králíkovi nazvaný *Králík*. V pouhých jedenácti letech napsala svůj první román – o sedmi prokletých diamantech a lidech, kteří je vlastnili.

Rowlingová opustila domov v osmnácti letech, když odešla na Univerzitu v Exeteru. Tady byla tak zabraná do čtení francouzských a klasických autorů, že zapoměla knihy vracet. Pokuta za prodlení se v univerzitní knihovně dostala až na padesát liber. Její znalost klasiků jí však v budoucnosti přišla vhod při vytváření kouzel v sérii *Harry Potter*. Některé z nich jsou totiž založené na latině.

Její studium zahrnovalo studijní pobyt v Paříži, kde sdílela byt s lidmi různých národností. V roce 2015 po teroristických útocích dokonce na sociální síti Twitter napsala, že je to jedno z jejích nejoblíbenějších míst na zemi.

Po získání titulu se přestěhovala do Londýna, kde působila v řadě zaměstnání, což zahrnovalo i post výzkumníka Amnesty International²⁴.

V její malé kanceláři četla narychlo napsané propašované dopisy ze zemí totalitních režimů mužů a žen, kteří riskovali odnětí svobody kvůli informování okolního světa o tom, co se s nimi děje. Rowlingová řekla, že její malá účast v tomto procesu byla jedním z nejvíce pokořujících a inspirativních zážitků jejího života.

---

²³ Dostupné z: <http://www.jkrowling.com/about/>

²⁴ Hnutí, které v celosvětovém měřítku monitoruje porušování lidských práv a snaží se o jejich dodržování.

V roce 1990 dostala Rowlingová nápad na *Harryho Pottera*. Zatímco seděla ve zpožděném vlaku z Manchesteru do londýnského King's Cross. V průběhu následujících pěti let začala mapovat všech sedm knih série. Psala většinou latinkou a postupně vytvořila velké množství poznámek, z nichž mnohé byly naškrábané na zvláštních útržcích papíru.

Společně s jejími poznámkami se odstěhovala do Portugalska, kde učila angličtinu jako cizí jazyk. Provdala se za Jorgeho Arantese v říjnu 1992. V roce 1993 se jim narodila dcera Jessica. Později téhož roku manželství skončilo. Rowlingová se vrátila zpět do Velké Británie k životu v Edinburgu. Kromě své dcery s sebou nesla i kufr obsahující první tři kapitoly *Harryho Pottera a Kámen mudrců* (v originále *Harry Potter and the Philosopher's Stone*).

V Edinburgu Joanne procvičovala učitelství a začala učit na školách ve městě. Každou volnou chvíli však věnovala psaní.

Po dokončení celého rukopisu poslala první tři kapitoly spoustě literárních agentů. Jeden z nich odepsal, že by chtěl vidět zbytek. Rowlingová řekla, že to byl jeden z nejlepších dopisů, jaké kdy v jejím životě obdržela.

Kniha byla prvně publikována Bloomsbury Children's Books v červnu 1997 pod jménem J. K. Rowlingová.

Písmeno „K“ je zkratka pro Kathleen, jméno její babičky z otcovy strany. Bylo přidáno na žádost jejího vydavatele. Ten si totiž myslel, že kniha očividně psaná ženskou autorkou by nemusela oslovit cílovou skupinu mladých chlapců.

Její první román vydaný v USA v roce 1998 měl pozměněný název na *Harry Potter and the Sorcerer's Stone*. Následovalo dalších šest titulů v sérii *Harry Potter* a každý z nich dosáhl rekordního úspěchu.

V roce 2011 byla uveřejněna adaptace první knihy od filmové společnosti Warner Bros a v průběhu let se objevilo šest dalších knižních adaptací. Série byla uzavřena s vydáním osmého filmu *Harry Potter a Relikvie smrti – část 2* (v originále *Harry Potter and the Deathly Hallows Part 2*) roku 2011.

J. K. Rowlingová je také autorkou dvou malých svazků, které vypadají jako tituly Harryho školních učebnic ve formě románů. *Fantastická zvířata a kde je najít* (v originále *Fantastic Beasts and Where to Find*

Them) a *Famfrpál v průběhu věků* (v originále *Quidditch Through The Ages*) byly publikované v březnu 2001 na podporu nadace Comic Relief²⁵.

V roce 2008 bylo publikováno dílo *Bajky barda Beedleho* (v originále *The Tales of Beedle the Bard*) na pomoc její mezinárodní dětské charity Lumos.

Rowlingová napsala také román pro dospělé – *Prázdné místo* (v originále *The Casual Vacancy*); publikovala jej v roce 2012. Kniha byla přeložena do 44 jazyků a dočkala se i televizní adaptace britskou stanicí BBC v roce 2015.

Pod pseudonymem Robert Galbraith píše Joanne kriminální romány, které představují soukromého detektiva Cormorana Strikea. První z nich, *Volání kukačky* (v originále *The Cuckoo's Calling*) bylo vydáno v roce 2013 bez oznámení pravé identity autora kvůli ohlasu kritiky. O rok později vyšel další díl *Hedvábník* (v originále *The Silkworm*) a v roce 2015 pokračování *Ve službách zla* (v originále *Career of Evil*). Série se začíná připravovat k adaptaci pro nový televizní seriál kanálu BBC One.

Zahajovací projev na Harvardu J. K. Rowlingové z roku 2008 byl v roce 2015 vydán jako ilustrovaná kniha – *Velmi dobré životy: Okrajové výhody selhání a důležitost představitosti* (v originále *Very Good Lives: The Fringe of Failure and the Importance of Imagination*). Prodávala se celo-univerzitně na podporu dětské nadace Lumos.

V roce 2016 Rowlingová spolupracovala s Jackem Thornem a Johnem Tiffanym na novém originálním příběhu určeném na divadelní jeviště. *Harry Potter a Prokleté dítě – část 1 a 2* (v originále *Harry Potter and the Cursed Child Parts One and Two*) je momentálně na programu The Palace Theatre v londýnském West Endu. Scénář ve formě knihy vyšel u příležitosti premiéry hry v červenci 2016 a okamžitě překonal žebříčky bestsellerů.

V listopadu stejného roku měla svůj scénáristický debut s filmem *Fantastická zvířata a kde je najít* – další rozšíření kouzelnického světa odehrávající se dějově před sérií *Harry Potter*. Toto nové dobrodružství o magizoologovi Newtovi Scamanderovi započalo novou sérii celkově pěti filmů.

---

²⁵ Významná charitativní organizace se sídlem ve Velké Británii s vizí spravedlivého světa a bez chudoby.

Od roku 2001 je J. K. Rowlingová vdaná za Dr. Neila Murraye. Společně žijí v Edinburgu s jejich synem Davidem narozeným v roce 2003 a dcerou Mackenzie, která se narodila o dva roky později v roce 2005.

2.2.2 Harry Potter jako literární postava

Harry James Potter je ústřední postava série knih o čaroději Harry Potterovi. Jeho rodiče – James a Lily Potterovi, zavraždil zlý čaroděj Voldemort. Tuto katastrofu přežil jediný Harry a vzpomínkou mu zůstala na čele jizva ve tvaru blesku. Jako miminko byl předán do péče své tety Petunie Durleyové (sestra jeho matky). V jedenácti letech se dozvěděl, že jeho rodiče byli čarodějové, jak zemřeli, a že má nastoupit do *Školy čar a kouzel v Bradavicích*²⁶.

Harry je černovlasý hubený chlapec menšího vzrůstu, se zelenýma očima (po matce) a typickými kulatými brýlemi.

J. K. Rowlingová dobře popsala Harryho vývoj od mládí až v podstatě do dospělosti. Ve všech dílech má po boku dva stěžejní nejlepší přátele – Rona Weasleyho a Hermionu Grangerovou. On sám jako postava se vyvíjí v průběhu děje. Je velmi statečný, chytrý, přátelský, dobrosrdečný a pro své přátele a lidi, na kterých mu záleží, by i zemřel. Jeho jediné negativní vlastnosti jsou: nedochvilnost a porušování školního řádu (vždy však z dobrého důvodu). Harry je v běžném světě považován za podivína a vlastní rodinou je mu ubližováno, zato ve světě čarodějném je pro všechny známou celebritou – ten který přežil útok Voldemorta.

Čtenář je schopen se s literární postavou Harrym Potterem ztotožnit. Postava je velmi realistická a její progres v příběhu se částečně prolíná i s vývojem obyčejného smrtelníka.

Velká část děje probíhá v magickém světě, který je propojený s tím naším reálným. I přesto je zde však spousta záchytných bodů, kterých se čtenář může chopit a asociovat je sám se sebou či se zemí, kde právě on žije.

Harry Potter si získal miliony příznivců na celém světě. Kromě filmových adaptací vznikly i počítačové a deskové hry, akční figurky, sběratelské nálepky apod.

---

²⁶ Fiktivní škola vytvořená J. K. Rowlingovou, kde se odehrává velká část děje z knih o Harry Potterovi.

2.2.3 Harry Potter a vězeň z Azkabanu

Třetí díl ze sedmidílné série o Harry Potterovi. V tomto dílu je mu už třináct let a od té doby už přežil několik vražedných útoků od Temného pána Voldemorta. Harry se snaží soustředit na famfrpál²⁷, ale kvůli masovému vrahovi, který utekl z vězení v Azkabanu, nejde vše podle plánu.

Nejen v této knize se můžeme setkat s bojem Dobra proti Zlu, jak bývá ve fantasy zvykem.

Harry zjistil, že údajný vrah Sirius Black, který mimo jiné i zradil jeho rodiče je vlastně jeho kmotr, nejlepším přítelem jeho otce a žádný zrádce. Autorka vystihuje, jak všechno, co je na první pohled očividné, nemusí být vždycky pravda. Někdy ti odsuzovaní špatní lidé mohou být ve skutečnosti ti hodní a dobří.

V díle se samozřejmě odehraje další spousta událostí. K některým z nich se ale vyjádříme až v praktické části této diplomové práce při samotné tvorbě metodických návrhů.

Harry se v průběhu všech sedmi knih setkává s velkým množstvím všelijakých podivných bytostí – draků, obřích pavouků, gryfů, obrů, neuvěřitelných kouzelníků atd. Tento díl není výjimkou.

Ocitá se v podstatě na cestě za přijetím sama sebe, kdy se musí smířit se svým osudem a reagovat na něj přiměřeným způsobem. Jediné, co se mění, jsou někteří lidé kolem něj (spousta jich umírá) a jeho stáří, které neumí zastavit – jednou prostě dospět musí.

---

²⁷ Kouzelnický sport, při kterém se létá na košťatech.

3 Výukové metody

Podle Maňáka je termín metoda odvozen z řečtiny – „*meta hodos*“ (v češtině „*cesta směřující k cíli*“). Termínem metoda nazýváme postupy, prostředky nebo návody, díky kterým můžeme dosáhnout či dosáhneme cíle v jakékoliv aktivitě. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 13)

Obecně se však v odborné literatuře výuková metoda označuje jako prostředek pro docílení výukových cílů. (KALHOUS, Z. et al., 2002, s. 307)

Maňák a Švec uvádí, že: „*Výuková metoda vyznačuje cestu, po níž se ve škole ubírá žák, ostatní činitelé mu tuto cestu usnadňují.*“ (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 22)

Maňák také píše, že výukovou metodu lze označit jako specifickou činnost učitele, která podporuje rozvoj vzdělanosti žáků a vede je k docílení stanovených výchovně-vzdělávacích cílů. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 13)

Vališová definuje výukovou metodu jako „*specifický způsob uspořádání činnosti učitele a žáků, rozvíjející vzdělanostní profil žáka a působící v souladu se vzdělávacími a výchovnými cíli*“. (VALIŠOVÁ, A. et al., 2007, s. 189)

Důležitou roli v úspěšné výuce hraje nejen spolupráce učitele, ale i žáka. Učitel se snaží, aby se díky výukové metodě žák osamostatnil a vytvořil si osobitý styl učení, který mu pomáhá při dalším studiu. Žáci by v úvodu výuky měli být seznámeni s tím, co se v dané hodině naučí a k čemu mohou probíranou látku využít. Učitel by měl tyto informace zmínit již při seznamování žáků s cílem hodiny na začátku vyučovací jednotky. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 13)

Do základní didaktické kategorie řadíme i výukové metody. Výukové metody nefungují samostatně. Jsou zde i dalšími faktory, které ovlivňují průběh výuky. Učitel využívá výukové metody k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů. Tyto metody mají několik funkcí: funkce zprostředkovávání dovedností a vědomostní; funkce aktivizační, protože díky ní učitel dokáže žáka namotivovat k práci; funkce formativní, neboť se formuje žákova osobnost; funkce komunikační a funkce výchovná. (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 21-25)

3.1 Klasifikace výukových metod

Výukové metody můžeme rozdělit podle různých požadavků. Budeme se zabývat především klasifikací podle J. Maňáka, L. Mojžíška a I. J. Lernerera.

3.1.1 Základní výukové metody podle J. Maňáka²⁸

Klasifikací výukových metod se v literatuře vyskytuje velká spousta. Nejčastěji je však odkazováno na klasifikaci výukových metod podle Josefa Maňáka. Ten rozděluje výukové metody na základě několika aspektů: *didaktického, psychologického, procesuálního, logického, organizačního a interaktivního*. Podrobnější členění se nachází níže.

A. Metody z hlediska pramene poznání a typů poznatků – aspekt didaktický

I. Metody slovní

1. Monologické metody (př. vysvětlování, výklad, přednáška)
2. Dialogické metody (př. rozhovor, dialog, diskuse)
3. Metody písemných prací (př. písemná cvičení, kompozice)
4. Metody práce s učebnicí, knihou

II. Metody názorně-demonstrační

1. Pozorování předmětů a jevů
2. Předvádění (předmětů, činností, pokusů, modelů)
3. Demontrace statických obrazů
4. Projekce statická a dynamická

III. Metody praktické

1. Návčik pohybových a pracovních dovedností
2. Žákovské laborování
3. Pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
4. Grafické a výtvarné činnosti

B. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický

I. Metody sdělovací

II. Metody samostatné práce žáků

III. Metody badatelské, výzkumné, problémové

---

²⁸ Maňák, J. et al. *Alternativní metody a postupy*, 1997, s. 7-8.

C. Charakteristika metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický

- I. Postup srovnávací
- II. Postup induktivní
- III. Postup deduktivní
- IV. Postup analyticko-syntetický

D. Varianty metod z hlediska fází výchovně-vzdělávacího procesu – aspekt procesuální

- I. Metody motivační
- II. Metody expoziční
- III. Metody fixační
- IV. Metody diagnostické
- V. Metody aplikační

E. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační

- I. Kombinace metod s organizačními formami výuky
- II. Kombinace metod s vyučovacími pomůckami

F. Aktivizující metody – aspekt interaktivní

- I. Diskusní metody
- II. Situační metody
- III. Inscenační metody
- IV. Didaktické hry
- V. Speciální metody

3.1.2 Výukové metody podle I. J. Lerner²⁹

Níže uvedené výukové metody I. J. Lerner člení do dvou hlavních skupin. Do skupiny reproduktivních metod řadíme informačně receptivní a reproduktivní metodu. Zbylé metody (problémového výkladu, heuristická, výzkumná) řadí do produktivních metod.

1. Informačně receptivní metoda
2. Reproductivní metoda

---

²⁹ Lerner, I. J. *Didaktické zásady metod výuky*, 1986, s. 101.

3. Metoda problémového výkladu
4. Heuristická metoda
5. Výzkumná metoda

3.1.3 Klasifikace podle L. Mojžíška³⁰

L. Mojžíšek nám poskytuje obširnou klasifikaci výukových metod, které člení z hlediska fází výukového procesu.

A. Motivační metody (Metody usměrňující, stimulační zájem o učení)

I. Úvodní, vstupní motivační metody

1. Motivační vyprávění
2. Motivační rozhovor
3. Motivační demonstrace

II. Průběžné motivační metody

1. Motivační výzvy
2. Aktualizace obsahu
3. Uvádění příkladů z praxe, ilustrace

B. Metody expoziční (Metody podání učiva)

I. Metody přímého přenosu poznatků ze subjektu na objekt (Metody přímého sdělování poznatků)

1. Monologické metody
  - přednáška
  - metoda vyprávění
  - popis – vysvětlování

II. Metody zprostředkovaného přenosu poznatků pomocí názoru

1. Metody demonstrační
  - exkurzní demonstrace
  - demonstrace trojrozměrných pomůcek
  - pohybová demonstrace
  - demonstrace dvojrozměrných pomůcek
  - ilustrace
2. Metoda dlouhodobého pozorování jevů

---

³⁰ Mojžíšek, L. *Vyučovací metody*, 1988, s. 79.

3. Manipulační metody (Didaktická demontáž a montáž)

4. Pracovní metody

- laboratorní metoda
- metoda praktické práce v dílnách
- metoda praktické pěstitelské a chovatelské práce
- metoda systematické pracovní praxe

5. Hra jako vyučovací metoda

III. Metody heuristické povahy (Metody problémové)

1. Dialogické problémové metody (Metody dialogické)

- metoda sokratovská, heuristická
- beseda

2. Komplexní problémové metody (Složitě problémové úlohy)

- problémová metoda verbálně meditativní
- projektová metoda (organizačně tvořivá)

IV. Metody samostatné práce žáků, metody autodidaktické

- samostatná práce s knihou

V. Metodické systémy individualizovaného vyučování

VI. Metody bezděčného učení

C. Metody fixační (Metody opakování a procvičování učiva)

I. Metody opakování a procvičování vědomostí

1. Metoda otázek a odpovědí
2. Metoda opakování pomocí učebnice
3. Souvislý ústní projev jako metoda opakování
4. Metoda memorování nazpaměť
5. Kompoziční úkoly, diktáty, kresba, modelování, hra

II. Metody opakování a procvičování dovedností

1. Motorický trénink, nácvik pohybových dovedností
2. Nácvik rozumových dovedností, intelektuální trénink

D. Metody diagnostické a klasifikační (Metody kontroly, hodnocení a klasifikace)

I. Klasické diagnostické metody

1. Ústní zkouška
2. Klasické písemné a grafické zkoušky

3. Didaktické testy, modelové diagnostické úlohy
4. Klasické výkonové zkoušky, modelové diagnostické úlohy
  - metoda hodnocení čteného textu
  - metoda hodnocení písemného projevu
  - metoda hodnocení obrazu a jiných názorných objektů
  - metoda hodnocení pracovní aktivity žáků
  - metoda hodnocení žákova souvislého projevu, referátu, řečnického cvičení
  - metoda hodnocení žákovy vědeckovýzkumné práce
  - metoda hodnocení tvůrčího projevu
  - metoda hodnocení žákova organizačního výkonu

II. Malé formy vědeckovýzkumných diagnostických metod

1. Metoda dlouhodobého systematického pozorování
2. Pozorování žáka v uzlových, mezních situacích
3. Rozbor žakovských prací (Analýza výsledků práce)
4. Explorační metody
5. Anamnéza
6. Metody hodnocení žakovské skupiny (hodnocení kolektivu třídy, zájmového kroužku atd.)

III. Metody třídění diagnostických údajů

IV. Metody vyhodnocování a zobecňování diagnostických údajů, interpretační metody

V. Klasifikační metody a klasifikační symbolika

3.1.4 Klasifikace podle J. Maňáka a V. Švece³¹

„Vytvořit vyhovující, vyčerpávající a vědeckým postupům odpovídající klasifikaci výukových metod není ovšem snadné, poněvadž je nutno logicky utřídit jevy velmi složité i různorodé, takže uplatnění jednotného dělidla je značně obtížné, ne-li nemožné.“ (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 47)

V této podkapitole se zabýváme klasifikací výukových metod podle Maňáka a Švece, kteří je rozdělili do tří hlavní kategorií. První kategorie jsou klasické výukové metody, do kterých se řadí například vyprávění, přednáška, práce s obrazem, napodobování a mnohé další. Druhou kategorií označují jako metody aktivizující, do kterých patří například metody diskusní nebo didaktické hry. Jako poslední kategorie

---

³¹ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*, 2003, s. 49.

jsou komplexní výukové metody. Zde je zahrnuta metoda frontální výuky, kritické myšlení, brainstorming, projektový výuka, hypnopedie a další.

A. Klasické výukové metody

I. Metody slovní

1. Vyprávění
2. Vysvětlování
3. Přednáška
4. Práce s textem
5. Rozhovor

I. Metody názorně-demonstrační

1. Předvádění a pozorování
2. Práce s obrazem
3. Instruktaž

II. Metody dovednostně-praktické

1. Napodobování
2. Manipulování, laborování a experimentování
3. Vytváření dovedností
4. Produkční metody

B. Aktivizující metody

I. Metody diskusní

II. Metody heuristické, řešení problémů

III. Metody situační

IV. Metody inscenační

V. Didaktické hry

C. Komplexní výukové metody

I. Frontální výuka

II. Skupinová a kooperativní výuka

III. Partnerská výuka

IV. Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků

V. Kritické myšlení

VI. Brainstorming

VII. Projektová výuka

VIII. Výuka dramatem

IX. Otevřené učení

X. Učení v životních situacích

XI. Televizní výuka

XII. Výuka podporovaná počítačem

XIII. Sugestopedie a superlearning

XIV. Hypnopedie

4 Problematika inovativních výukových metod

V literatuře se setkáváme i s pojmem alternativní metody.

„Termíny alternativní a inovativní nemají dosud jednotný výklad (M. Young, 1967; J. Skalková, 1999, 73; J. Průcha, 2001, 23), neboť se často chápou jako synonyma a ve svém významu se překrývají. Z etymologického hlediska inovativní znamená zavádění nového prvku do tradičního pojetí nebo nové techniky do obvyklého pracovního postupu, kdežto alternativní víc zdůrazňuje možnost výběru nebo volby na odlišení od existujícího stavu.“ (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 105)

K inovativním výukovým metodám můžeme řadit: aktivizační výukové metody – např. inscenační výuková metoda, metoda didaktické hry, metoda diskuze a jiné; komplexní výukové metody – např. metody kritického myšlení, individualizovaná výuka, skupinová výuka a další. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 55)

Přínos a problémy³²

Touto problematikou se zabýval Pecina a Zormanová a uvádí tyto přínosy při zařazení metod do výuky:

- Šance pro naplnění výchovně-vzdělávacích cílů různých úrovní a stupňů.
- Získávání dovedností, vědomostí, postojů a návyků v harmonii s výchovnými požadavky.
- Rozvíjení fantazie, logického myšlení, samostatnosti, představivosti a tvořivosti.
- Rozvíjení schopností jako komunikace, pracovitost, zodpovědnost a práce ve skupině.
- Kladné prožitky z odvedené práce – zvyšování sebevědomí.
- Příležitost k motivaci žáků ke konkrétnímu oboru.
- Šance individualizace ve vyučování.
- Rozvíjení schopností u žáků se specifickými potřebami i žáků nadaných.

Dále Pecina a Zormanová uvádí zápory při využití metod ve výuce:

- Velká časová náročnost na přípravu.
- Větší nároky na pedagoga – dovednosti, vědomosti a zkušenosti.
- Větší nároky na žáka – myšlení

---

³² Zormanová, L. *Výukové metody v pedagogice*, 2012, s. 39-40.

- Pomalejší postup ve vyučování
- Příprava a následná realizace výuky může být negativně ovlivněna různými faktory
  - např. materiál, čas, organizace, technika, vedení školy atd.

5 Kritické myšlení

Kritické myšlení lze chápat různě. V literatuře má definice, které se v mnohém rozcházejí. Pro všechny je však společné to, že metoda kritického myšlení je chápána jako nástroj, díky němuž žák porozumí učivu, objeví vztah mezi fakty a osvojenými jevy, utvoří si vlastní názor na problematiku, a také vede k hloubkovému učivu. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 113)

Maňák a Švec dodávají, že kritické myšlení vychází z učení konstruktivistické psychologie a pedagogiky. Tudíž hlavním znakem kritického myšlení je respektování dětského myšlení, které se postupem času vyvíjí a mění. (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 159)

5.1 Model E-U-R (Evokace-Uvědomění si významu-Reflexe)

Kritické myšlení neboli učení se v souvislostech. Třífázový model kritického myšlení tzv. E-U-R model se věnuje dlouhodobým výsledkům učení. Tento model byl představen díky programu *Čtení a psaní ke kritickému myšlení*. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 115)

- 1. Fáze: evokace** – žák si v první fázi snaží vybavit, co o učivu ví a utvoří si vlastní strukturu poznatků. Fakta, která už zná, přehodnotí a dává si je do souvislostí s fakty novými. Pomocnými metodami jsou pětílístek, zpřeházené věty, volné psaní, brainstorming a další. (ŠEBESTOVÁ, A., 2006, s. 22-23)
- 2. Fáze: uvědomění si významu** – v této fázi se žák učí samostatnému učení, osvojení a následné fixaci učiva. Zde jako pomocné metody můžeme uvést I.N.S.E.R.T., párové čtení, podvojný deník nebo skládkové učení atd. (ŠEBESTOVÁ, A., 2006, s. 24)
- 3. Fáze: reflexe** – v poslední fázi si žák učivo upevní a vytváří si nové myšlenkové schéma. Žák dokáže své nově nabyté poznatky vysvětlit vlastními slovy. V této fázi se využívají metody pětílístku, kostky, Vennova diagramu, myšlenkové mapy a dalších. (ŠEBESTOVÁ, A., 2006, s. 25)

5.2 Metody pomáhající rozvíjet kritické myšlení

V této kapitole se zaměříme na některé z výše uvedených metod, které pomáhají rozvíjet kritickém myšlení.

Brainstorming

„Název této komplexní výukové metody je anglickým slovem. Doslova v českém překladu brainstorming znamená ‚bouři mozku‘ nebo také ‚útok‘ na mozek, resp. na myšlení. V českém a slovenském prostředí se setkáváme též s názvem burza nápadů.“ (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 164)

Jedná se o výukovou metodu k řešení problémů, která rozvíjí u žáků tvořivost. Cílem je vyprodukovat co nejvíce nápadů a návrhů na řešení daného problému. Poté je posoudit a tohle vše stihnout za velmi krátkou dobu. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 119)

Brainstorming má svá pravidla. Učitel nekritizuje žádné nápady ani řešení žáků. Při tvoření je podporována úplná volnost. Cílem je produkce největšího počtu návrhů a nápadů. Zapisují se všechny z nich. Žáci se při jejich inspirují nápady a návrhy svých spolužáků, které jsou již vytvořené a zapsané. (MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003, s. 164)

Čtení s předvídáním

„Předvídání jako výuková metoda staví na psychickém procesu předvídání, jenž využívá asociací a představ o daném tématu. Některé představy aktivují v mozku spoje paměťově spojené s probíranou látkou, jiné jsou tvořivější povahy, vzniká při nich něco nového.“ (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 127)

Čtení s předvídáním můžeme zařadit už na počátku před samotným čtením. Žáci se budou pokoušet z názvu vydedukovat děj příběhu a také pravděpodobný obsah textu. Další částí je, že učitel daný text rozdělí na několik dílů. Vždy po přečtení jednotlivého dílu textu budou žáci předvídat, kam se bude příběh ubírat. Své nápady a dohady si zapisují do tzv. tabulky předpovědí a pak je následně odůvodňují – na základě vlastní podobné zkušenosti, na základně informací získaných z přečtených dílů textu. Na závěr se žáci dozvědí, do jaké míry měli své předpovědi správně, a pokračuje se diskuzí ve skupině nebo ve dvojicích. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 127)

Klíčová slova

Metodu můžeme zařadit do fáze evokace – před čtením samotného literárního textu. Učitel vymyslí čtyři až pět klíčových slov, která napíše na tabuli. Klíčová slova musí vystihovat podstatu textu či dané učební látky. Žáci pracují buď samostatně, nebo ve dvojicích. Mají pět minut, aby z napsaných klíčových slov vydedukovali obsah daného literárního textu. Až uplyne tato doba, žáci prezentují své názory a představy, které následně obhajují a odůvodňují. Učitel může také čtenářům před samotným čtením dát některé vhodné informace o příběhu, aby se žáci ubírali správným směrem při svých teoriích. Metoda je vhodná i na závěr hodiny. Žáci si shrnou, co se naučili a dostanou za úkol sami vymyslet pět klíčových slov, která vyjadřují podstatu příběhu či odučeného tématu. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 127-128)

Pětilístek

Tato metoda může být využita ve fázi evokace i reflexe. V první fázi je tato metoda motivačním prvkem k tématu. V další fázi – reflexe si žáci své nabyté poznatky urovnají do vědomostního schématu. Nové a staré poznatky si dají do spojitostí a upevní si je. Metoda pětilístku ve fázi reflexe může učiteli napomáhat jako nástroj zjišťování vědomostí u žáků ohledně určitého tématu. Tato metoda se využívá při práci ve dvojicích nebo individuálně. (ŠEBESTOVÁ, A. 2006, s. 40)

Pětilístek se skládá z pěti řádků. Do prvního řádku napíšou žáci jedno podstatné jméno, které nejlépe vystihuje dané téma. Druhý řádek obsahuje dvě přídavná jména popisující námět. V třetím řádku jsou tři slovesa vyjadřující děj tématu. Ve čtvrtém řádku se píše jedna věta o čtyřech slovech, který shrnuje znalosti o daném námětu. Pátý a zároveň poslední řádek tvoří jedno slovo – nejčastěji se jedná o podstatné jméno, jehož významem je rekapitulace podstaty tématu. (ŠEBESTOVÁ, A., 2006, s. 40)

Podvojný deník

Tato metoda je určena k tomu, aby si žáci vybudovali vlastní vztah k probírané látce a uvědomili si význam probírané látky. Metoda podvojný deník se využívá ve fázi uvědomění si významu. Základem podvojného deníku je prázdný papír, uprostřed rozdělen svislou čarou. Do levé části papíru si žáci poznamenají konkrétní pasáže z textu, které se jim líbily nebo je nějakým způsobem zaujaly. Do pravé části

papíru k těmto pasážím napíše komentář, proč si vybrali z textu zrovna tuto konkrétní. Při čtení textu se žáci postupně pozastavují a tímto způsobem si píšou poznámky. Po přečtení textu se rozvede diskuze ve třídě a každý žák řekne, co si vybral za pasáže, jaké to v něm vyvolalo pocity a jaké názory na tyto pasáže má. Učitel na závěr žákům položí pár všeobecných otázek ohledně textu. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 141)

Řízené čtení

Řízené čtení se zařazuje do druhé fáze – uvědomění si. Učitel vhodně rozdělí text na části a ke každé z nich vytvoří odpovídající otázky. Pak postupně čte žákům tento text a v daných chvílích, kdy rozdělil text, zastaví a ptá se žáků pomocí otázek, které si připravil. Ptá se, jak bude pokračovat děj dál, jak by se sami žáci zachovali na místě hlavního hrdiny, co by udělali jinak, co se dozvěděli v tomto úryvku atd. Pro tuto výukovou metodu je ideální vybrat nějaký text s prohloubenějším kontextem. (ŠEBESTOVÁ, A., 2006, s. 49)

Vím – Chci se dozvědět – Dozvěděl jsem se

Základem této metody je tabule rozdělená na tři části – sloupce. Každý z nich se postupně nadepíše – Vím, Chci se dozvědět, Dozvěděl jsem se. Žáci si vytvoří stejnou tabulku do sešitu. Učitel oznámí žákům téma a ti následně začnou vyplňovat svou tabulku v sešitě. Do prvního sloupce se zaznamenává, co žáci už o daném námětu vědí. V druhém sloupci je všechno, co se chtějí o něm dozvědět. Vyplněním prvních dvou sloupců končí fáze evokace. Žáci pak samostatně pročítají texty k danému motivu a vyhledávají o něm informace. Poté vyplňují třetí sloupec. Začíná fáze reflexe. Řádek třetího sloupce koresponduje s řádkem ve druhém sloupci. Vždy je na otázku – „Chci se dozvědět?“ odpověď – „Dozvěděl jsem se“. Až žáci dokončí svou tabulku v sešitě, celá třída společně sdílí informace o svém řešení a celkový výstup zapíše učitel do hlavní tabulky na tabuli. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 138-139)

Volné psaní

U této metody mají žáci pět minut na to, aby napsali, cokoli jim napadne k danému tématu nebo tématu, které si sami zvolí. Po uplynutí doby, učitel vyzve žáky, aby své výtvary přečetli. Metoda má svá určitá pravidla. Po danou dobu mají žáci psát úplně vše, co jim přijde na mysl. Pokud již nemůžou nic vymyslet, mají psát své pocity,

jaký je jejich momentální stav a pak pokračovat v psaní k danému tématu. Text musí být souvislý. Žáci nepíší body ani hesla. Není důležitá stylistická stránka textu, ani pravopis. To, co žáci napíší, už by neměli zpětně zkoumat a vracet se k tomu. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 138)

Zpřeházené věty

Tuto metodu využíváme ve fázi evokace před čtením textu. Aktivita se využívá pro celou skupinu. Pro tuto aktivitu je potřeba pět lístečků papíru a na každý z nich napíšíme situaci, která se poté bude vyskytovat v textu. Úkolem žáků je poskládat jednotlivé věty (situace) ve správném pořadí. Práce je kolektivní, a až poté, co se žáci shodnou na pořadí lístečku, pak začínáme předčítat předložený text. Dle toho žáci poznají, zda situace předpokládali správně. (ZORMANOVÁ, L., 2012, s. 137)

6 Metodické návrhy se zaměřením na uplatnění žánru fantasy

Metodické návrhy jsou koncipovány tak, aby se prolínaly s požadavky nejaktuálnějšího *Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV)*³³ – vzdělávací oblast *Jazyk a jazyková komunikace* a obor *Český jazyk a literatura* (v metodických návrzích jsou zahrnuty všechny jeho části – *komunikační a slohová výchova, jazyková výchova, literární výchova*). Pomocí těchto návrhů lze také rozvíjet *klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní*.

Celkem čerpáme z textů dvou knih fantasy literatury – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* a *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Výstupem jsou vždy metodické návrhy a k nim pracovní listy, ze kterých vychází vyučovací hodiny. Jejich počet je proměnlivý a závisí na dané knize. Pracovní list jedna je vždy jejím úvodem. Pracovní listy ke každé knize lze nalézt v přílohách 7 až 19 a ve formátu PDF také na CD nosiči s elektronickou verzí naší diplomové práce. Zvukové ukázky se nachází rovněž na CD. Zvolili jsme a počítačově upravili hudbu z oficiálních soundtracků k filmovým verzím knih – *Hobit: Neočekávaná cesta*³⁴, *Hobit: Šmakova dračí poušť*³⁵ a *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*³⁶.

Při jejich vytváření jsme využívali převážně metody rozvíjející kritické myšlení, jako *brainstorming, čtení s předvídáním, klíčová slova, pětílístek, řízené čtení, volné psaní a zpřeházené věty*. Objevují se zde také různé doplňující otázky k textům, poslech zvukových ukázek (jsou označeny ikonou reproduktoru), kreslení (jsou označeny ikonou štětce) atd. Vše je přímo zakomponováno do pracovních listů, kde každý z nich nese název vystihující tematicky vybrané texty nebo hlavní myšlenku. Počet úkolů se v jednotlivých pracovních listech liší a jsou tedy různě časově náročné – od 30 minut do 90 minut. Na konci je vždy malý obrázek (mění se podle knihy, ke které je pracovní list určen) a výzva k sebereflexi žáka, kdy má do obrázku vepsat číslo označující obtížnost pracovního listu (1 – lehká; 2 – středně těžká; 3 – těžká). Obrázek vždy

---

³³ Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

³⁴ SHORE, H. *The Hobbit: An Unexpected Journey – Original Motion Picture Soundtrack* [zvukový záznam na CD]. Kalifornie: WaterTower Music, 2012.

³⁵ SHORE, H. *The Hobbit: The Desolation of Smaug – Original Motion Picture Soundtrack* [zvukový záznam na CD]. Kalifornie: WaterTower Music, 2013.

³⁶ WILLIAMS, J. *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban: Original Motion Picture Soundtrack* [zvukový záznam na CD]. Kalifornie: Warner Sunset Records, 2004.

nějakým způsobem symbolizuje danou knihu – *Hobit* – prsten (předmět, který najde hlavní hrdina Bilbo Pytlík a který změní chod děje); *Harry Potter* – sova (Harryho zvířecí kamarádka je sova Hedvika). Obrázky k sebereflexi žáka vytvořil pomocí počítačové aplikace sám autor diplomové práce. Pracovní listy jsou černobílé, takže rychlejší žáci zde mohou vybarvovat dle uvážení různé objekty. Pod jednotlivými otázkami se nachází buď vyznačený prostor umožňující odpovědět na otázku přímo, nebo je nutno odpověď zapsat z druhé strany listu či na zvláštní papír.

Metodické návrhy jsou určeny pro žáky druhého stupně základních škol, tedy od šesté do deváté třídy. Nejsou rozděleny dle ročníků. Volbu již ponecháváme na pedagogovi, který je bude využívat. Sám musí posoudit úroveň obtížnosti pracovních listů a vhodnost zařazení do výuky. Lze je využít jako zpestření vyučovacích hodin literární výchovy, jako pomůcku při výuce fantasy literatury, do projektové výuky, kdy cílem bude seznámení žáků s konkrétní knihou žánru fantasy nebo tak, jak uzná pedagog za vhodné.

Každá podkapitola se zaměřuje na jednu vybranou fantasy knihu a metodické návrhy k ní. Oporou vyučovacích hodin je vždy pracovní list. U všech z nich přesně popisujeme pracovní postup pro pedagoga, včetně správných řešení (jasně dané odpovědi) a možných správných řešení (úkoly k zamyšlení, kde se odpovědi žáků mohou lišit).

Fantasy literatura je v hodinách literatury velice opomíjena. Má nejen funkci zábavnou, ale také estetickou, poznávací a výchovnou. Věříme, že tyto metodické návrhy jsou toho důkazem a prezentují možnosti, jak efektivně a zároveň zábavně využít texty tohoto žánru v pedagogické praxi.

6.1 Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky³⁷

6.1.1 Úvod

Cílem je seznámení žáků s knihou *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* od J. R. R. Tolkiena. A také zamyšlení nad tím, jak dobrodružství může změnit člověka, a že poznávání světa je kolikrát lepší než promarnit celý život doma.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 1 (viz Příloha 7), psací potřeby, CD se zvukovými ukázkami, CD přehrávač nebo počítač s reproduktory.*

---

³⁷ Tolkien, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*, 2002.

Pracovní list obsahuje celkem osmnáct úkolů. Využíváme metodu volného psaní, metodu řízeného čtení a metodu klíčových slov. Žáci dostávají úkoly jak před čtením textu, tak v průběhu i po jeho přečtení. Poznámky u úkolů psané kurzívou slouží pro doplnění a přiblížení děje. Žáci pracují samostatně. Všechny texty čte třída společně. Žáci se střídají ve čtení po odstavcích. Pedagog sám určuje, kolik času je potřeba, aby stihli postupně vypracovat úkoly.

Mezipředmětové vztahy: *hudební výchova – poslech zvukové ukázky.*

Úkol 1: Žáci přemýšlí, jak by mohl vypadat hobit a kde by mohl žít. Své nápady zapisují do levého sloupečku tabulky s nadepsaného *Můj nápad*. Následně čtou text pod tabulkou, zjišťují si patřičné informace a doplňují pravý sloupeček tabulky nadepsaný *Z textu*.

Možné správné řešení: *Vzhled hobita: Můj nápad – malý, ušatý, hubený, vousatý; Místo hobitova pobytu: Můj nápad – jeskyně, les, podzemí.*

Správné řešení: *Vzhled hobita: Z textu – malý, bez vousů, obtloustlé břicho, chlupatá chodila, hnědé prsty na rukou, dobromyslný obličej.; Místo hobitova pobytu: Z textu – hobití nora.*

Učitel použít zvukovou ukázkou *Hobit_1_úvod.mp3*, která vystihuje hlavního hrdinu Bilba Pytlíka. Může ji přehrát i opakovaně pokud uzná za vhodné.

Úkol 2: Žáci se pokouší podle poslechu zvukové ukázky a přečteného textu přiřadit hobitovi charakterové vlastnosti a rozhodují, zde se bude v příběhu jednat o kladnou nebo zápornou postavu a zdůvodňují svou úvahu.

Možné správné řešení: *předvídatelný, šibalský, přátelský, veselý; Určitě se bude jednat o kladnou postavu, protože takový malý človíček přece nemůže být zlý.*

Probíhá společná kontrola odpovědí k úkolům 1 a 2. Pedagog se ptá žáků ve třídě: „*Jak jste si mysleli, že vypadá hobit? Kde jste si mysleli, že hobit žije? Shodovali se vaše nápady s informacemi z textu? Jaké charakterové vlastnosti byste mu přiřadili? Bude tedy v našem příběhu kladnou postavou nebo zápornou, co myslíte?*“ a libovolně vyvolává jednotlivce, kteří prezentují své odpovědi. Učitel kontroluje správnost odpovědí.

Úkol 3: Žáci se zamýšlí na tím, proč se Bilbo vydal za dobrodružstvím, když původně vůbec nechtěl.

Možné správné řešení: *Bilbo si asi nakonec řekl, že takovou nabídku už nikdy nemusí dostat, a tak jí chtěl využít.*

Úkol 4: Žáci píší během 5 minut v souvislých větách cokoliv, co si myslí, že Bilbo mohl na svém dobrodružství zažít.

Učitel sděluje žákům, že gramatická a ani stylistická stránka jazyka není v tomto úkolu důležitá. Hlavní je, aby toho napsali co nejvíce a v souvislých větách. Žádná hesla. Pokud je už nebude nic napsat, tak ať prostě píší své vlastní pocity. Pedagog měří čas a upozorňuje žáky, kdy mají skončit.

Možné správné řešení: *Bilbo na svém dobrodružství určitě potkal draka Šmaka a jiné bytosti. Skamarádil se s nějakým čarodějem. Našel a ukradl vzácný předmět ukrytý v pokladu. Trpaslíci mu za jeho služby dobře zaplatili.*

Úkol 5: Žáci se zamýšlí, jestli dobrodružství Bilba nějak změnilo a zdůvodňují své názory.

Možné správné řešení: *Vždycky byl Bilbo jenom doma a najednou se vydá na výpravu do světa, kde zažívá spoustu různých nebezpečných překvapení. To jej určitě změnilo.*

Úkol 6: Žáci přemýšlí, jaké překvapení mohlo doma na Bilba čekat, když se vrátil se svých cest až za dlouho dobu.

Možné správné řešení: *Zjistil, že mu vykradli jeho hobití noru a o všechno přišel.*

Probíhá společná kontrola odpovědí k úkolům 3-6. Žáci postupně sdělují své odpovědi k úkolům. Kvůli nedostatku času může učitel vyvolat pouze některé žáky.

Úkoly 7-14 jsou k básni, kterou Bilbo zarecitoval, když se konečně vrátil z dobrodružství domů.

Úkol 7: Žáci přemýšlí, jakou má báseň barvu a zdůvodňují svůj názor.

Možné správné řešení: *Báseň má zelenou barvu, protože je tam hodně popsaná příroda.*

Úkol 8: Žáci přemýšlí, jakou má báseň chuť a zdůvodňují svůj názor.

Možné správné řešení: *Báseň má chuť prachu, protože se Bilbo vrátil z dlouhé cesty.*

Úkol 9: Žáci přemýšlí, jakou má báseň vůni a zdůvodňují svůj názor.

Možné správné řešení: *Báseň má vůni čerstvé trávy, protože přesně tak určitě voní jeho domov.*

Úkol 10: Žáci přemýšlí, kolik má báseň let, kdy se báseň narodila a zdůvodňují svůj názor.

Možné správné řešení: *Báseň je mladá, má teprve několik minut a narodila se před chvílí, protože ji Bilbo složil v ten moment, když uviděl v dálce svůj domov.*

Úkol 11: Žáci přemýšlí, z jakého materiálu je báseň vytvořena a zdůvodňují svůj názor.

Možné správné řešení: *Báseň je vytvořená z hlíny, protože Bilbo znal každý kousek země svého domova.*

Úkol 12: Žáci přemýšlí, o čem báseň asi je.

Možné správné řešení: *Myslím si, že je báseň o tom, kudy vedla Bilbova cesta, co na ní zažil a kde nakonec skončila.*

Úkol 13: Žáci sdělují své pocity, které v nich báseň vyvolává.

Možné správné řešení: *Báseň ve mně vyvolává nejprve pocit vyčerpání a pak úlevy.*

Úkol 14: Žáci přemýšlí nad tím, jak se asi cítil Bilbo, když tuto báseň tvořil.

Možné správné řešení: *Bilbo byl určitě strašně šťastný.*

Probíhá společná kontrola odpovědí k úkolům 7-14. Pedagog čte úkoly a postupně všichni žáci ke každému z nich říkají své odpovědi.

Úkol 15: Žáci z textu zjišťují, jaké překvapení tedy nakonec čekalo doma na Bilba a přemýšlí, jestli by se něco takového mohlo stát i v běžném životě.

Správné řešení: *Bilbo byl prohlášen za mrtvého a jeho majetek byl dražen ve veřejné aukci.*

Možné správné řešení: *Něco takového by se asi v běžném životě nestalo. Určitě by po Bilbovi nejprve vyhlásili celostátní pátrání, kdyby se dlouho nevracel a nesebrali mu všechny majetek.*

Úkol 16: Žáci přemýšlí, jak dobrodružná cesta změnila Bilbovi život a jaký k této změně měl postoj.

Správné řešení: *Bilbo přišel doma o svou solidní reputaci a respekt, ale stal se přítelem elfů, uznávali ho trpaslíci, čarodějové a další, které potkal na své cestě. Málokdo věřil jeho vyprávění, ale byl šťastný až do smrti.*

Úkol 17: Žáci přemýšlí, jestli by se také vydali na nějaké dobrodružství, kdyby měli příležitost, a zdůvodňují své rozhodnutí.

Možné správné řešení: *Kdybych mohl, hned bych se vydal na cestu. Určitě bych zažil spoustu zábavy a skamarádil se s různými zajímavými osobami.*

Před úkolem 18 učitel sděluje žákům že: „*Tuto knihu můžeme zařadit do žánrové varianty – epická fantasy (tzv. high fantasy) a důležitým prvkem děje je spíše poselství než boj. Častý je motiv cesty. Typicky se zde také objevuje hrdina se svou družinou.*“

Úkol 18: *Metoda klíčových slov* – Žáci vymýšlí během 5 minut klíčová slova, která nejlépe vystihují cestu, jenž změnila Bilbovi život.

Možné správné řešení: *dobrodružství, přátelství, bohatství, nebezpečí, drak.*

Probíhá společná kontrola odpovědí k úkolům 15-18. Vyvolaní žáci čtou své odpovědi k úkolům. Jestli zbyde dostatek času, mohou svá klíčová slova přečíst všichni žáci.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.1.2 Příběh ukrytý v písni

Cílem je, aby si žáci upevnili práci s textem, zlepšili své tvůrčí schopnosti a přemýšleli v širších souvislostech.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 2 (viz Příloha 8), psací potřeby.*

Pracovní list má tentokrát pouze jednu stranu a zahrnuje sedm úkolů. Všechny se vztahují k jedné písni. Píseň čtou žáci společně, střídají se po slokách. Kvůli navození atmosféry (učitel poradí žákům, že píseň je zpívána kolektivně) ji pak čtou všichni nahlas a vzájemně se přizpůsobují v rytmu a tempu čtení. Žáci pracují na řešení úkolů samostatně a své odpovědi zapisují do pracovního listu ve vyznačeném prostoru či z jeho druhé prázdné bílé strany. Pedagog sám určuje, kolik času je potřeba, aby stihli postupně vypracovat úkoly.

Úkol 1: Žáci přemýšlí, kdo by mohl tuto píseň zpívat.

Možné správné řešení: *kováři.*

Správné řešení: *trpaslíci.*

Úkol 2: Žáci se pokouší vlastními slovy převyprávět příběh ukrytý v písni a přemýšlí nad jeho pokračováním.

Možné správné řešení: *Trpaslíci zpívají o tom, že měli v minulosti velké bohatství, pak se objevil drak, zničil město a připravil je o ně. Ted' se chtějí vrátit zpátky pro své bohatství a vzít si je od draka zpět. Příběh bude pokračovat tak, že trpaslíci draka zabijí a bohatství mu seberou.*

Úkol 3: Žáci se zamýšlí nad tím, jak na ně píseň působí.

Možné správné řešení: *Píseň na mě působí trochu temným dojmem a zároveň ve mně vyvolává pocit našťvanosti.*

Úkol 4: Žáci se pokouší vymyslet písni vhodný název a zdůvodňují svůj nápad.

Možné správné řešení: *Píseň bych nazval: „Dřív, než vzejde...“, protože se tato slova opakují v písni několikrát.*

Úkol 5: Žáci se zamýšlí, jestli se v textu písně objevují nějaké fantastické bytosti.

Správné řešení: *elf, drak.*

Úkol 6: Žáci určují druh rýmu objevující se v písni.

Správné řešení: *rým přerývaný.*

Úkol 7: Žáci si vybírají jednu sloku písně, která je zaujala a zdůvodňují jejich volbu.

Možné správné řešení: *Nejvíce mě zaujala čtvrtá sloka, protože se mi líbí přirovnání, že stříbro má hvězdný třpyt a zlato slunce svít.*

Úkol 8: Žáci se pokoušejí složit jednu vlastní veršovanou sloku o tom, co dělali včera.

Možné správné řešení:

*Včera jsem byl venku,
viděl jsem veverku,
utekla mi jako vždy,
doufám, že už naposledy.*

Probíhá společná kontrola vypracovaných úkolů. Vyvolaní žáci čtou své odpovědi. Jestli zbyde dostatek času, mohou své veršované sloky přečíst všichni žáci.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.1.3 Hostina

Cílem je, aby si žáci upevnili práci s textem; zlepšili svou schopnost předvídání a rozlišování dobra a zla. A také, aby rozeznávali prvky fantasy literatury v textu a zamysleli se nad pocity a chováním hlavního hrdiny Bilba Pytlíka.

Pomůcky: nakopírovaný pracovní list 3 (viz Příloha 9), psací potřeby.

Pracovní list obsahuje několik textů, tabulku předpovědí a čtyři doplňující úkoly. Každý z žáků dostává nakopírovanou poslední stranu pracovního listu a společně do lavice dostávají první čtyři strany listu obsahující text. Všichni žáci čtou společně, střídají se tak, jak uzná pedagog za vhodné. Vždy po přečtení úryvku textu dává učitel pokyn a žáci vyplňují příslušný řádek v tabulce předpovědí. Postupně tak tímto způsobem doplňují celou tabulku. Kontrola záznamů, které žáci doplnili do tabulky, probíhá okamžitě. Pak dostávají žáci prostor pro vypracování zbylých čtyřech úkolů. Pedagog sám určuje, kolik času je potřeba, aby stihli postupně vypracovat úkoly.

Úkol 1: Metoda čtení s předvídáním – Žáci doplňují tabulku předpovědí.

	<u>Možné správné řešení:</u>		<u>Správné řešení:</u>
Část textu	Jak se podle vás bude příběh vyvíjet?	Proč si to myslíte?	Co se opravdu stalo?
Předvídání před textem	<i>Bilbo určitě něco objeví a nevrátí se.</i>	<i>Protože záhadné světlo vypadá podezřele.</i>	<i>Bilbo objevil tři zlobry.</i>
1. část textu	<i>Bilbo se určitě pokusí něco ukrást</i>	<i>Protože je lupič.</i>	<i>Zlobři chytli Bilba.</i>
2. část textu	<i>Bilbo řekne zlobrům, že je tady sám.</i>	<i>Protože nechce zradit své přátele.</i>	<i>Bilbo neprozradil své přátele.</i>
3. část textu	<i>Ostatní přijdou Bilbovi na pomoc.</i>	<i>Protože se dlouho nevracel.</i>	<i>Zlobři pochytili trpaslíky.</i>
4. část textu	<i>Thorin všechny zachrání.</i>	<i>Protože ho zatím jako jediného nechytli.</i>	<i>Zlobři chytli i Thorina.</i>

5. část textu	<i>Bilbo vymyslí nějakou lest, jak všechny zachránit.</i>	<i>Protože jako jediný není svázaný v pytli.</i>	<i>Všechny zachránil Gandalf a zlobři zkameněli.</i>
----------------------	---	--	--

Úkol 2: Žáci vypisují z textů všechny postavy a rozdělují je na kladné a záporné.

Správné řešení: *kladné: Bilbo, Thorin, Balin, Dvalin, Fili, Kili, Dori, Nori, Ori, Oin, Gloin, Bifûr, Bombur, Bomfur; záporné: Vilda, Berta, Tom.*

Úkol 3: Žáci zjišťují z textů, jak se Bilbo v příběhu cítil a dokazují své domněnky na konkrétních úryvcích.

Správné řešení: *Bilbo byl vystrašený. – „Byl hrozně vyplašený a právě tak znechucený, toužil být na sto mil odsud...“; „...Bilbo trčel v křoví, s potrhanými šaty i kůží, a ze strachu, aby ho neuslyšeli, si netroufal ani se pohnout.“*

Úkol 4: Žáci se zamýšlí nad tím, jestli by se v příběhu chovali stejně jako Bilbo nebo by udělali některé věci jinak.

Možné správné řešení: *Já sám bych se okamžitě vrátil zpátky k trpaslíkům, až bych objevil zlobry. Nepouštěl bych se sám do žádné akce jako Bilbo.*

Úkol 5: Žáci vyhledávají v textech prvky fantasy literatury.

Správné řešení: *V textech se objevují fantastické postavy – trpaslíci, hobit, zlobři. V příběhu se dějí neuvěřitelné věci – zlobři zkamení, když se jich dotknou sluneční paprsky.*

Probíhá společná kontrola úkolů 2-5. Vyvolaní žáci čtou své odpovědi.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.1.4 Glum a hádanky

Cílem je, aby žáci z přečteného textu dokázali odvodit charakter postavy a zamysleli se nad tím, jak by se chovali, kdyby se ocitli ve stejné situaci jako hlavní

hrdina příběhu Bilbo Pytlík. A také, aby se zamysleli nad Glumovými a Bilbovými hádankami a pokusili se rozluštit jejich řešení.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 4 (viz Příloha 10), psací potřeby, počítač, dataprojektor, interaktivní tabule.*

Pracovní list se skládá z deseti úkolů. Všichni společně čtou text na první straně a ve čtení se střídají popořadě po třech větách. Pak dostávají žáci nějaký čas na zpracování úkolů 1-3.

Úkol 1: Žáci se podle informací z textu pokoušejí charakterizovat postavu Gluma.

Možné správné řešení: *zlý, ošklivý, zákeřný.*

Úkol 2: Žáci se zamýšlejí, jestli je Glum záporná nebo kladná postava.

Možné správné řešení: *Myslím si, že Glum je záporná postava, protože chtěl sníst Bilba.*

Úkol 3: Žáci se zamýšlí, jak by se zachovali, kdyby potkali takového tvora jako je Glum.

Možné správné řešení: *Snažil bych se utéct.*

Pedagog vyvolává jednotlivé žáky, kteří čtou své odpovědi k úkolům 1-3.

Úkol 4: Žáci zjišťují z textu, proč Glum s Bilbem se hrou na hádanky vůbec začali.

Správné řešení: *Protože chtěli oba dva získat nějaký čas navíc, aby stihli zjistit více o tom druhém. Hra na hádanky bylo to jediné, co Gluma v ten moment napadlo a Bilbo mohl pouze souhlasit.*

Úkol 5: Žáci se pokoušejí správně přiřadit k hádankám odpovědi. Náповědou pro ně je, pokud si uvědomí z předchozího textu, že Glum šišlal. To znamená, že hádanky psané šišlavou řečí určitě vyslovil Glum a k nim musí pochopitelně pasovat odpovědi, které nejsou psané šišlavě (vyjma jedné).

Správné řešení: *Levá strana pracovního listu od shora dolů: hora, žuby, vítr, slunce a pampelišky, tma, ryba; Pravá strana pracovního listu od shora dolů: čas, vajíčko; Ryba na stolku, člověk u stolku sedí na stoličce a kočka dostane kosti.*

Úkol 6: Žáci ke každé hádance píší písmeno G nebo B podle toho, jestli ji vyslovil Glum nebo Bilbo.

Správné řešení: *Levá strana pracovního listu od shora dolů: G, B, G, B, G, G; Pravá strana pracovního listu od shora dolů: G, B, B.*

Probíhá kontrola úkolů 4-6. Vyvolaní žáci čtou své řešení k úkolu 4. Na interaktivní tabuli je promítnuta stejná strana pracovního listu a vyvolaní žáci chodí k tabuli, spojují správné odpovědi s hádankami a dopisují do bublin písmena G (Glum) nebo B (Bilbo), podle toho, kdo hádanku pokládal. Žáci vypracovávají úkoly 7-10.

Úkol 7: Žáci převádějí hádanky, které pokládal Glum do spisovné češtiny.

Správné řešení:

Všechno žere, všechno se v něm ztrácí,
stromy, květy, zvířata i ptáci;
hryže kov i pláty ž ocele,
tvrdý kámen na prach semele;
města rozvalí a krále skolí,
vysokánské hory svrhne do údolí.

Kořeny má skryté v zemi,
vypíná se nad jedlemi,
stoupá pořád výš a výš,
ale růst ji nevidíš.

Není ji vidět, není ji cítit,
není ji slyšet, nejde ji chytit.
Je za hvězdami a pod horami a vyplňuje prázdné jámy.
Byla tu předtím a přijde pak
a nakonec ti vytře zrak.

Nemá plíce, přece dýchá,
studená a věčně tichá,
věčně pije na své zdraví
v brnění, co nerezaví.

Bez hlasu pláče,
bez nehtů štípá,
bez nohou skáče,
bez pysků pípá.

Úkol 8: Žáci píší, v jakém dalším literárním žánru se můžou setkat s hádankou a uvádí příklady.

Možné správné řešení: *S hádankou se můžeme setkat v pohádkách jako např. O princezně, která hádala až prohádala (Jan Drda).*

Úkol 9: Žáci přemýšlí, jestli znají nějaké hádanky, uvádí příklady a případně vytváří svou vlastní hádanku.

Možné správné řešení: *Závodí spolu tři chlapci – první je Pavel, za ním Pepa a poslední Patrik. Pepa předběhne Pavla a Patrik předběhne Pepu. Jaké je nyní pořadí chlapců? (První je Patrik, druhý je Pepa a poslední Pavel.)*

Úkol 10: Žáci z přečteného textu a zjištěných informací odvozují, jak bude příběh pokračovat.

Možné správné řešení: *Myslím, že Bilbo nakonec nad Glumem v hádankách vyhraje.; Jsem zvědavý, zda se Bilbo dostane pryč od Gluma.; Představuju si, že to nakonec všechno dobře dopadne.; Doufám, že Glum Bilbovi nijak neublíží a nesežere ho.*

Probíhá společná kontrola úkolů 7-10. U úkolu 9 se učitel zastavuje na delší dobu a nechává žáky pokládat jejich hádanky celé třídě, která zkouší přijít na správné odpovědi. Svůj vypracovaný úkol 10 čtou pouze pedagogem vyvolaní žáci. Pokud zbyde více času, mohou číst všichni.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.1.5 Mapa

Cílem je, aby si žáci upevnili práci s mapou. A také, aby se dozvěděli základní informace o runách a zlepšili své znalosti o svatojánské noci.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 5 do dvojic (viz Příloha 11), psací potřeby, dataprojektor, počítač.*

Pracovní list obsahuje celkem dvanáct úkolů. Stěžejní je mapa, kterou učitel promítá po celou dobu práce. Úkoly řeší žáci společně ve dvojicích. Učitel pouze dohlíží na celkový průběh hodiny a případně zodpovídá dotazy žáků. Poznámky psané kurzívou slouží k přiblížení děje, jako komentář nebo jako zdroj informací. V první bublině je nápověda a v dalších vysvětlivky k neznámým pojmům.

Mezipředmětové vztahy: *zeměpis – práce s mapou; výtvarná výchova – překreslování symbolů z mapy; dějepis – runy; člověk a svět práce – stavba a struktura klíče.*

Úkol 1: Žáci vypisují, co všechno lze na první pohled vyčíst z mapy.

Možné správné řešení: *světové strany, polohu Osamělé hory, řek, Šmakovy dračí pouště; směrové šipky s popisky, podivné symboly, majitele mapy; poznámku k minulosti.*

Úkol 2: Žáci píší, jaké máme světové strany, a ke každé z nich překreslují z mapy symbol označující jednotlivou stranu.

Správné řešení:			
východ	jih	západ	sever
			

Úkol 3: Žáci přemýšlí o tom, co je na mapě zapsáno v podivných znacích, a píší, jak se tyto znaky jmenují, pokud znají odpověď.

Správné řešení: *Znaky na mapě se nazývají runy.*

Možné správné řešení: *V symbolech se určitě skrývá návod, jak najít tajné dveře.*

Úkol 4: Žáci přemýšlí o tom, jak bude asi vypadat klíč, který je přiložen k mapě.

Možné správné řešení: *Tento klíč bude hodně zdobený a vyroben ze zlata.*

Úkol 5: Žáci se zamýšlí nad tím, proč řekl Gandalf Thorinovi, aby si klíč hlídal.

Možné správné řešení: *Gandalf mu to řekl proto, že bez klíče by Thorin neotevřel tajné dveře.*

Úkol 6: Žáci vysvětlují význam slov dřík a ozubí, které se objevily v textu.

Správné řešení: *dřík – část předmětu, který je podobný tyči; ozubí – část klíče, kde se nachází zuby zapadající do klíčové dírky a sloužící k otevření dveří.*

Úkol 7: Žáci uvažují nad tím, z jakého jiného materiálu by ještě mohl být vyrobený klíč.

Možné správné řešení: *Z oceli.*

Úkol 8: Žáci čtou texty 1 a 2 a každý z nich přiřazuje k runovým nápisům na mapě.

Správné řešení: *Runy na levé straně mapy – TEXT 1; Runy na pravé straně mapy – TEXT 2.*

Úkol 9: Žáci se pokouší rozluštit význam měsíčních liter, o kterých se dočetli v TEXTu 2.

Možné správné řešení: *Je to nápověda k otevření tajných dveří, jejichž klíčovou dírkou ukáže poslední paprsek slunce v konkrétní den.*

Úkol 10: Žáci píšou do vyznačeného prostoru, co je svatojánská noc a kdy nastává.

Správné řešení: *Svatojánská noc je evropský lidový svátek. Nastává v noci z 23. na 24. června, tedy noc před svátkem sv. Jana Křtitele.*

Úkol 11: Žáci píšou do vyznačeného prostoru tradice, které souvisí se svatojánskou nocí.

Správné řešení: *Typickou tradicí je pálení svatojánských ohňů na kopcích a sbírání bylin v souvislosti s milostnou magií.*

Úkol 12: Žáci píšou do vyznačeného prostoru, jaké literární dílo nese v názvu svatojánskou noc a kdo je jeho autorem.

Správné řešení: *William Shakespeare – Sen noci svatojánské.*

Úkol 13: Žáci zjišťují z textu, jak nakonec objevili trpaslíci klíčovou dírkou a převypravují děj vlastními slovy.

Možné správné řešení: *Bilbo si všiml drozda, který rozbíjel šnečí ulitu o kámen. Za chvíli sluneční paprsek zasvítit na skálu. Drozd zazpíval a v ten moment od skály odpadl kousek kamene a objevila se klíčová dírka.*

Probíhá společná kontrola pracovního listu. Učitel vyvolává jednotlivé žáky, kteří čtou své odpovědi. Ve čtení textů se střídají podle uvážení pedagoga. Ten také kontroluje správná řešení.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.1.6 Prsten

Cílem je, aby se žáci zamysleli nad tím, že prsten nemusí být pouze šperk a ve fantasy literatuře bude mít v příběhu hlubší význam.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 6 (viz Příloha 12), psací potřeby.*

Pracovní list je sestaven ze sedmi úkolů. Využíváme metodu pětílístku, jejímž tématem je prsten. Žáci pracují samostatně. Učitel určuje, kolik času dostávají žáci pro řešení úkolů, a kdy čtou další text. Poznámka u úkolů psaná kurzívou slouží jako komentář.

Úkol 1: *Metoda pětílístku – Žáci doplňují v tabulce pravý sloupeček podle údajů v levém sloupečku. Tématem je prsten, nad nímž se mají zamyslet.*

Možné správné řešení: *1 podstatné jméno vystihující téma – šperk; 2 přídavná jména vystihující téma – kulatý, zlatý; 3 slovesa vyjadřující děj tématu – kutálí se, třpytí se, ztrácí se; věta o 4 slovech shrnující znalosti o tématu – Prsten bývá velmi drahý.; 1 slovo rekapitulující podstatu tématu – lesklý.*

Probíhá společná kontrola úkolu 1. Vyvolaní žáci čtou, co napsali do tabulky. Následuje společné čtení prvního textu. Žáci se střídají ve čtení po dvou větách.

Úkol 2: *Žáci zjišťují z textu, kde se Bilbo právě nachází a přemýšlí, jak by se zachovali, kdyby se ocitli uprostřed temnoty.*

Správné řešení: *Bilbo se nachází v tunelu.*

Možné správné řešení: *Asi bych měl velký strach. Natáhnul bych ruce dopředu a snažil bych se dostat někde na světlo.*

Úkol 3: Žáci přemýšlí, kdo by mohl být předchozí majitel tajemného prstenu, který Bilbo našel.

Možné správné řešení: *král.*

Úkol 4: Žáci přemýšlí, jestli bude mít prsten nějakou zvláštní moc.

Možné správné řešení: *Nebude mít žádnou zvláštní moc. Je to obyčejný prsten jako každý jiný.*

Probíhá společná kontrola úkolů 2-4. Vyvolaní žáci čtou své odpovědi k úkolům. Následuje společné čtení druhého textu. Žáci se ve čtení střídají po třech větách.

Úkol 5: Žáci zjišťují z textu, kdo byl tedy předchozí majitel, jak k prstenu přišel a jak s ním zacházel.

Správné řešení: *Předchozí majitel prstenu byl Glum.; Nikdo neví, kde k prstenu Glum přišel.; Glum nosil prsten napřed na prstě, pak ho nosil ve váčku na krku, a nakonec jej ukryl ve skalní dutině a chodil se na něj dívat. Občas si prsten nasadil, když to bez něj nemohl vydržet, anebo když dostal hlad a čekal na ztracené skřety.*

Úkol 6: Žáci zjišťují z textu, jakou moc propůjčoval prsten svému nositeli.

Správné řešení: *Když si jej nasadil, stal se neviditelným.*

Úkol 7: Žáci se zamýšlí nad tím, kdyby měli v držení takový kouzelný prsten jako v příběhu a zdůvodňují své názory.

Možné správné řešení: *Využil bych jeho schopnost zneviditelnit se, kdybych se chtěl před někým schovat.*

Probíhá společná kontrola úkolů 5-7. Učitel vyvolává jednotlivé žáky, kteří čtou své odpovědi, a také kontroluje správná řešení. Vzniká diskuze na téma prsten v reálném světě vs. prsten ve světě fantasy. Pedagog využívá otázky typu: „K čemu se využívá obyčejně prsten v reálném světě? Jakou má funkci? K čemu sloužil prsten v našem příběhu? Všimli jste si toho rozdílu? Co měl prsten v příběhu navíc oproti našim klasickým prstenům?“ apod.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.1.7 Drak a poklad

Cílem je, aby se žáci zamysleli nad tím, jestli bohatství může změnit charakter člověka. Fantasy odrazem takové člověka zkaženého bohatstvím je právě drak Šmak.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 7 (viz Příloha 13), psací potřeby, CD se zvukovými ukázkami, CD přehrávač nebo počítač s reproduktory.*

Pracovní list obsahuje celkem devět úkolů. Využíváme metodu zpřeházených vět a metodu brainstormingu. Žáci pracují samostatně. Poznámka u úkolů psaná kurzívou slouží pro přiblížení děje.

Úkol 1: Žáci píší do vyznačeného prostoru, v jakém dalším literárním žánru se mohou setkat s drakem a uvádí příklady.

Správné řešení: *V pohádce.*

Možné správné řešení: *Např. Princ Bajaja.*

Úkol 2: Žáci píší do vyznačeného prostoru, jak podle nich vypadá typický drak.

Možné správné řešení: *Typický drak je velký, zelený, chrlí oheň a má spoustu hlav.*

Úkol 3: Žáci píší do vyznačeného prostoru, jaké jsou podle nich drakovy charakterové vlastnosti.

Možné správné řešení: *Drak je zlý, zlomyslný a sobecký, protože trpaslíkům ukradl něco, co mu nepatřilo.*

Úkol 4: Žáci seřazují zpřeházené události podle toho, jak si myslí, že půjdou popořadě v prvním textu.

Správné řešení: *Bilbo objevil draka Šmaka.; Bilbo ukradl pohár draku Šmakovi.; Trpaslíci jsou nadšení, že Bilbo ukradl pohár.; Drak Šmak se probudil.; Drak Šmak zjistil, že mu někdo ukradl pohár.; Drak Šmak se rozzlobil.; Trpaslíci jsou*

naštvaní na Bilba kvůli krádeži poháru.; Celá výprava přemýšlí, jak se zbavit draka Šmaka.

Probíhá společná kontrola úkolu 1-4. Vyvolaní žáci čtou své odpovědi k úkolům. Učitel pouští zvukovou ukázkou *Hobit_7_Drak.mp3*, která žákům umožní lepší vcítění do děje, jako kulisu a dává jim pokyn, aby si sami přečetli první text.

Úkol 5: Žáci zjišťují z textu, jak se drak Šmak zachoval, když zjistil, že mu Bilbo ukradl pohár.

Správné řešení: *Šmak se strašně rozzlobil a jediný jeho myšlenka byla dopadnout zloděje a toho rozsápat a rozdupat.*

Úkol 6: Žáci se zamýšlí, jestli bohatství může změnit člověk, zkazit jeho charakter, do jaké míry a zdůvodňují své názory.

Možné správné řešení: *Určitě ano. Když má někdo hodně peněz, tak si myslí, že si za ně může všechno koupit. Ale také záleží na tom, jaký ten člověk byl předtím, protože někteří využívají své bohatství pro dobrou věc a darují peníze třeba na charitu.*

Probíhá kontrola úkolů 5-6. Třída společně odpovídá na úkol 5. Následně vzniká diskuze na téma bohatství a změna charakteru. Pedagog využívá otázky typu: *„Myslíte si tedy, že může bohatství zkazit člověka a změnit jeho charakter? Znáte někoho takového? Proč tomu tak je? Co je na penězích a bohatství tak zvláštního?“* atd. Učitel ukončuje diskuzi dle svého uvážení a dává pokyn žákům, aby si samostatně přečetli druhý text.

Úkol 7: *Metoda brainstormingu* – Žáci podle informací zjištěných z textu píší během 5 minut co nejvíce nápadů, jak se zbavit draka a zahubit jej.

Možné správné řešení: *Probodnout draka mečem do místa bez šupiny. Střelit jej tam nějakým šípem. Odlákat draka pryč z hory a doufat, že jej zabije někdo jiný.*

Učitel vyvolává žáky a ti čtou své nápady na odstranění draka Šmaka. Učitel všechny nápady zapisuje na tabuli a společně se s celou třídou snaží přijít na nejlepší řešení. Pak společně řeší úkol 8 a pokračují čtením třetího textu, kdy se žáci ve čtení střídají po odstavcích.

Úkol 8: Žáci přemýšlí o tom, jak asi dopadne drakův útok na město Esgaroth pro samotné město i draka Šmaka.

Možné správné řešení: *Drak Šmak zničí celé město a jemu samotnému se určitě nic nestane.*

Úkol 9: Žáci zjišťují z textu, co se nakonec stalo s drakem Šmakem a jezerním městem.

Správné řešení: *Bard zabil černým šípem draka Šmaka. Celé město Esgaroth bylo zničeno.*

Probíhá společné řešení úkolu 9.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do prstenu číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.2 Harry Potter a vězeň z Azkabanu³⁸

6.2.1 Úvod

Cílem je seznámení žáků s knihou *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Žáci se také dozvědí o zařazení této knihy k žánrové variantě fantasy podle Andrzeje Sapkowského.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 1 (viz Příloha 14), psací potřeby, CD se zvukovými ukázkami, CD přehrávač nebo počítač s reproduktory.*

Na první straně listu jsou tři úkoly. Žáci zjišťují pomocí různých indicií, o jakou knihu se bude jednat. Všichni pracují samostatně.

Mezipředmětové vztahy: *hudební výchova – poslech zvukové ukázky.*

Úkol 1: *Metoda klíčových slov* – na základě klíčových slov, která vystihují knihu: *kouzelníci, reálný svět, nespravedlnost, zrada a přátelství* žáci během 5 minut vymýšlejí příběh. Všichni mají před sebou pracovní list a do vyznačeného pole rovnou tvoří. Pedagog stopuje čas a po jeho uplynutí postupně vyvolává několik žáků dle svého uvážení, kteří čtou, co vymysleli.

---

³⁸ Rowlingová, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*, 2001.

Možné správné řešení: Příběh se bude odehrávat v **reálném světě**, kde jsou **kouzelníci** pouze pro pobavení lidí a ne skuteční. Vzájemně se **zrazují** a okrádají se o svá kouzla, což je **nespravedlivé**. Naštěstí mezi nimi občas existuje i **přátelství**. (tučně jsou zvýrazněna klíčová slova)

Úkol 2: Učitel pouští zvukovou ukázkou s názvem *Harry Potter_1_úvod.mp3*, která je úvodní skladbou filmové verze. Žáci se zamýšlí nad tím, co jim hudba připomíná a jaké v nich vyvolává pocity. Ti z nich, kteří už v minulosti viděli film o Harry Potterovi a mají dobrou paměť na hudbu, si jistě okamžitě vybaví název knihy. Jedná se v pořadí o druhou indicii. Po skončení zvukové ukázky ji může učitel pustit ještě opakovaně, pokud uzná za vhodné. Pak následuje čas pro vyplnění odpovědi přímo do listu do vyznačeného prostoru. Potřebný čas si určuje sám pedagog.

Možné správné řešení: *Hudba na mě působí tajemným a temným dojmem. Připomíná mi zimu, chlad, něco skrytého a zvláštního. Už jsem ji určitě někde slyšel, ale nemůžu si vzpomenout kde.*

Úkol 3: V posledním úkolu na první straně žáci přicházejí na to, o kterou knihu se jedná. První nápovědou byla klíčová slova, druhou zvuková ukáзка a třetí nápověda je ukrytá v nadpisu stránky – velká písmena *H(arry)* a *P(otter)*. Svou odpověď žáci opět zapisují do vyznačeného prostoru. Pedagog začíná diskuzi. Jakmile třída společně nalezne správné řešení, diskuze je u konce.

Správné řešení: *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Žáci však mohou odpovědět i tak, že napíše pouze Harry Potter, což se dá pokládat také za správné řešení. Důležité je, aby věděli, že budeme dále pracovat s knihou o kouzelnickém chlapci Harry Potterovi.

Nad druhé straně pracovního listu se žáci dozvídají o zařazení knihy do žánrové varianty fantasy „*Přichází cosi zlého čili Jednorožec v zahradě*“ podle polského spisovatele Andrzeje Sapkowského a v čem spočívá.

Následuje text z knihy, který si celá třída společně čte. Žáci se ve čtení střídají po odstavcích. Pak dostávají nějaký čas pro zodpovězení úkolů 4 a 5 do vyznačeného prostoru.

Úkol 4: V textu žáci vyhledávají moment, kdy se Harry dostane z našeho reálného světa do toho magického. Prací s tímto textem a odpovědí na otázku si v podstatě upevňují informace o žánrové variantě fantasy získané před čtením textu.

Správné řešení: *Když se opřeli o přepážku mezi nástupišti devět a deset.*

Úkol 5: Z přečteného textu žáci zjišťují, jakým cestovním prostředkem cestoval Harry, a sami se zamýšlí, jaký cestovní prostředek nejčastěji využívají při cestě do školy oni a proč. V dnešní době je spousta možností, jak se mohou dopravit do školy na rozdíl od Harryho Pottera – např. tramvaj, pěšky, autobus, vlak, na kole atd.

Správné řešení: *Harry Potter cestoval vlakem.*

Možné správné řešení: *Do školy chodím nejčastěji pěšky, protože bydlím blízko.*

Na závěr probíhá diskuze, kdy celá třída společně čte odpovědi na úkoly 4 a 5. Každý z žáků sám za sebe říká cestovní prostředek, kterým se nejčastěji dostává do školy a zdůvodňuje svou volbu.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do sovičky číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.2.2 Teta Marge

Cílem je, aby se žáci zamysleli nad problematikou šikany, která je v dnešní době čím dál častějším tématem. Žáci se dokáží ztotožnit s hlavním hrdinou a vžít se do jeho postavení, kdy jej psychicky i fyzicky týrá teta Marge. Žáci si tak lépe představí situaci, ve které se může ocitnout kdokoliv z nich. Zároveň se pokusí sami zjistit příčinu šikany a způsob jejího řešení v rámci knihy.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 2 (viz Příloha 15), psací potřeby.*

Pracovní list obsahuje celkem devět úkolů. Využíváme zde metodu řízeného čtení. Žáci dostávají úkoly jak před čtením textu, tak po jeho přečtení. Poznámky psané kurzívou u úkolů slouží k doplnění děje a lepšímu přiblížení situace. Všechny texty čtou žáci společně a střídají se po odstavcích. Pak získávají nějaký čas pro vyřešení úkolů –

píší přímo do listu ve vyznačeném prostoru. Pedagog si sám řídí, kolik času žáci k řešení úkolů dostanou a kdy bude následovat čtení dalšího textu.

Úkol 1: Žáci mají v první otázce přemýšlet nad důvody chování tety Marge vůči Harrymu. V textu se totiž pouze dočtou, jak mu při předchozích návštěvách ubližuje.

Možné správné řešení: *Protože byl Harry ve všem lepší než Dudley.*

Úkol 2: Žáci se snaží rozluštit hlavní důvod tetiny nenávisti.

Možné správné řešení: *závist.*

Úkol 3: Žáci přemýšlí nad tím, jestli se Harry bude chovat slušně k tetě Marge a dodrží tak dohodu se strýcem Vernonem, od kterého potřebuje získat podpis na školní formulář, a zdůvodňují své odpovědi.

Možné správné řešení: *Myslím si, že Harry dohodu dodrží, protože ten podpis potřebuje a nikdo jiný mu ho nedá.*

Úkol 4: Žáci se tentokrát zamýšlí nad tím, jestli se teta Marge mohla změnit od minulé návštěvy a její chování vůči Harrymu bude lepší či stále stejné jako vždy.

Možné správné řešení: *Teta Marge se určitě nezměnila, nemá Harryho ráda, takže bude opět nepřátelská jako minule.*

Úkol 5: Žáci vystihují charakter tety Marge.

Možné správné řešení: *negativní, závistivá, chladná, škodolibá; Podle mě je teta Marge strašně zlý člověk.*

Úkol 6: Žáci se zamýšlí nad tím, kdyby se ocitli ve stejné situaci jako Harry, tak jestli by se zachovali stejně jako on nebo by udělali úplně něco jiného.

Možné správné řešení: *Kdyby na mě byla moje teta takhle zlá, určitě bych v ten moment utekl do svého pokoje a už bych se s ní nikdy nebavil.*

Úkol 7: Žáci vymýšlí, jak nakonec dopadne týdenní návštěva tety Marge, jestli se stane něco neočekávaného a situace se ještě více vyhroťí či naopak.

Možné správné řešení: *Myslím si, že se Harry třeba konečně pořádně naštvě a řekne tetě, co si o ní myslí.*

Úkol 8: Žáci zjišťují z přečteného textu skutečný důvod tetiny nenávisti.

Správné řešení: *Teta Marge nenáviděla Harryho kvůli jeho rodičům, že jej nechali na krku svým spořádaným a pracujícím příbuzným. Myslela si, že jeho otec byl nezaměstnaný a opilec. A také, že jeho rodiče zemřeli při autonehodě pravděpodobně kvůli opilosti.*

Úkol 9: Žáci přemýšlí nad způsobem Harryho pomsty vůči tetě, staví se do jeho situace a vymýšlí, jak by se oni zachovali.

Možné správné řešení: *Myslím si, že nafouknutí si tetu Marge zasloužila. Nic lepšího bych asi nevymyslel. Konečně byla potrestaná.*

Probíhá společná kontrola odpovědí k úkolům 1-9. Vyvolaní žáci čtou, co napsali do pracovního listu. Vzniká diskuze na téma šikana a učitel používá otázky typu: „Víte, co je to šikana? Proč si myslíte, že vůbec někdo někoho šikanuje? Znáte nějaké druhy šikany? Víte, jak se proti ní bránit?“ apod.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do sovičky číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.2.3 Hipogryf

Cílem je, aby se žákům dostal do povědomí pojem etiketa a zamysleli se nad způsoby zdvořilého chování ve společnosti.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 3 (viz Příloha 16), psací potřeby.*

Tento pracovní list obsahuje sedm úkolů. Využíváme zde opět metodu řízeného čtení. Žáci dostávají úkoly jak před čtením textu, tak po jeho přečtení. Poznámka psaná kurzívou u úkolů slouží jako komentář.

Mezipředmětové vztahy: *výtvarná výchova – kresba hipogryfa podle popisu v textu.*

Úkol 1: Pomocí diskuze se pokouší přijít žáci na to, kdo nebo co je hipogryf. Pedagog řídí diskuzi, a sám ji také dle uvážení ukončuje.

Možné správné řešení: *Pravděpodobně se jedná o nějaké zvíře.*

Poté si žáci společně čtou text. Vždy čte jedna dvojice v lavici, kterou zvolí pedagog. Oba žáci čtou stejný text nahlas a vzájemně se přizpůsobují tempu a rytmu čtení. Následně dostávají několik minut k vyplnění úkolů 2-5 do vyznačeného prostoru v listu.

Úkol 2: Žáci vypisují nějaká další mytická stvoření, která znají.

Možné správné řešení: *drak, jednorožec, hydra, chiméra.*

Úkol 3: Žáci vysvětlují, co znamená, když je někdo hrdý. Každý si může tuto vlastnost vyložit po svém.

Možné správné řešení: *Má svoji důstojnost. Sám si uvědomuje svoje kvality a přednosti.*

Úkol 4: Žáci vyhledávají v textu, jak se má člověk chovat k hipogryfu.

Správné řešení: *Člověk se musí chovat opatrně a zdvořile. Nejprve se ukloní a počká, jestli se hipogryf také ukloní. Teprve pak se jej smí dotknout.*

Úkol 5: Žáci odpovídají na otázku, jak nazýváme soubor pravidel pro zdvořilé chování ve společnosti.

Správné řešení: *etiketa.*

Společně probíhá kontrola úkolů 2-5. Po úkolu 5 vzniká řízená diskuze na téma etiketa, kdy učitel žákům pokládá otázky typu: „*Myslíte si, že je důležité, aby se k sobě lidé chovali s určitými pravidly? Znáte nějaká taková pravidla? Jak jste na tom vy se zdvořilým chováním? Chlapci, držíte někdy dívkám dveře, když vchází či vychází ze školy?*“ apod.

Úkol 6: Žáci kreslí hipogryfa podle popisu z textu do vyznačeného pole, čímž si vylepšují vlastní představivost a fantazii.

Možné správné řešení: *Závisí na výtvarných schopnostech každého žáka.*

Úkol 7: Žáci vymýšlí jméno hipogryfu, kterého právě ztvárnili.

Možné správné řešení: *Klofan.*

Každý z žáků zvedá svůj nakreslený obrázek směrem k ostatním a sděluje, jak svého hipogryfa pojmenoval. Pedagog si sám určuje, který žák začne, kdo bude pokračovat atd. V případě nedostatku času mohou své výtvary ukázat jen jedinci, které vybere sám učitel nebo kteří sami chtějí.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do sovičky číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.2.4 Mozkomor vs. Patron

Cílem je, aby si žáci uvědomili kontrast mezi protiklady dobrem a zlem pomocí hudby, textu i výtvarné tvorby. A také, aby se zaměřili na své šťastné životní vzpomínky, které ve třídě navodí pozitivní atmosféru.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 4 (viz Příloha 17), psací potřeby, CD se zvukovými ukázkami, CD přehrávač nebo počítač s reproduktory.*

Pracovní list obsahuje devět úkolů. Využíváme zde metodu řízeného čtení. Žáci dostávají úkoly vždy po přečtení daného textu. Poznámky psané kurzívou u úkolů slouží pro doplnění děje a jako komentář.

Všechny texty čtou žáci společně a ve čtení se střídají stále po třech větách. Poté dostávají vždy čas na vypracování úkolů k danému úryvku textu. Časová organizace je na pedagogovi.

Mezipředmětové vztahy: *hudební výchova – poslech zvukových ukázek; výtvarná výchova – kresba Patrona podle vlastní fantazie.*

Úkol 1: Žáci popisují fyzický vzhled mozkomora podle informací získaných z přečteného textu a podle vlastní představivosti.

Možné správné řešení: *Mozkomor je tmavý, škaredý, křivý, malý.*

Úkol 2: Žáci přemýšlí nad tím, jestli existuje proti takovému ohavnému tvorovi nějaká obrana a jaká.

Možné správné řešení: *Myslím si, že obrana existuje. Je to dobrota, štěstí a především láska.*

Úkol 3: Žáci přemýšlí, jak by se zachovali, kdyby potkali takové stvoření.

Možné správné řešení: *Pravděpodobně bych se snažil co nejrychleji utéct.*

Probíhá společná kontrola odpovědí. Pedagog vyvolává jednotlivé žáky, kteří čtou, co napsali do pracovního listu.

Úkol 4: Žáci vepisují do tabulky informace, které se právě dozvěděli z přečteného textu a porovnávají si je se svými vlastními odpověďmi a odhady v úkolech 1 a 3.

Správné řešení: *Fyzický vzhled mozkomora – Vysoká postava v dlouhém plášti, která má obličej zahalený kápí. Jeho ruce se třpytí šedavým leskem, jsou plné slizu a strupů; a vypadají mrtvolně, jako by se už dlouho rozkládaly ve vodě. Co udělal Harry v blízkosti mozkomora? – Harry neudělal nic, byl vyděšený a omdlával.*

Probíhá společná kontrola odpovědí. Pedagog vyvolává jednotlivé žáky a zjišťuje, jak se lišily jejich domněnky o fyzickém vzhledu mozkomora s pravdou a jejich postoj k setkání s mozkomorem oproti Harryho chování pomocí otázek typu: „Jaký je tedy skutečný vzhled mozkomora? Ty sis myslel/a, že vypadá jak a proč? Co udělal Harry v blízkosti mozkomora? Ty bys udělal/a to stejné nebo jsi napsal do úkolu 3 něco jiného a co?“ apod.

Úkol 5: Žáci odpovídají na otázku, jak říkáme přesnému opaku toho druhého.

Správné řešení: *protiklad.*

Úkol 6: Žáci přemýšlí nad svou šťastnou vzpomínkou, kterou by využili při vyčarování Patrona a proč, a také zjišťují z textu, jakou použil Harry.

Správné řešení: *Harry použil jako šťastnou vzpomínku svůj první let na koštěti, protože v ten moment jinou neměl.*

Možné správné řešení: *Já bych si zvolil moment, kdy mi na konci školního roku bylo předáno vysvědčení a rodiče měli doma radost, pochválili mě a dostal jsem za odměnu velkou čokoládu.*

Úkol 7: Žáci přemýšlí nad tím, jak by asi mohl vypadat Harryho Patron.

Možné správné řešení: *Mohl by vypadat asi jako Hagrid.*

Probíhá společná kontrola odpovědí. Pedagog vyvolává jednotlivé žáky a nejvíce ze všech úkolů se zaměří na úkol 5 a 6. Vede s žáky řízenou diskusi na téma protiklady a šťastná vzpomínka a používá otázky typu: „*Jakou šťastnou vzpomínku byste zvolili? Na jaký životní okamžik nejraději vzpomínáte? Co je to vlastně štěstí? Myslíte si, že všechno na světě má svůj protiklad? Znáte nějaké?*“ apod.

Úkol 8: Žáci se z přečteného textu dozvěděli, jak vypadal Harryho Patron, čímž získali inspiraci a teď kreslí svého vlastního Patrona.

Možné správné řešení: *Závisí na výtvarných schopnostech každého žáka, jeho představivosti a vlastním nápadu.*

Učitel nyní žákům pouští dvě zvukové ukázky: *Harry Potter_4_Mozkomor_1.mp3* a *Harry Potter_4_Patron_2.mp3*, které dokonale vystihují mozkomora, Patrona a ukazuje jejich vzájemný protiklad. Může je přehrát i opakovaně.

Úkol 9: Žáci poslouchají zvukové ukázky, které souvisí s mozkomorem a Patronem. Do každého vyznačeného řádku postupně zapisují – ke kterému z nich by přiřadili jakou ukázku; jedním slovem vyjadřují pocit, který v nich daná ukázka vyvolává.

Správná odpověď: *1. – Mozkomor; 2. – Patron.*

Možná správná odpověď: *1. – pocit strachu; 2. – pocit klidu.*

Každý z žáků zvedá svůj nakreslený obrázek směrem k ostatním a ukazuje svého Patrona.

Společně si celá třída kontroluje své odpovědi k úkolu 9 a učitel pomocí diskuze zjišťuje důvody rozhodnutí jednotlivých žáků pomocí otázek typu: „Komu byste přiřadili danou zvukovou ukázkou a proč? Jaký pocit ve vás vyvolala první z nich?“ apod.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do sovičky číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.2.5 Kouzelné pomůcky

Cílem je, aby žáci přemýšleli nad vlastní zodpovědností a problematikou času.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 5 (viz Příloha 18), psací potřeby.*

Pracovní list je rozdělen na dvě části (oddělené dělicí čarou) a zahrnuje celkem jedenáct otázek. Využíváme metodu řízeného čtení a metodu pětílístku. Žáci dostávají úkoly jak před textem, tak po jeho přečtení. Poznámka psaná kurzívou u úkolů slouží jako komentář.

Všechny texty čtou žáci společně nahlas a ve čtení se střídají po řadách lavic ve třídě (řada u okna, řada uprostřed, řada u dveří). Poté dostávají vždy čas na vypracování úkolů k danému úryvku textu. Časová organizace je na pedagogovi.

Úkol 1: Žáci píšou, co si představují pod pojmem kouzelné pomůcky.

Možné správné řešení: *Předměty, se kterými můžeme kouzlit jako např. hůlka, klobouk, plášť atd.*

Před čtením prvního úryvku si všichni společně říkají, jaká je jejich představa o kouzelných pomůckách. Teprve pak začínají číst.

Úkol 2: Žáci se z přečteného textu dozvěděli o kusu starého pergamenu a přemýšlí, k čemu asi bude sloužit.

Opět všichni společně kontrolují své odpovědi k úkolu 2 a následně pokračují ve čtení dalšího úryvku.

Možné správné řešení: *Myslím si, že asi bude obsahovat náповědu k získání nějaké vzácné věci.*

Úkol 3: Žáci přemýšlí, jak by se zachovali, kdyby se jim do rukou dostal plánek, o jehož funkcích se dozvěděli z přečteného textu. Zároveň se zamýšlí nad zodpovědností, kterou v sobě ukrývá držení takového kouzelného předmětu.

Možné správné řešení: *Takový plánek by se mi hodil, abych vždycky věděl, kdy jde učitel do třídy a nikdy nás tak nemohl nachytat, když nesedíme po zvonění na svých místech. Myslím si, že bych se o plánek dobře postaral a nikomu špatnému bych jej nikdy nepůjčil, aby ho nemohl zneužít.*

Úkol 4: Žáci vymýšlí, jak by vypadal jejich vlastní plánek přenesený do našeho reálného světa, a jak moc velkou oblast by pokrýval.

Možné správné řešení: *Můj plánek by zahrnoval celou naši vesnici. Přesně bych věděl, kdy jsou moji kamarádi doma a můžu se pro ně stavit, aby šli ven. Také bych poznal, až se moji rodiče budou vracet domů a neuvidí mě, jak místo domácích úkolů hraju hry na počítači.*

Probíhá společná kontrola odpovědí. Pedagog vyvolává jednotlivé žáky. Společně celá třída diskutuje na téma zodpovědnost. Učitel pokládá žákům otázky jako: „Co vlastně znamená pojem zodpovědnost? Víte, kdo je za vás zodpovědný, když něco provedete?“ atd.

Úkol 5: *Metoda pětilístku* – žáci doplňují v tabulce pravý sloupeček podle údajů v levém sloupečku. Tématem je čas, nad nímž se mají zamyslet.

Možné správné řešení: *1 podstatné jméno vystihující téma – doba; 2 přídavná jména vystihující téma – ubíhající, pomalý; 3 slovesa vyjadřující děj tématu – plyne, stojí, ubíhá; věta o 4 slovech shrnující znalosti o tématu – Čas nám ukazuje hodiny.; 1 slovo rekapitulující podstatu tématu – nevrací se.*

Probíhá společná kontrola pětilístku. Pedagog vyvolává jednotlivé žáky a zjišťuje, co napsali do příslušných řádků v tabulce.

Úkol 6: Žáci odpovídají na otázky, jejichž odpovědi vyplývají z přečteného textu.

Správné řešení: *Kdo vlastnil kouzelnou pomůcku pracující s časem? – Hermiona; Od koho jej tato osoba získala? – Od profesorky Mc Gonagalové.; Jak se přístroj jmenoval? – obraceč času; Za jakých podmínek s ním tato osoba mohla zacházet? – Jen k plnění studijních povinností.; V jakých situacích jej tato osoba použila? – Aby mohla studovat více předmětů najednou.*

Úkol 7: Žáci hledají v textu ještě jednu kouzelnou pomůcku, která je v něm zmíněna.

Správné řešení: *kouzelný plášť.*

Úkol 8: Žáci přemýšlí, jak by sami zacházeli s obracečem času a jestli by jej využili také ke studiu jako Hermiona.

Možné správné řešení: *Určitě bych se pokusil stihnout co nejvíce věcí zároveň. Těžko ale napsat jaké, to by záleželo na situaci. Více předmětů zároveň bych ale určitě nestudoval jako Hermiona.*

Úkol 9: Žáci se pokouší několika větami domyslet zbytek příběhu podle toho, co se dozvěděli z přečteného textu.

Možné správné řešení: *Hermiona s Harrym se pokusím pomoci Siriusovi. Brumbál jim řekl, kde je zavřený, tak nebude problém ho najít. Nesmí je však nikdo vidět, to by se stalo neštěstí.*

Úkol 10: Žáci se zamýšlí nad využitím času, jeho rychlým plynutím a zdůvodňují své názory.

Možné správné řešení: *Svůj volný čas trávím především s kamarády venku na hřišti. Připadá mi, že času je málo, hlavně na domácí úkoly, které většinou nestíhám udělat. Problém je asi v tom, že si neumím svůj čas dobře rozvrhnout.*

Úkol 11: Žáci se zamýšlí nad životními událostmi a rozhodují se, jestli by nějakou z nich změnili a proč.

Možné správné řešení: *Kdybych mohl vrátit čas, tak bych se lépe naučil na včerejší test z matematiky a nemusel bych dostat pětku.*

Probíhá společná kontrola odpovědí. Pedagog vyvolává jednotlivé žáky a ti čtou z pracovního listu své odpovědi. Následně vzniká řízená diskuze na téma čas. Pedagog se opírá o otázky v úkolech 10 a 11.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do sovičky číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

6.2.6 Harry Potter & Sirius Black

Cílem je, aby žáci dokázali v textu poznat a pochopit propojení hlavních postav Harryho Pottera a Síruse Blacka. A také, aby si uvědomili, že informace mají velkou sílu a ovlivňují jednání lidí, a něco, co je na první pohled pravdivé, může být klidně i lež.

Pomůcky: *nakopírovaný pracovní list 6 do dvojic (viz Příloha 19), psací potřeby, nůžky, počítač, dataprojektor, interaktivní tabule.*

Pracovní list má celkem čtyři strany. První strana je úvodní, do které se zapisují odpovědi, a zbylé tři se rozstříhají nůžkami v místech, kde je obrázek nůžek a přerušovaná čára (je třeba rozdělit listy na osm úryvků textu). Žáci řeší celkem čtyři úkoly ve dvojicích. Pedagog sám určuje, kolik času je potřeba, aby žáci vypracovali úkoly a stihli přečíst všech osm textů.

Úkol 1: Žáci obdrželi do dvojic rozstříhané texty. Postupně si je čtou a střídají si je mezi sebou tak, aby každý žák přečetl všech osm textů.

Úkol 2: Žáci chronologicky seřazují texty tak, jak si myslí, že šly v knize za sebou. Své řazení (čísla textů) zapisují do levého sloupečku tabulky s nadpisem TEXT.

Správné řešení: *TEXT 6, TEXT 3, TEXT 2, TEXT 5, TEXT 8, TEXT 4, TEXT 1, TEXT 7.*

Úkol 3: Žáci zapisují do pravého sloupečku tabulky hlavní událost, která se v textu stala v souvislosti s Harry Potterem a Sírusem Blackem.

Správné řešení: *Harry zjistí, že ho chce Sirius zabít.; Harry je varován, aby Siriuse nehledal.; Harry se dozvídá o tom, že Sirius zradil jeho rodiče.; Harry je rozzlobený na Siriuse, kvůli zrazení jeho rodičů.; Harry se dozvídá pravdu, kdo skutečně zradil jeho rodiče.; Harry se chce odstěhovat k Siriusovi.; Harry se snaží přemluvit ostatní, že je Sirius nevinný.; Harry zachraňuje Siriuse a pomáhá mu utéct.*

Úkol 4: Žáci přemýšlí nad situacemi z děje, jak šly chronologicky za sebou a o změně vztahu mezi Harrym a Siriusem.

Možné správné řešení: *Jejich vztah se změnil. Nejprve Harry Siriuse nenáviděl, protože si myslel, že zradil jeho rodiče. Nakonec však zjistil pravdu, jak to skutečně bylo a začal ho mít rád. Dokonce se chtěl k němu nastěhovat.*

Probíhá společná kontrola odpovědí. Celá třída dohromady sestavuje tabulku, která je promítnuta na interaktivní tabuli. Žáci postupně chodí k tabuli a píšou odpovědi do okýnek tabulky, dokud ji celou správně nevyplní. Pedagog vše řídí a kontroluje správnost odpovědí. Nakonec probíhá diskuze vycházející z úkolu 4 – jestli se změnil vztah Harryho a Siriuse a proč. Učitel pokládá žákům otázky typu: „Už se vám někdy stalo, že jste si o někom mysleli něco, co nakonec nebyla pravda? Myslíte si, že se taková situace může stát komukoliv z vás? Myslíte si, že je lepší si o někom udělat vlastní názor nebo raději dát na názor někoho cizího či kamaráda?“ apod.

Poslední částí pracovního listu je sebereflexe žáka. Ten vepisuje do sovičky číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu podle jeho názoru.

Závěr

V předložené diplomové práci s názvem *Metodické návrhy pro literární výchovu na 2. stupni ZŠ se zaměřením na uplatnění žánru fantasy* se zabýváme zejména metodickými návrhy vytvořenými za pomoci textů knih fantasy literatury *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* od J. R. R. Tolkiena a *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* od J. K. Rowlingové. Metodickým návrhům předchází část o autorech těchto knih, obsahující zajímavosti z jejich života a tvorby.

V první části diplomové práce jsme se zabývali literárním žánrem fantasy a jeho žánrovými variantami podle Andrzeje Sapkowského a také podle Dagmar Mocné a Josefa Peterky. Snažili jsme vystihnout podstatu těchto variant a uvést některé jejich typické představitele a díla. Z dostupných informačních zdrojů jsme sestavili biografie J. R. R. Tolkiena a J. K. Rowlingové, které se zaměřují na důležité momenty jejich života a ovlivnili jejich literární tvorbu. Soustředili jsme se na stěžejní literární postavy Bilba Pytlíka a Harryho Pottera a knihy, ve kterých vystupují. Z těchto knih čerpáme texty pro naše metodické návrhy. Věnovali jsme se také výukovým metodám, jejich klasifikaci, problematice inovativních výukových metod a kritickému myšlení, včetně metod, které jej pomáhají rozvíjet.

Ve druhé části diplomové práce jsme se zabývali metodickými návrhy se zaměřením na uplatnění žánru fantasy. V úvodní kapitole jsme objasnili jejich stavbu a využití ve výuce literární výchovy. Vytvořili jsme jich celkem třináct a ke každému z nich pracovní list, který je hlavní oporou pro učitele. V jednotlivých podkapitolách jsme popsali přesné postupy práce a správná řešení úkolů a možná správná řešení, když se jedná o úkoly na přemýšlení a odpovědi žáků se mohou lišit.

V naší diplomové práci jsme čerpali zejména z tištěné literatury, ale také z elektronických zdrojů, které byly převážně v anglickém jazyce.

Cílem diplomové práce bylo především vytvořit metodické návrhy se zaměřením na uplatnění žánru fantasy za využití vhodných textů fantasy literatury. Domníváme se, že hlavní cíl práce byl splněn a námi vytvořené metodické návrhy jsou efektivní a zábavnou pomůckou do hodin literární výchovy, s jejichž pomocí lze rozvíjet kritické myšlení a čtenářskou gramotnost u žáků na 2. stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií.

Použité zdroje

Literatura

ADAMOVIČ, I. 1996. Terminologie fantastické literatury. *Ikarie*. roč. 7, č. 2, s. 46-47. ISSN 1210-6798.

ADAMOVIČ, I.; NEFF, O. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995. ISBN 80-85364-57-3.

BLEILER, E. F. *Supernatural fiction writers: fantasy and horror*. New York: Charles Scribner's Sons, 1985. ISBN 06-841-7808-7.

DOROVSKÝ, I.; ŘEŘICHOVÁ, V.; ALCHAZIDU, A. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-314-5.

HUNT, P.; LENZ, M. *Alternative works in fantasy fiction*. New York: Continuum, 2003. ISBN 08-264-4936-0.

JACKSON, R. *Fantasy: the literature of subversion*. London: Routledge, 1998, ISBN 04-150-2562-1.

KAGARLICKIJ, J. I. *Fantastika, utopie, antiutopie*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1982. ISBN nevedeno.

KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.

LERNER, I. J. *Didaktické základy metod výuky*. Praha: SPN, 1986. ISBN nevedeno.

MAŇÁK, J. a kol. *Alternativní metody a postupy*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1549-7.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MOCNÁ, D.; PETERKA, J. et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-718-5669-X.

MOJŽÍŠEK, L. *Vyučovací metody*. Praha: SPN, 1988. ISBN nevedeno.

NÜNNING, A.; TRÁVNÍČEK, J.; HOLÝ J. *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

PECINA, P., ZORMANOVÁ, L. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4834-8.

PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-729-0045-5.

PRINGLE, D. et al. *Fantasy: encyklopedie fantastických světů*. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-000-1126-3.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

SAPKOWSKI, A. 1994. V šedých horách zlato není, aneb hrst úvah o literatuře fantasy. *Ikarie*. roč. 5, č. 6, s. 43-51. ISSN 1210-6798.

SAPKOWSKI, A. 2001. Subžánry subžánru. *Ikarie: měsíčník science fiction*. roč. 12, č. 12, s. 41-46. ISSN 1210-6798.

SAPKOWSKI, A. 2001. O Velkém konfliktu. *Ikarie*. roč. 12, č. 11, s. 49-50. ISSN 1210-6798.

TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

URBANOVÁ, S. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století: (reflexe české tvorby a recepce)*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-185-9.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

VRBENSKÁ, F. 2001. Pátrání po kořenech fantastiky 3. *Ikarie*. roč. 12, č. 11, s. 51-52. ISSN 1210-6798.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Internetové zdroje

BestScienceFictionBooks.com [online]. 2013 [cit. 2017-01-14].

Dostupné z: <http://bestsciencefictionbooks.com/>

CliffsNotes Study Guides | Book Summaries, Test Preparation & Homework Help | Written by Teachers [online]. 2016 [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <https://www.cliffsnotes.com/>

Fantasy Literature's Fantasy Book and Audiobook Reviews [online]. 2016 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.fantasyliterature.com/>

HLOUŠKOVÁ, Z. Povídání o žánru fantasy. *Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás* [online]. 2012, roč. 22. č. 1 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20120117>

J. K. Rowling [online]. 2017 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.jkrowling.com/>

Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2016. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

The Grey Havens – The Ultimate J. R. R. Tolkien Resource Web Page [online]. 2002 [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://tolkien.cro.net/>

The Tolkien Society [online]. 2017 [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <https://www.tolkiensociety.org/>

Kvalifikační práce

DRAGON, T. *Literární postava Conana v díle R. E. Howarda jako typ hrdiny v žánru fantasy*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouc. Fakulta pedagogická.

ŠEBESTOVÁ, A. *Metody kritického myšlení při výuce na 1. stupni*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická.

Audiovizuální dokumenty

SHORE, H. *The Hobbit: An Unexpected Journey – Original Motion Picture Soundtrack* [zvukový záznam na CD]. Kalifornie: WaterTower Music, 2012.

SHORE, H. *The Hobbit: The Desolation of Smaug – Original Motion Picture Soundtrack* [zvukový záznam na CD]. Kalifornie: WaterTower Music, 2013.

WILLIAMS, J. *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban: Original Motion Picture Soundtrack* [zvukový záznam na CD]. Kalifornie: Warner Sunset Records, 2004.

Přílohy

Příloha 1 – John Ronald Reuel Tolkien v roce 1967

Příloha 2 – Joanne Kathleen Rowlingová při čtení dětem

Příloha 3 – Obálka knihy *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky*

Příloha 4 – Obálka knihy *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*

Příloha 5 – Mapa z knihy *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky*

Příloha 6 – Plánek z knihy *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*

Příloha 7 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Úvod – Pracovní list 1

Příloha 8 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Příběh ukrytý v písni – Pracovní list 2

Příloha 9 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Hostina – Pracovní list 3

Příloha 10 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Glum a hádanky – Pracovní list 4

Příloha 11 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Mapa – Pracovní list 5

Příloha 12 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Prsten – Pracovní list 6

Příloha 13 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Drak a poklad – Pracovní list 7

Příloha 14 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Úvod – Pracovní list 1

Příloha 15 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Teta Marge – Pracovní list 2

Příloha 16 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Hipogryf – Pracovní list 3

Příloha 17 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Mozkomor vs. Patron – Pracovní list 4

Příloha 18 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Kouzelné pomůcky – Pracovní list 5

Příloha 19 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Harry Potter & Sirius Black – Pracovní list 6

Příloha 1 – John Ronald Reuel Tolkien v roce 1967³⁹

---

³⁹ Dostupné z: <https://static01.nyt.com/images/2012/12/18/sports/tennis/18tolkienpic/18tolkienpic-superJumbo.jpg>

Příloha 2 – Joanne Kathleen Rowlingová při čtení dětem⁴⁰

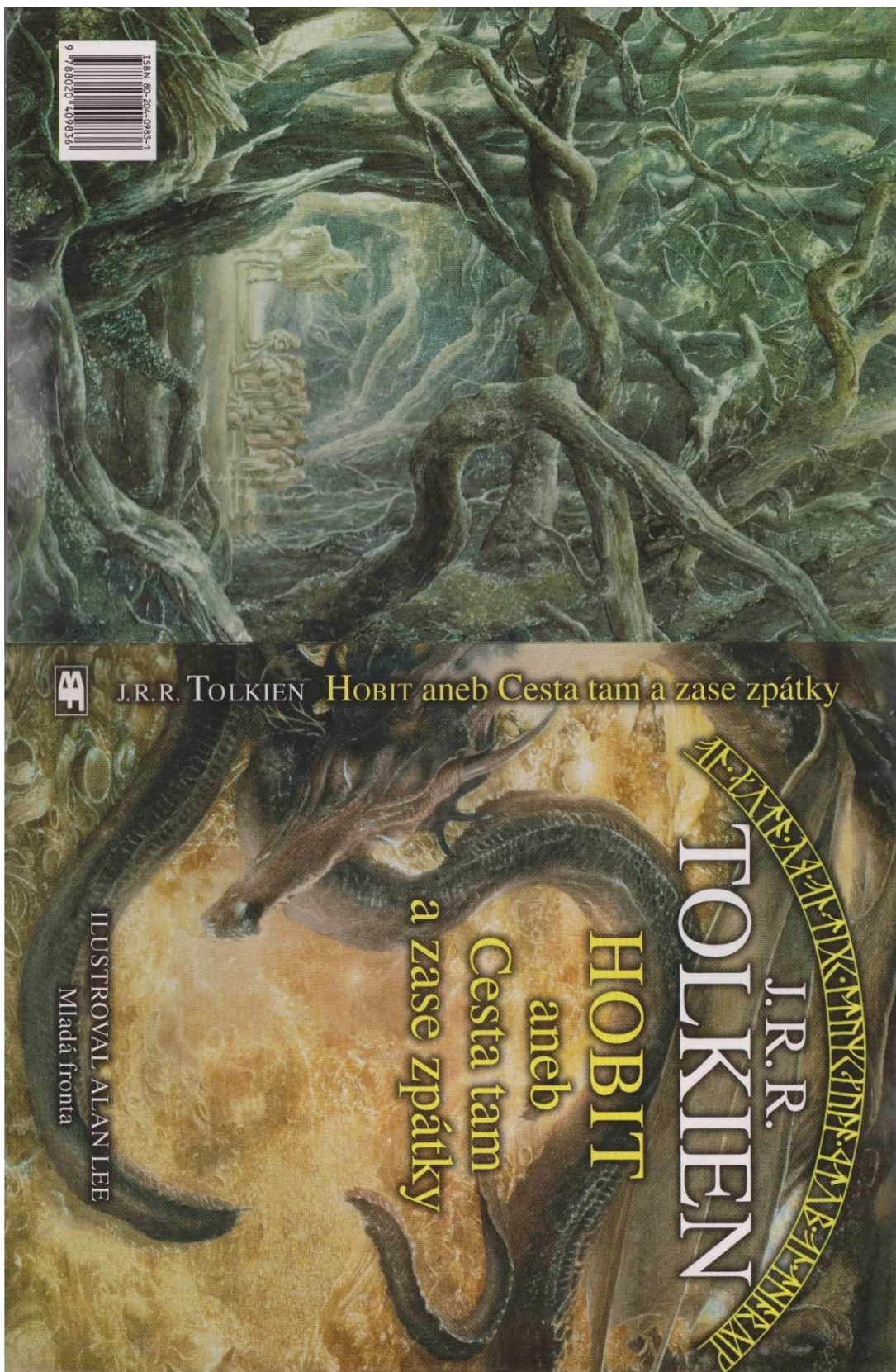

---

⁴⁰ Dostupné z: https://c1.staticflickr.com/3/2717/4513125422_753741c9fc_b.jpg

Příloha 3 – Obálka knihy *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky*⁴¹

⁴¹ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

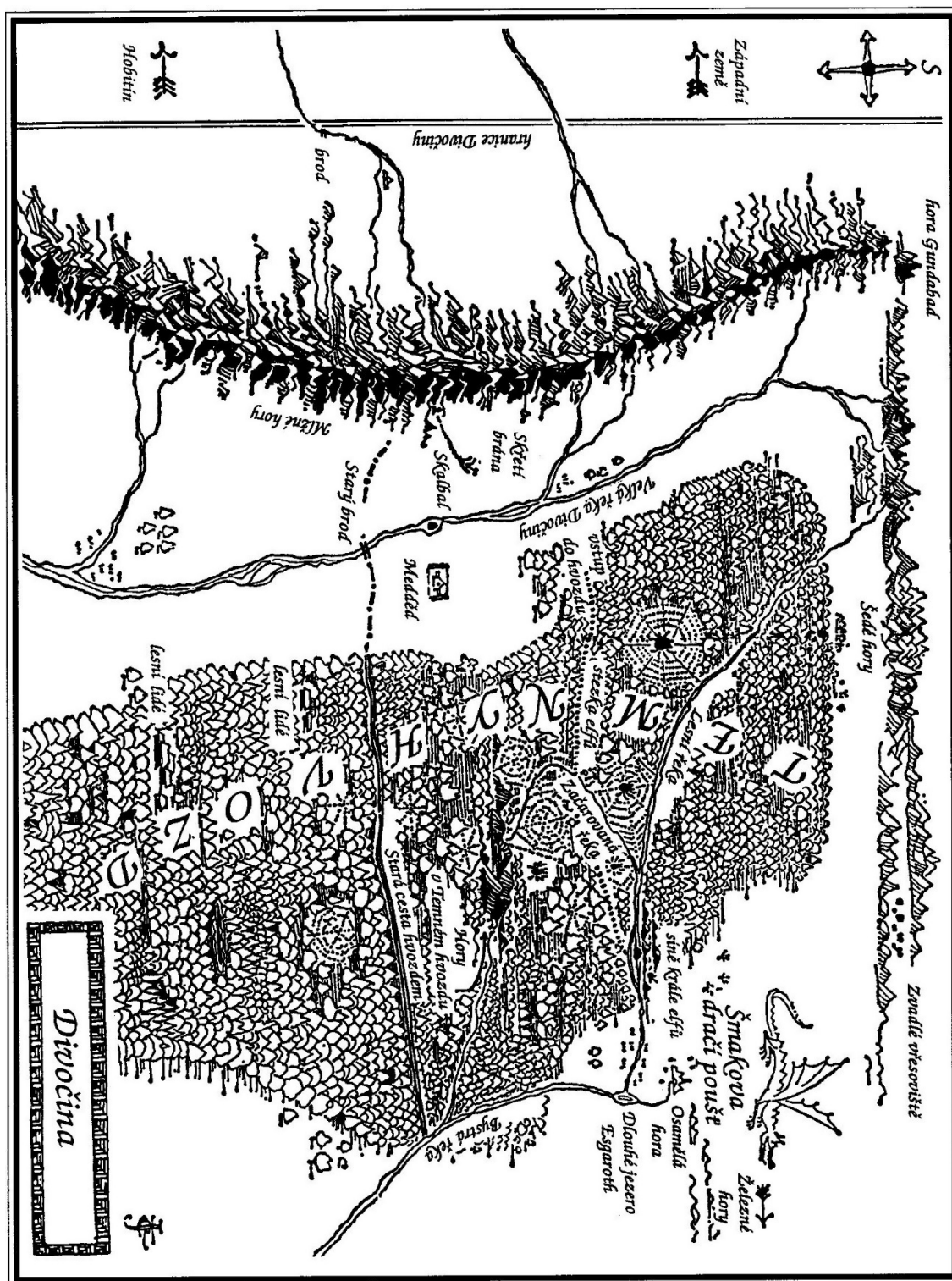

Příloha 4 – Obálka knihy *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*⁴²

⁴² ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

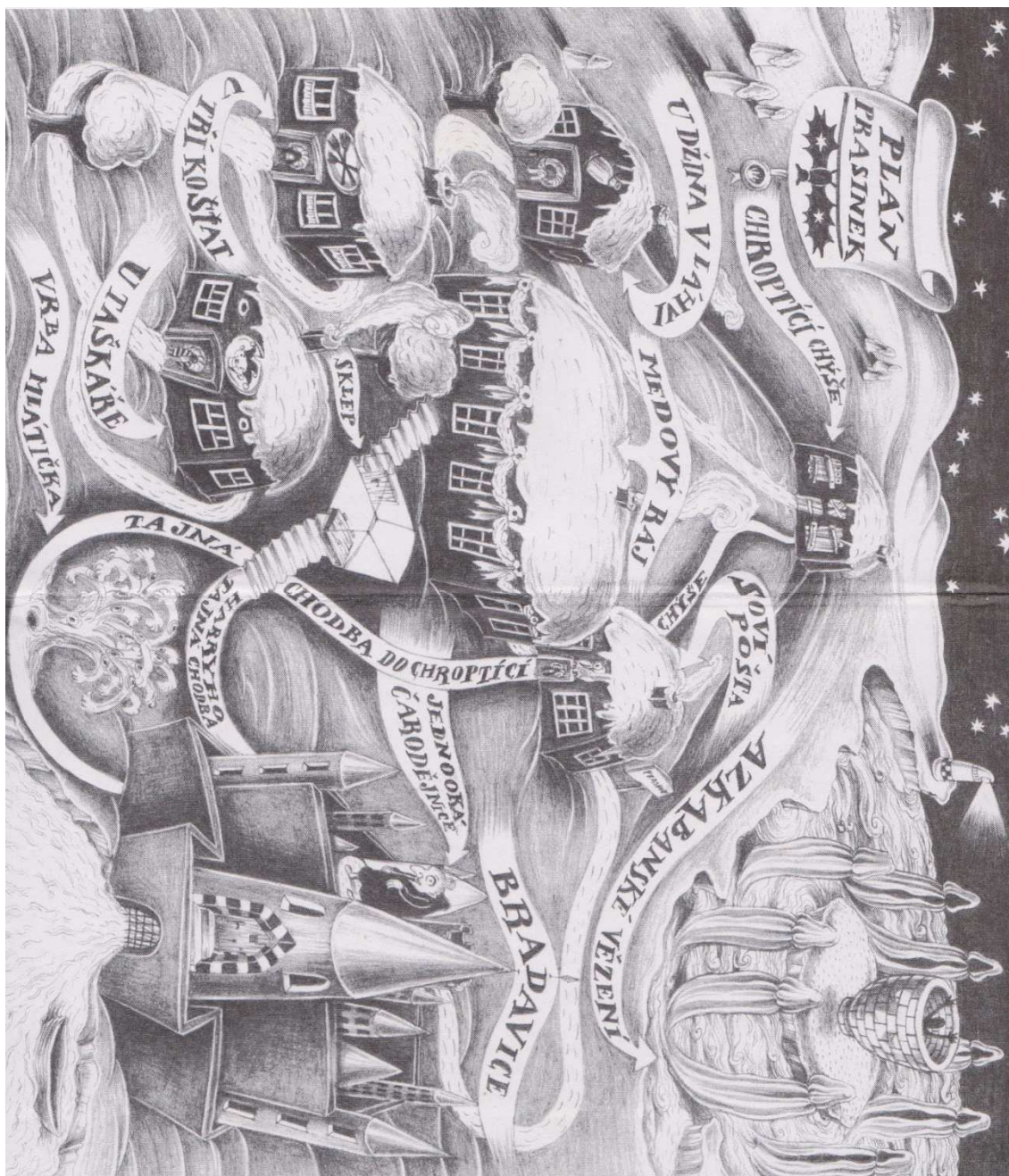
Příloha 5 – Mapa z knihy *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky*⁴³

⁴³ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

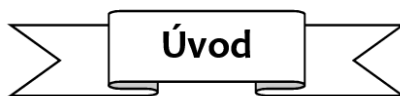
Příloha 6 – Plánek z knihy *Harry Potter a věže z Azkabanu*⁴⁴

⁴⁴ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a věže z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

Příloha 7 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Úvod – Pracovní list 1⁴⁵

HOBIT
aneb
Cesta tam a zase zpátky

Pracovní list 1

1. Jak podle vás vypadá hobit a kde žije? Do levé části tabulky запиšte váš nápad a do pravé části tabulky запиšte, co jste se dozvěděli z následujícího textu.

Vzhled hobita	
Můj nápad	Z textu

Místo hobitova pobytu	
Můj nápad	Z textu

V jisté podzemní noře bydlel jeden hobit. Nebyla to žádná ošklivá, špinavá, vlhká díra, plná konečků žížal a páchnoucí slizem, ani vyschlá, holá písčité jáma, kde by se nedalo na nic sednout a ničeho se najíst. Byla to hobiti nora, a to znamená pohodlí.

Měla dokonale okrouhlé dveře připomínající okénko lodní kajuty, nalakované nazeleno a s nablýskaným žlutým knoflíkem mosazné kliky přesně uprostřed. Dveře vedly do předsíně jako do válcovitého tunelu, velmi komfortního tunelu bez kouře, se stěnami obloženými dřevěným láflováním a s kachlíčkovanou podlahou pokrytou kobercí, zařízeného leštěnými křesly a velkou spoustou věšáků na klobouky a kabáty, poněvadž hobit rád přijímal návštěvy.

[...]

Jsou to (nebo bývali) malí lidičkové, dosahující asi tak polovičky našeho vzrůstu a menší než bradatí trpaslíci. Hobitové žádné vousy nemají. Je na nich pramálo kouzelného, vlastně vůbec nic, leda to obyčejné a všední umění, se kterým dokážou rychle a tiše zmizet, když se hřmotně blíží taková velká neohrabaná osoba jako vy nebo já a dupe přitom jako stádo slonů, takže nás hobiti slyší na míli daleko. Mají sklon k obtloustlým bříškům, oblékají se do pestrých barev (hlavně do zelené a žluté), nenosí žádnou obuv, poněvadž jim na chodidlech od přírody roste hustá a hřejivá hnědá srst, podobná srsti na jejich hlavách (jenže na hlavách je kudrnatá); mají dlouhé, obratné hnědé prsty na ruce, dobromyslné obličejové a smějí se hlubokým hlaholivým smíchem (zvláště po obědě, který si dopřávají dvakrát denně, když se jim to podaří).

⁴⁵ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

Náš hobit byl velice zámožný hobit a jmenoval se Pytlík. Pytlíkové žili v okolí Kopce od nepaměti a obyvatelé je pokládali za velmi vážené, nejenom proto, že byli většinou bohatí, nýbrž také proto, že se nikdy nezaplétali do žádných dobrodružství a nikdy neudělali nic neočekávaného. Mohli jste předem uhodnout, co takový Pytlík odpoví na jakoukoli otázku, a ani jste se nemuseli namáhat a ptát se ho. Náš příběh vypráví o tom, jak se jeden z Pytlíků do dobrodružství přece jen zapletl a shledal, že dělá a říká věci naprosto neočekávané. Přišel tak možná o vážnost u svých sousedů, ale získal – inu, jestli něco získal, uvidíte nakonec sami.

Poslechněte si zvukovou ukázkou a přečtěte si text. Obojí vystihuje hlavního hrdinu našeho příběhu.

2. Jaké charakterové vlastnosti byste hobitovi přiřadili? Bude se jednat o kladnou nebo zápornou postavu a proč?

Bilbovi bylo nabídnuto trpaslíky, aby se stal lupičem na výpravě za pokladem, který strážil drak Šmak.

Ráno před tím, než přijal jejich nabídku a vydal se na cestu.

„Nebud' blázen, Bilbo Pytlíku!“ napomenul sám sebe. „Ve tvém věku myslet na draky a na všechny ty pomotané nesmysly!“ A tak se opásal zástěrou, rozdělal oheň, ohřál vodu a umyl nádobí. Potom si dal pěknou malou snídani v kuchyni, než začal uklízet v jídelně.

3. Proč si myslíte, že se nakonec vydal Bilbo za dobrodružstvím?

Bilbo si pak až do konce svých dní nedokázal nikdy vzpomenout, jak se tenkrát octl venku, bez klobouku, bez vycházkové hole a bez peněz, a vůbec beze všeho, co si obvykle bral s sebou, když odcházel z domu; jak nechal přesnídávku nedojedenou a nádobí neumyté; jak strčil klíče od domu do ruky Gandalfovi a jak uháněl, pokud mu srstnaté nožičky stačily, podél velkého Mlýna, přes Vodu, a pak ještě celou míli nebo i víc.

4. Během 5 minut napište v souvislých větách cokoli, co si myslíte, že Bilbo mohl během své cesty prožít.

---

5. **Myslíte si, že dobrodružství Bilba nějak změnilo? Zdůvodněte.**

_____

_____

6. **Jaké překvapení mohlo na Bilba doma čekat, když se vrátil ze svých cest až za dlouhou dobu?**

_____

_____

A protože všechno má svůj konec, dokonce i tenhle příběh, nadešel konečně den, kdy se před nimi ukázal kraj, kde se Bilbo narodil a kde byl vychován, kde znal každý kousek země a každý strom tak dobře jako své vlastní ruce a prsty na nohou. Když vystoupil na nízký pahorek, uviděl v dálce svůj vlastní Kopec a náhle se zastavil a zarecitoval:

*Cesty vedou dál a dál
před hvozdy a pohoří,
v klínu věčně stinných skal,
řek, jež touží po moři;
sněhem mnoha krutých zim,
kvetoucí pak lučinou,
přes trávu a kamením,
pod horami, pod lunou.*

*Cesty vedou dál a dál
pod mraky i hvězdami,
ale ten, kdo cestoval,
teď se domů vrátit smí.
Kdo zřel meč a plameny,
kdo zná slují děs a chlad,
luh teď uzří zelený,
známý vrch a známý sad.*

Úkoly k básni

7. **Jakou má báseň barvu? Proč?**
8. **Jakou má báseň chut? Proč?**
9. **Jakou má báseň vůni? Proč?**
10. **Kolik má báseň let? Kdy se báseň narodila? Proč?**
11. **Z jakého materiálu je báseň vytvořena? Proč?**
12. **O čem si myslíte, že tato báseň je?**
13. **Jak na vás báseň působí (dojmy, pocity)?**
14. **Jak se podle vás cítil Bilbo, když ji tvořil?**

Gandalf se na něj podíval. „Můj milý Bilbo!“ řekl mu. „S vámi se něco stalo! Vy už nejste ten hobit, co jste býval.“

A tak přešli přes most a kolem mlýna na řece přišli rovnou k Bilbovým vlastním dveřím.

„Propánakrále! Co se to tady děje?“ zvolal hobit. U dveří byla veliká tlačnice osob všeho druhu, úctyhodných i méně úctyhodných, a mnozí vcházeli dovnitř a zase vycházeli – a ani si neutřeli na rohožce nohy, jak si Bilbo s nelibostí všiml.

Jestliže ho to překvapilo, oni byli ještě překvapenější. Vrátil se domů právě doprostřed dražby! Na dveřích visela velká cedule, na které stálo černými a červenými literami, že jedenadvacátého června advokátní firma Žrouť, Žráč a Hrabal prodává v dražbě pozůstalost po zesnulém blahorodém pánovi, pan Bilbovi Pytlíkoví ze Dna pytle pod Kopcem v Hobitíně. Prodej začíná přesně v deset hodin. Teď bylo skoro poledne a většina věcí už byla rozprodána za různé ceny, některé za babku a jiné za fajfku tabáku (což není při dražbách nijak neobvyklé).

Návrat pana Bilba Pytlíka vyvolal veliké pozdvižení jak pod Kopcem, tak za Kopcem i za Vodou; znamenal daleko víc než nějakou prchavou senzaci. Právnícké tahanice se pak opravdu táhly celá léta. Dlouho trvalo, než panu Pytlíkoví vůbec znovu přiznali, že je naživu.

Účastníky dražby, kteří při ní zvláště výhodně nakoupili, bylo o tom třeba přesvědčovat zatraceně dlouho; a Bilbo nakonec, aby ušetřil čas, musel koupit zpátky hodně kusů svého vlastního zařízení. Spousta jeho stříbrných lžiček záhadně zmizela a nikdy se nevysvětlilo kam.

Bilbo nakonec shledal, že přišel o víc než o lžičky – přišel o svou solidní reputaci. Pravda, zůstal od té doby navždy přítelem elfů, těšil se úctě trpaslíků, čarodějů a podobných návštěvníků, které kdy k němu zavedla cesta, ale jeho sousedi ho už tak docela nerespektovali. Po pravdě řečeno, všichni hobiti v okolí ho pokládali za „divného pavouka“ - s výjimkou jeho synovců a neteří z bralovské strany, ale ani těm rodiče nedoporučovali, aby se s Bilbem přátelili.

Svůj meč si pověsil nad krbovou římsu. Drátěnou košili vystavil na stojánku v předsíni (dokud ji nezapůjčil jednomu muzeu). Svě zláto a stříbro utratil většinou na dárky, jak užitečné, tak výstřední – což do jisté míry vysvětluje náklonnost, kterou k němu chovali jeho synovci a neteře. Kouzelný prsten zůstal jeho velkým tajemstvím, poněvadž si jej navlékal hlavně tehdy, když k němu přišla nějaká nepříjemná návštěva.

Dal se na psaní poezie a s oblibou navštěvoval elfy; a třebaže mnozí kroutili hlavami, tūkali si na čela a říkali „Chudák starý Pytlík“, a třebaže málokdo věřil jeho vyprávění, zůstal velice šťastný až dokonce svých dní, a dožil se jich neobyčejně mnoho.

[...]

„Tak se proroctví starých písní přece jen nějak splnilo,“ poznamenal Bilbo.

„Ovšem!“ potvrdil Gandalf. „A proč by se nemělo splnit? Snad byste se nedíval na proroctví s nedůvěrou, protože jste je sám pomáhal uskutečnit? Jistě si opravdu nemyslíte, že vás při všech vašich dobrodružstvích a útěcích vedlo pouhé štěstí, jenom k vašemu prospěchu? Jste výborná osoba, pane Pytlíku, a mám vás moc rád, ale jste přece jen docela malý chlapíček v širším světě!“

„Zaplatpánbůh!“ zasmál se Bilbo a podal mu nádobu s tabákem.

15. Jaké překvapení tedy nakonec čekalo doma na Bilba? Mohlo by se něco podobného stát i v běžném životě?

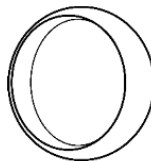
16. Jak dobrodružná cesta změnila Bilbův život a jaký k této změně zaujímal postoj?

17. Kdybyste měli příležitost vydat se za dobrodružstvím, šli byste? Zdůvodněte své rozhodnutí.

18. Během 5 minut vymyslete 4-5 klíčových slov, která nejlépe vystihují cestu, jenž změnila Bilbův život.

Do prstenu vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 8 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Příběh ukrytý v písni – Pracovní list 2⁴⁶

J. R. R. Tolkien – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (Pracovní list 2)

Příběh ukrytý v písni

*Dřív nežli vzejde světlo dne,
přes horstvo, jež se v mlze pne,
jdem do hlubin, kde vládne stín,
hledat své zlato kouzelné.*

*Znal naše kouzla zemský klín,
když rod náš v třesku kovadlin
kul klenoty a temnoty
zaháněl v slujích, kde spal stín.*

*A mnohý elf i dávný král
měl od nás meč, co zářně plál,
kdyžtě náš um těm vladařům
do jilců oheň včaroval.*

*Dali jsme stříbru hvězdný třpyt,
korunám zlatým slunce svít –
tu krásu krás a skvělý jas
jsme předli z drátků jako nit.*

*Dříve než vzejde světlo dne,
přes horstvo, jež se v mlze pne,
jdem do hlubin, kde vládne stín,
pro svoje zlato ztracené.*

*A co jsme měli pohárů
a zlaté harfy postaru,
jenže náš zpěv člověk či elf
neslýchal z hlubin, ani hru.*

*Sosny se s nářkem prohnuly,
zlé vichry nocí vanuly,
les rázem vzplál a plápolal
tak jako tisíc fakulí.*

*Zvon v údolí bil na poplach
a lidem zbělil tváře strach,
když dračí spár huř nežli žár
jim pohřbil město v sutinách.*

*Dýmala hora pod lunou
v tu chvíli pro nás osudnou,
každý se hnal, než drak ho sklál
pod svými drápy, pod lunou.*

*Dřív nežli vzejde slunce svít,
přes chmurný, mlžný horský štít
jdem do hlubin, kde vládne stín,
mu harfy své i zlato vzít!*

Úkoly k písni

1. Kdo si myslíte, že tuto píseň zpívá?
_____
2. Pokuste se vlastními slovy převyprávět příběh, který je ukrytý v písni a napište, jak si myslíte, že bude pokračovat dál.
_____
3. Jak na vás píseň působí (dojmy, pocity)?
_____
4. Pokuste se vymyslet písni vhodný název a odůvodněte váš nápad.
_____
5. Objevují se v textu nějaké fantastické bytosti?
_____
6. Jaký druh rýmu se objevuje v písni?
_____
7. Vyberte si jednu sloku, která vás nejvíce zaujala a zdůvodněte vaši volbu.
_____
8. Zkuste složit jednu vlastní veršovanou sloku o tom, co jste dělali včera.
_____
_____

Do prstenu vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
2 – středně těžká
3 – těžká

⁴⁶ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

Příloha 9 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Hostina – Pracovní list 3⁴⁷

J. R. R. Tolkien – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (Pracovní list 3)

Hostina

Červené světlo náhle zazářilo velice jasně mezi kmeny stromů kousek před nimi.

„Teď je řada na lupiči,“ řekli a měli tím na mysli Bilba. „Musíte jít napřed a vyzkoumat všechno o tom světle, co je to zač, a jestli je docela bezpečné a neškodné,“ vyzval hobita Thorin. „Tak utíkejte a honem se vraťte, jestli je všechno v pořádku. Pokud ne, vraťte se, když to bude ve vaší moci! Když to nebude ve vaší moci, zahoukejte dvakrát jako sova pálená a jednou jako sýček, a my uděláme, co bude v naší moci.“

PŘEDVÍDÁNÍ PŘED TEXTEM

A tak se přirozeně dostal rovnou až k ohni – byl to totiž opravdu oheň – aniž někoho zburcoval. A uviděl tam tohle:

Kolem velikánského ohně z bukových polen seděly tři velikánské postavy. Na dlouhých prutech jako na rožních si opékaly kusy skopového a olizovaly si z prstů mastnotu. Náramně chutně to vonělo. Taky tam stál po ruce sud dobrého pití a postavy popíjely ze džbánů. Jenomže to byli obři – zlí obři. Očividně zlobři. To poznal i Bilbo, třebaže žil cekem v ústraní. Poznal to podle jejich ohromných těžkých obličejů, podle jejich velikosti i podle tvaru jejich nohou, a to se ani nezmiňujeme o jejich mluvě, která nebyla zdaleka salonní, zdaleka ne.

„Včera skopový, dneska skopový, a ať sem trajcén, esli to zejtra nevypadá zaseje na skopový,“ prohlásil jeden ze zlobřů.

„Lidskýho masa sme už dlouho neměli, ani co by za nehet vlezlo,“ poznamenal druhý. „Co to sakra Vildu napadlo, že nás zatáh do týhle končiny, to mi teda neleze do palice – a ke všemu nám eště dochází pitivo,“ postěžoval si a strčil Vildovi do lokte, zrovna když ten lokal ze džbánu.

Vildovi zaskočilo a začal se dusit. „Drž hubu!“ utrl se, sotva popadl dech. „Nemůžeš čekat, že tady lidi vydržej věčně, jen abyste je vy dva s Bertou schlamstli. Spořádalí ste spolu půl druhý vesnice vod tý doby, co sme sešli z hor. Co chceš víc? A zažili sme cestou časy, kdy bys bejval Vildovi poděkoval za takovej pěkněj kousek tučnýho berana z údolí, jako je tendle.“ Pořádně si uhryzl ze skopové kýty, kterou si opékal, a utřel si pysky do rukávu.

Bohužel ano, zlobři si takhle počínají, i ti, co mají pouze jednu hlavu. Jakmile Bilbo tohle všechno vyslechl, měl okamžitě něco podniknout. Buďto se měl tiše vrátit a varovat své přátele, že tu jsou tři pěkně statní zlobři v mizerné náladě, zřejmě naklonění ochutnat pro změnu pečeného trpaslíka, či dokonce poníka, nebo měl honem provést nějaký lupičský kousek. Opravdu prvotřídní legendární lupič by v tom okamžiku vybral zlobřům kapsy – to se skoro vždycky vyplatí, když to dokážete –, štípl by jim i to skopové z rožňů, ukradl pivo a nepozorovaně by zmizel. Jiní lupiči, praktičtější, ale s menší profesionální hrdostí, by možná zapáchli všechny dýkou, dřív než by si to zlobři uvědomili. A potom by mohli strávit noc v bujném hodokvasu.

1. ČÁST TEXTU

Tohle Bilbo věděl. Četl o spoustě věcí, které sám nikdy neviděl ani nedělal. Byl hrozně vyplašený a právě tak znechucený, toužil být na sto mil odsud, a přece - přece jen se nemohl odhodlat vrátit se k Thorinovi a spol. s prázdnýma rukama. Tak tedy stál a váhal ve stínu. Z různých lupičských kousků, o kterých slýchal, mu vybrání zlobřích kapes připadalo nejméně obtížné, takže se nakonec připlížil za strom těsně za Vildu.

⁴⁷ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

Berta a Tom poodešlí k sudu. Vilda právě znovu lokal ze džbánu. V tom okamžiku sebral Bilbo kuráž a sáhl svou malou ručkou do Vildovy ohromné kapsy. Byl v ní měšec, pro Bilba veliký jako pytel. „Ha!“ pomyslel si a rozehrával se pro své nové počínání, když ho opatrně vytahoval ven. „Tohle je začátek!“

To taky byl. Zlobří měšce bývají zrádné, a tenhle nebyl žádnou výjimkou. „Hele, kdo seš?“ zapípal, když opouštěl kapsu, Vilda se okamžitě otočil a popadl Bilba pevně za krk, dřív než se hobit stačil schovat za strom.

„Sakra, Berto, koukej, co sem to načapal!“ řekl Vilda.

„Co je to?“ podivili se ti dva druzí a přistoupili blíž.

„Bac mě hrom, esli to vím! Co seš zač?“

„Bilbo Pytlík, lup... hobit,“ vykoktal chudák Bilbo, všecek roztřesený, a lámal si hlavu, jak vycludit soví zahoukání, než ho zlobří uskrtí.

„Luphobit?“ vyvalili na něj oči. Zlobří mají dlouhé vedení a jsou hrozně podezřívá, kdykoli se setkají s něčím, co je pro ně nové.

„Co má takovej luphobit co hledat v mé kapse?“ zamračil se Vilda.

„Dá se to vařit?“ zajímal se Tom.

„Můžeš to zkusit,“ odpověděl Berta a sáhl po kosince.

„Byl by nanejvýš jednou do huby,“ podotkl Vilda, který se už dobře navečeřel. „Ani ne, dyby se stáhnul a vykostil.“

„Třebas je jich tady kolem víc a mohli bysme si z nich udělat paštiku,“ navrhl Berta.

„Hele, ty, courá se tady po lese víc takovejch jako ty, králíku jedna vošklivá?“ zeptal se s pohledem na hobitovy srstnaté nohy, popadl ho za ně a zatřepal s ním.

2. ČÁST TEXTU

„Je, spousta!“ vyhrkl Bilbo, než si uvědomil, že by své přátele neměl prozrazovat. „Ne, vůbec ne, nikdo!“ opravil se vzápětí.

„Jak to myslíš?“ zabručel Berta a zvedl ho tentokrát za vlasy.

„Jak to říkám,“ zalapal Bilbo po dechu. „A prosím vás, nevařte mě, drazí páni! Sám jsem dobrý kuchař a lip vařím, než se vařím, jestli mi rozumíte. Uvařím vám báječnou snídani, když mě nesníte k večeři.“

„Chudák skrček malá,“ politoval ho Vilda. Sám už se navečeřel až k prasknutí a taky vypil spoustu piva. „Chudák skrček malá! Pust' ho!“

„Nepustím, dokad' neřekne, jak to myslíš s tou spoustou a vůbec nikým,“ odsekl Berta. „Nedám si vod nikoho podřezat ve spaní krk. Přidrž mu nohy k vohni, dokad' nepromluví!“

„S tím nechci nic mít,“ odmítl Vilda. „A stejně sem ho chytnul já.“

„Seš tlustej blbec, Vildo,“ utrl se na něj Berta, „jak už sem ti to dneska večer řek jednou.“

„A ty seš halama!“

„Tohle si vod tebe nenechám líbit, Vildo,“ opáčil Berta a praštil Vildu pěstí do oka.

Tak vypukla nádherná rvačka. Bilbo byl ještě natolik při smyslech, že když ho Berta upustil na zem, odplížil se honem z dosahu jejich nohou, dřív než se do sebe pustili jako psi a nadávali si z plných plic všemožnými naprosto pravdivými a výstižnými přízvisky. Brzy se popadli do křížku, kopali a dupali a svalili se málem až do ohně, zatímco Tom je oba řezal větví, aby je přivedl k rozumu – a to je ovšem dohánělo k ještě větší nepřičetnosti.

V tom okamžiku měl Bilbo samozřejmě zmizet. Jenže měl chudinky nožičky zle pohmožděné Bertovou velikou prackou, byl bez dechu a hlava se mu motala, a tak tedy chvíli zůstal ležet a lapal po dechu, těsně za okruhem, kam dopadalo světlo od ohně.

3. ČÁST TEXTU

Právě uprostřed rvačky se objevil Balin. Trpaslíci slyšeli z dálky rámus, a když nějakou dobu čekali, až se Bilbo vrátí nebo až zahouká jako sova, začali se jeden po druhém plížit ke světlu, co nejtíšeji dokázali. Jakmile Tom zahlédl Balina ve světle plamenů, strašně zařval.

Zlobří prostě nesnášejí už pouhý pohled na trpaslíky (neuvařené). Berta s Vildou se okamžitě přestali prát. „Pytel, Tome, honem!“ vykřikli, a dřív než Balin, který si lámal hlavu, kam se v té mele poděl Bilbo, stačil pochopit, oč vlastně jde, už měl pytel přes hlavu a už byl v něm.

„Vono jich přijde eště víc,“ prohlásil Tom, „nebo bysem se musel moc mejlit. Spousta a vůbec nikdo, todle to znamená! Žádnej luphobit, ale spousta takovejchdle trpajzlíků!“

„Máš nejspíš pravdu,“ přisvědčil Berta, „a měli bysme se ztratit ze světa.“

Ataky to udělali. Popadli pytle, ve kterých nosili skopové i jinou kořist, a čekali ve stínu. Pokaždé, když se přiblížil další trpaslík a překvapeně se zadíval na oheň, na převržené džbány a na ohryzané skopové kosti, šup, a už měl ohavně páchnoucí pytel přes hlavu a už byl v něm. Brzy ležel Dvalin vedle Balina a Fili a Kili vedle sebe a Dori a Nori a Ori na jedné hromadě a Oin a Gloin a Bifúr a Bombur v jedné kupě nepříjemně blízko ohně.

„Todle jim dá za vyučenou!“ odfoukl si Tom, poněvadž Bifúr a Bofur mu dali hodně práce a rvali se jako šílenci, jak to už trpaslíci dovedou, když se dostanou do úzkých.

Thorin přišel naposled – a nebyl zaskočen znenadání. Tušil už nějakou neplechu a nepotřeboval ani vidět nohy svých přátel čouhajících z pytlů, aby pochopil, že něco není v pořádku. Zůstal stát ve stínu kus opodál a řekl si: „Co je to za šlamastyku? Kdo to tady chytá moje lidi?“

„Zlobří!“ ozval se Bilbo za jedním stromem. Na něho v tom rozruchu zapomněli. „Schovávají se s pytli v křoví.“

4. ČÁST TEXTU

„A podívejme!“ prohlásil Thorin a skočil k ohni, dřív než se na něj mohli vrhnout. Popadl velkou větev, která na konci plápolala, a vrazil ten konec Bertovi do oka, než zlobr stačil uhnout. To ho na nějakou chvíli vyřadilo z boje. Bilbo dělal, co mohl. Chytil jednu Tomovu nohu – pokud to šlo, protože byla tlustá jako kmen stromu –, jenže odletěl jako čamrda až na vrchol nějakého křoví, když Tom kopnutím vmetl Thorinovi do obličeje jiskry.

Tom za to dostal větví do zubů a o jeden přední zub tím přišel. To vám tedy řeknu, že pořádně zavyl! Ale právě v tom okamžiku se za Thorinem objevil Vilda, šoupl mu pytel přes hlavu a stáhl mu ho až k prstům na nohách. Tak tedy boj skončil. Ted' byli všichni v pěkné kaši: trpaslíci důkladně zavázaní v pytlích a tři rozzuření zlobří (dva z nich navíc se spáleninami a pohmožděninami, na které se hned tak nezapomíná) seděli vedle nich a dohadovali se, jestli je mají pomalu opékat nebo je nadroboučko rozsekat a uvařit či si prostě na jednoho po druhém sednout a rozmačkat je tak na rosol, zatímco Bilbo trčel v křoví, s potrhanými šaty i kůží, a ze strachu, aby ho neuslyšeli, si netroufal ani se pohnout.

5. ČÁST TEXTU

A právě v té chvíli se vrátil Gandalf. Jenže ho nikdo neviděl. Zlobří se zrovna rozhodli upéct trpaslíky hned a sníst je později – byl to Bertův nápad a po spoustě dohadování s ním všichni souhlasili.

„To nemá fazónu, piet je teďka, bude to trvat celou noc,“ ozval se nějaký hlas. Berta myslel, že Vildův.

„Nezačnej se zas hádat Vildo,“ okřikl ho, „nebo to vážně bude trvat celou noc!“

„Kdo se hádá?“ bránil se Vilda, který myslel, že to prve promluvil Berta.

„Ty se hádáš!“ odsekl Berta.

„To seš teda lhář!“ ohradil se Vilda, a tak celá hádka začala znovu. Nakonec se rozhodli rozsekat trpaslíky nadroboučko a uvařit je. Tak tedy připravili veliký černý hrnec a vytáhli nože. „Vařit je nemá fazónu! Nemáme vodu, k pramenu je daleko a vůbec!“ řekl nějaký hlas. Berta i Vilda mysleli, že to promluvil Tom.

„Drž hubu!“ vyjeli si na něj. „Nebo nebudeme hotoví nikdá. A pro tu vodu pudeš sám, esli eště cekneš!“

„Vy držte hubu!“ vrátil jim to Tom, který si myslel, že se prve ozval Vilda. „Kdo jinej se tady hádá než vy?“

„Seš blboun!“ odbyl ho Vilda.

„Blbounuj sám sebe!“ odsekl Tom.

A znovu vypukla celá hádka, ještě zuřivěji než předtím, dokud se konečně nerozhodli sednout si najeden pytel po druhém, rozmačkat trpaslíky a uvařit je až potom.

„Na koho si sednem jako na prvního?“ zeptal se nějaký hlas.

„Nejdřív na toho posledního,“ navrhl Berta, kterému Thorin poranil oko. Myslel, že promluvil Tom.

„Nemluv sám pro sebe!“ doporučil mu Tom. „Ale esli si chceš sednout na toho posledního, tak si na něm sed! Kerej to je?“ „Ten s těma žlutejma fuseklema,“ řekl Berta.

„Blbost, ten se šedivejma fuseklema,“ řekl jakoby Vildův hlas.

„Já vím určité, že se žlutejma,“ namítl Berta.

„No jo, se žlutejma,“ souhlasil Vilda.

„Tak co kecáš, že se šedivejma?“ utrl se na něj Berta.

„Nic takovýho sem neřek. To byl Tom.“

„Já? Nikdá!“ ohradil se Tom. „Tys to řekl!“

„Dva proti jednomu, tak drž hubu!“ okřikl ho Berta.

„S kým to mluvíš?“ dopálil se Vilda.

„Hele, nech toho!“ obořil se na něj zároveň Tom s Bertou. „Noc utíká, tak dělejme, nebo nás tady stihne den!“

„Až vás tady stihne den, změníte se na kámen!“ prohlásil nějaký hlas, který zněl jako Vildův. Ale nebyl to Vildův hlas. Právě v tu chvíli se totiž nad kopcem objevily první paprsky úsvitu a v korunách stromů se mocně rozšveholili ptáci. Vilda už ze sebe nevypravil ani slůvko, protože zkameněl, zrovna když se shýbal, a Berta s Tomem se proměnili v balvany, zrovna když se po něm ohlédli. Atak tam stojí dodnes, docela sami, ledaže se na nich usadí nějaký pták, protože zlobří, jak pravděpodobně víte, musí před rozedněním zpátky pod zem, nebo se promění v horninu, ze které jsou stvořeni, a nikdy se už nepohnou. Právě to postihlo Bertu a Torna a Vildu.

„Výbomě!“ pochválil si Gandalf, vyskočil z úkrytu za stromem a pomohl Bilbovi dolů z trnitého keře. Tehdy Bilbo pochopil všechno. To čarodějův hlas udržoval zlobry v hádce a hašteření, dokud nepřišlo svítání a neskoncovalo s nimi.

1. Doplňte tabulku předpovědí

Část textu	Jak se podle vás bude příběh vyvíjet?	Proč si to myslíte?	Co se opravdu stalo?
Předvídaní před textem			
1. část textu			
2. část textu			
3. část textu			
4. část textu			
5. část textu			

2. Vypište z textů všechny postavy a napište, které z nich byly kladné a které záporné.

3. Jak se cítil v příběhu Bilbo? Dokažte na ukázkách z textu.

4. Zachovali byste se stejně jako Bilbo nebo byste udělali něco jinak? Zdůvodněte.

5. Vyhledejte v textech prvky fantasy literatury.

Do prstenu vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 10 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Glum a hádanky

– Pracovní list 4⁴⁸

perplex =
zmatený,
popletený

J. R. R. Tolkien – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (Pracovní list 4)

Glum a hádanky

Tady hluboko dole u temné vody žil starý Glum, drobný slizký tvor. Nevím, odkud přišel, ani co byl vlastně zač. Byl Glum – tmavý jako sama tma, až na dvě kulaté bledé oči ve vyzáblém obličejí. Měl malý člun a v něm vesloval docela tiše sem a tam po jezeře, neboť to bylo skutečné jezero, široké a hluboké a vražedně studené. Pádloval svýma velkýma nohama, visícíma přes okraj člunu, ale nikdy nezčernal ani vlnku. Kdepak on. Vyhlížel svýma bledýma lampovitýma očima slepé ryby, které lapal dlouhými prsty s rychlostí myšlenky. Měl rád i maso. Skřeti mu chutnali, když se mu podařilo některého chytit, ale dával si pozor, aby ho nikdy neobjevili. Jenom je škrtil ze zadu, když někdo z nich zabloudil sám dolů na břeh a Glum tam právě lovil. Stávalo se to velice zřídka, protože skřeti tušili, že tam dole cosí nepřijemného číhá, tam dole u samotných základů hor. Narazili na jezero kdysi dávno, když razili tunel do hlubin, a zjistili, že dál se nedostanou. Tam tedy končila jejich cesta tímhle směrem a neměli žádný důvod chodit tam – ledaže je poslal Velký skřet. Někdy dostal laskominy na rybu z jezera a někdy už neviděl rybu ani skřeta, kterého pro ni poslal.

Skutečné bydliště měl Glum na slizkém skalním ostrůvku uprostřed jezera. Teď pozoroval Bilba zdálky svýma bledýma očima jako dvěma dalekohledy. Bilbo jeho vidět nemohl, ale Glum si dlouho lámal hlavu nad Bilbem, poněvadž mu bylo zřejmé, že to vůbec není skřet. Glum skočil do člunu a odrazil od ostrůvku, zatímco Bilbo seděl na břehu úplně perplex a v koncích s další cestou i s rozumem. Najednou se k němu přiblížil Glum a šeptem zašišlal: „Štěstí je š námi, můj milášku! Počítám, že še dneš nabaštíme nebo ší aspoň pošmákneme, glum!“ A když řekl Glum, znělo to jako jedno příšerné polknutí. Podle toho také dostal jméno, třebaže si sám vždycky říkal „můj milášku“. Hobit div nevyškočil z kůže, když mu ten šepot zazněl v uších, a najednou uviděl, jak se na něj poulí bledé oči. „Kdo jsi?“ zeptal se a napřáhl mečík před sebe. „Co je ono, můj milášku?“ zašišlal Glum (který vždycky oslovoval sám sebe, protože nikdy neměl příležitost mluvit s někým jiným). Tohle právě přišel zjistit, poněvadž momentálně nebyl nijak zvlášť hladový, jenom zvědavý; jinak by byl napřed chňapl a pak teprve šišlal. Jsem pan Bilbo Pytlík. Ztratil jsem trpaslíky a ztratil jsem čaroděje a nevím, kde jsem; a ani to vědět nechci, jen když se dostanu odtud.“ „Co to drží v rušičkách?“ zajímal se Glum s pohledem na mečík, který se mu nijak nelíbil. „Meč, čepel vyrobenou v Gondolinu!“ „Ššš!“ zašišlal Glum a náhle byl samá zdvořilost. „Snad abyste še tady pošadili a trošku ší š tím poklábošili, můj milášku? Snad to má rádo hádanky, šnad jo, ne?“ Usilovně se snažil vypadat přátelsky, alespoň pro tu chvíli, než zjistí něco víc o tom meči i o hobitovi, jestli je tu opravdu docela sám, jestli je dobrý k jídlu a jestli má Glum opravdu hlad. Na nic jiného než na hádanky nemohl přijít. Dávat je a někdy je uhadovat byla jediná hra, jakou kdy hrál s ostatními podivnými tvory, zalezlými v děrách, před pradávnými časy, ještě než přišel o všechny přátele, než byl vyhnán pryč, docela sám, a než zalezl sem hluboko dolů, do tmy pod horami. „Výborně,“ souhlasil Bilbo, který se usilovně snažil vyhovět, než zjistí něco víc o tom tvorovi, jestli je tu docela sám, jestli je dravý nebo hladový a jestli je to přítel skřetů. „Vy se ptejte první,“ navrhl, poněvadž zatím neměl čas vymyslet si nějakou hádanku.

1. Podle informací, které znáte z textu o Glumovi se jej pokuste charakterizovat. Jaké jsou podle vás jeho vlastnosti?
_____
2. Myslíte, že se jedná o kladnou nebo zápornou postavu a proč?
_____
3. Kdybyste potkali takového tvora, jak byste se zachovali vy?
_____

Nyní si Glum s Bilbem vzájemně pokládají hádanky.

4. Zdůvodněte, proč se hrou na hádanky vůbec začali. Co je k tomu vedlo?
_____
5. Pokuste se správně přiřadit k jednotlivým hádankám odpovědi (spojte čarou)
_____
6. Ke každé hádance napište do bubliny buď písmeno G (Glum), nebo B (Bilbo) podle toho, kdo si myslíte, že danou hádanku vyslovil.
_____

*Kořeny má skryté v zemi,
vypíná se nad jedlemi,
štoupá pořád výš a výš,
ale růst ji nevidíš.*

čas

*Všechno žere, všechno se v něm žtrácí,
štromy, květy, zvířata i ptáci;
hryže kov i pláty ž ocele,
tvrdý kámen na prach šemele;
měšta rožvalí a krále školí,
vyšokánšské hory švrhne do údolí.*

ryba

*Třicet běloušů na rudé líše,
napřed žvýkají, potom
dupají a pak stojí tiše.*

vítr

*Bez klíče a víka schránka pokladní,
a přece je zlatý poklad v ní.*

*Bež hlašu pláče,
bež nehtů štípá,
bež nohou škáče,
bež pyšků pípá.*

vajíško

*Beznožka leží na jednoožce,
dvounožka sedí na třínožce,
čtyřnožka dostane zbytek.*

*K oku v tváři blankytné se točí
v tváři zelené zas jiné oči.
První oko na to vece:
„Ty mi podobné jsou přece,
jenže jsou to oči nižší
než já – oko v téhle výši.“*

hora

žuby

*Není ji vidět, není ji cítit,
není ji slyšet, nejde ji chytit.
Je ža hvězdami a pod horami a vyplňuje prázdné jámy.
Byla tu předtím a přijde pak
a nakonec ti vytře žrak.*

*Ryba na stolku,
člověk u stolku sedí na stoličce
a kočka dostane kosti.*

*Nemá plíce, přece dýchá,
študená a věčně tichá,
věčně pije na švě ždraví
v brnění, co nerezaví.*

tma

šlunce a pampelišky

7. Hádanky, které podle vás pokládal Glum, převeďte do spisovné češtiny.
8. V jakých dalších literárních žánrech se můžete setkat s hádankou? Uveďte příklady.
9. Znáte nějaké hádanky? Uveďte příklady. Popřípadě zkuste vymyslet nějakou vlastní hádanku.

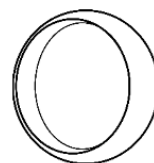
10. Z přečteného textu a zjištěných informací se pokuste odvodit...

Jak bude příběh pokračovat? Proč?

- Myslím, že _____
- Jsem zvědavý/á, zda _____
- Představuju si, že _____
- Doufám, že _____

Do prstenu vepište číslo
označující úroveň obtížnosti
pracovního listu
(podle vašeho názoru).

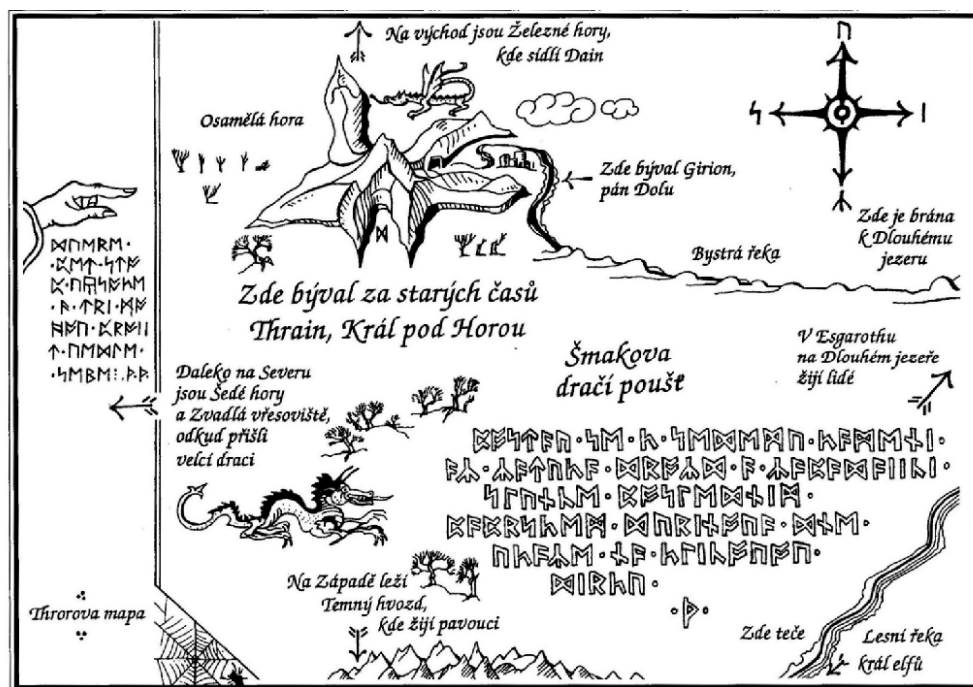
- 1 – lehká
2 – středně těžká
3 – těžká

Příloha 11 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Mapa – Pracovní list 5⁴⁹

J. R. R. Tolkien – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (Pracovní list 5)

Mapa

Toto je trpasličí mapa, ve které je zakreslen skrytý vchod do hory, kde spí na obrovském pokladu drak Šmak. K mapě patří ještě klíč otevírající tyto tajné dveře.

1. Co všechno lze na první pohled vyčíst z mapy?

_____

2. Napište, jaké máme světové strany a ke každé z nich nakreslete symbol, označující ji na mapě.
3. Víte, jak se nazývají podivné znaky na mapě? Co myslíte, že je v nich napsáno?

_____

4. Jak si myslíte, že bude tento speciální klíč vypadat?

_____

Nápověda:
východ
je
nahore.

⁴⁹ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

„Taky jsem se zapomněl zmínit,“ pokračoval Gandalf, „že k mapě patří klíč, malý a zvláštní klíček. Tady je!“ podal Thorinovi klíč s dlouhým dřívkem a složitým ozubím, vyrobený ze stříbra. „Dobře si ho hlídejte!“

5. Proč si myslíte, že Gandalf řekl Thorinovi, aby si klíč dobře hlídal?

6. Vysvětlete, co znamenají v textu slova: dřívk, ozubí.

7. Z jakého jiného materiálu by ještě mohl být vyrobený klíč?

Runy bývaly písmo původně používané k tesání nebo rytí do dřeva, kamene či kovu, a proto byly tenké a hranaté. V době, kdy se odehrál náš příběh, je pravidelně používali jen trpaslíci, zejména pro soukromé a tajné záznamy.

Nyní už víte, co jsou podivné znaky zač a k čemu se používají.

8. Přečtěte si následující úryvky textu a každý z nich přiřadte k runám na mapě, podle toho, jak si myslíte, že k sobě patří. Napište vedle run buď číslo 1 (Text 1), nebo číslo 2 (Text 2). Svůj výběr zdůvodněte.

TEXT 1

„Jedné věci jste si nevšimli,“ upozornil čaroděj, „totiž skrytého vchodu. Vidíte ten runový nápis na západní straně a tu ruku, která od něho ukazuje k ostatním runám? Tam vede tajná cesta k Dolním sáním.“

„Dveře pět stop vysoké – a tři mohou projít vedle sebe,“ říkají runy...

TEXT 2

Elrond zvedl mapu a bílý jas ji prosvítil. „Co je tohle?“ podivil se. „Tady jsou měsíční litery, vedle těch obyčejných run, které říkají, dveře pět stop vysoké a tři mohou projít vedle sebe.“

„Co jsou to měsíční litery?“ zeptal se hobit všecek vzrušený.

„Měsíční litery jsou runové písmo, jenže je nemůžete uvidět,“ řekl Elrond, „když se na ně díváte přímo. Jsou vidět, když je prosvěcuje měsíc, a co víc, u těch složitějších to musí být měsíc ve stejné fázi a ve stejném ročním období jako toho dne, co byly napsané. Vynašli je trpaslíci a psali je stříbrnými pery, jak vám mohou potvrdit vaši přátelé. Tyhle někdo jistě psal ve svatojánské noci při dorůstajícím měsíci před dávnými časy.“

„Postav se k šedému kameni, až zaťuká drozd,“ četl Elrond, „a zapadající slunce posledním paprskem Durinova dne ukáže na klíčovou díрку.“

Durinův den = první den posledního východu měsíce na podzim před prahem zimy

V TEXTU 2 zjišťujete indicie k nalezení klíčové dírky.

9. Zkuste rozluštit význam měsíčních liter, které četl Elrond.
Co asi znamenají?

---

10. Co je svatojánská noc a kdy nastává?

---

11. Znáte nějaké tradice v souvislosti se svatojánskou nocí?

---

12. Jaké literární dílo nese v názvu svatojánskou noc a kdo je jeho autorem?

Když zvedl hlavu, zahlédl vzdálený hvozd. Jak se slunce sklánělo k západu, zastavil v korunách jeho stromů žlutý paprsek, jako by světlo zachytilo jejich poslední žluté listy. Zanedlouho klesla oranžová sluneční koule na úroveň Bilbových očí. Hobit přistoupil k mezeře a nad okrajem země uviděl bledý a tenký srpek dorůstajícího měsíce.

Právě v tu chvíli za sebou uslyšel ostré třasknutí. Na šedém kameni v trávě seděl ohromný drozd, skoro černý jako uhlí a se žlutou, tmavě kropenatou náprsenkou. Třask! Drozd chytil šneka a rozbíjel ho o kámen. Třask! Třask!

Měsíční srpek se naklání k obzoru. Snášel se soumrak. Pak náhle, když jejich naděje poklesly na nejnižší bod, z trhlíny v mracích se prodral rudý sluneční paprsek jako prst. Pronikl přímo mezerou do arkýře a dopadl na hladkou skalní stěnu. Starý drozd, který je pozoroval z vysokého hřadu korálovými očima, s hlavou nakloněnou na stranu, najednou zatrylkoval. Ozvalo se hlasité prasknutí. Od stěny se odštípla vložka kamene a spadla na zem. Asi tři stopy od země se náhle objevila ve skále dírka.

arkýř = nadzemní
výstupek ze zdi

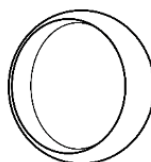
13. Jak tedy nakonec trpaslíci objevili klíčovou díрку? Převyprávějte vlastními slovy.

Do prstenu vepište číslo
označující úroveň obtížnosti
pracovního listu
(podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 12 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Prsten – Pracovní list 6⁵⁰

J. R. R. Tolkien – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (Pracovní list 6)

Prsten

1. Doplňte pravý sloupeček podle údajů v levém sloupečku	
Téma: PRSTEN	
1 podstatné jméno vystihující téma.	
2 přídavná jména popisující téma.	
3 slovesa vyjadřující děj tématu.	
věta o 4 slovech shrnující znalosti o tématu.	
1 slovo rekapitulující podstatu tématu.	

Když Bilbo otevřel oči, nevěděl, jestli je otevřel opravdu, protože byla právě taková tma, jako když je měl zavřeně. Nikdo nebyl nablízku. Jenom si představte jeho leknutí! Nic neslyšel, nic neviděl a nic nemohl nahmatat, leda kamenitou půdu pod sebou.

Pomaloučku se zvedl na všechny čtyři a tápal kolem sebe, až se dotkl stěny tunelu, ale ani napravo, ani nalevo nemohl nic najít, vůbec nic, žádnou stopu po skřetech, žádnou stopu po trpaslících. Hlava mu třeštila a vůbec si nebyl jistý ani o směru, kterým běželi, když spadl. Postil se nazdařbůh a ulezl tak kus cesty, až mu najednou přišlo pod ruku cosi, co mu připadalo jako drobný prstýnek z chladného kovu, ležící na podlaze tunelu. Znamenalo to bod obratu v jeho životní dráze, ale o tom zatím neměl ani tušení. Strčil prstýnek skoro bezmyšlenkovitě do pasy; rozhodně mu v té chvíli nepřipadal nijak k užitku.

2. Kde se Bilbo právě nachází? Kdybyste se ocitli uprostřed temnoty a neviděli jste ani na krok, jak byste se zachovali?
_____
3. Kdo si myslíte, že byl předchozí majitel tajemného prstenu?
_____
4. Bude mít prsten nějakou zvláštní moc? Pokud ano, jakou?
_____

⁵⁰ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

„Náš dárešek k narozeninám,“ šeptal si pro sebe, jako to dělával často v těch nekonečných tmavých dnech. „ten teďka potřebujeme, jistě, ten potřebujeme!“ Potřeboval jej, poněvadž to byl kouzelný prsten, a když jste si jej navlékli na prst, byli jste neviditelní; bylo vás možno zahlédnout jen v plném slunečním světle, a to ještě jen podle vašeho stínu, matného a roztřeseného.

„Náš dárešek k narozeninám! Dožtali šme ho k narozeninám, můj milášku!“ Tak si to říkal vždycky. Ale kdo ví, jak Glum k tomu dárku přišel, kdysi před věky za starých časů, kdy ještě takových prstenů bývalo na světě dost? Na to by snad nemohl odpovědět ani Pán, který těmi prsteny vládl. Glum svůj prsten napřed nosil na prstě, dokud ho nezačal tlačiti; pak ho nosíval ve váčku na holém těle, dokud mu prsten neodřel kůži; a teď jej obvykle skrýval v jedné skalní dutině na svém ostrově a vždycky se na něj chodil dívat. A dosud jej občas navlékal, když to bez prstenu nemohl vydržet, nebo když dostal ukrutánský hlad a ryby se mu zprotivily. V takových případech se plížival temnými chodbami a číhal na zbloudilé skřety.

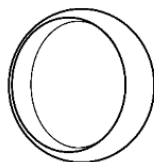
„Kde to máme? Kde to máme?“ slyšel ho Bilbo bédovat. „Žtratilí šme to, můj milášku, žtratilí! Šakra, šakra, milášku, žtratilí!“

Z přečteného textu jste nyní zjistili potřebné informace, abyste mohli zodpovědět následující otázky.

5. **Kdo byl tedy přechozí majitel prstenu? Jak k němu přišel a jak s ním zacházel?**
_____
6. **Jakou moc propůjčoval prsten svému nositeli?**
_____
7. **Kdybyste vlastnili takový prsten vy, jak byste ho využili? Zdůvodněte své názory.**
_____

Do prstenu vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 13 – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* – Drak a poklad – Pracovní list 7⁵¹

J. R. R. Tolkien – *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (Pracovní list 7)

Drak a poklad

1. V jakém literárním žánru se můžete nejčastěji potkat s drakem? Uveďte příklady.

2. Jak podle vás vypadá typický drak?

Drak v našem příběhu se jmenuje Šmak a zaútočil na trpaslíky, vyštval je z jejich domova a ukradl jim poklad, na kterém teď spousta let spí a střeží si jej.

3. Jaké jsou podle vás jeho charakterové vlastnosti? Zdůvodněte.

4. Seřadte zpřeházené události podle toho, jak si myslíte, že půjdou popořadě v následujícím textu.

- Drak Šmak se rozzlobil.
- Trpaslíci jsou naštvaní na Bilba kvůli krádeži poháru.
- Drak Šmak se probudil.
- Bilbo objevil draka Šmaka.
- Celá výprava přemýšlí, jak se zbavit draka Šmaka.
- Trpaslíci jsou nadšení, že Bilbo ukradl pohár.
- Bilbo ukradl pohár draku Šmakovi.
- Drak Šmak zjistil, že mu někdo ukradl pohár.

Poslouchejte v průběhu čtení zvukovou ukázkou pro zesílení atmosféry a zlepšení vaší představivosti.

⁵¹ TOLKIEN, J. R. R. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0983-1.

Tam tedy ležel, kolosální rudozlatý drak, a tvrdě spal; z tlamy a z nozder mu vycházely třásně páry a chomáčky dýmu, ale jeho oheň byl ve spánku přidušený. Pod ním, pod všemi jeho údy, pod obrovským stočeným ocasem a všude kolem něho se po neviděném dně na všechny strany táhly nesčetné hromady drahocenností, zpracovaného i nezpracovaného zlata, drahokamů a klenotů i stříbra zčervenalého rudým přívivem.

Šmak s křídly složenými jako nějaký gigantický netopýr ležel částečně převalený na bok, takže hobit viděl spodek jeho těla a jeho dlouhé bledé břicho s pancířem z drahokamů a úlomků zlata, které mu zarostly do těla od dlouhého ležení na tom drahocenném loži. Za ním na nejbližších stěnách bylo matně vidět visící drátěné košile, přílby a válečné sekyry, meče a kopí; a v řadách tam stály velké džbány a nádoby plné bohatství neodhadnutelné ceny.

Kdybychom řekli, že Bilbo zůstal bez dechu, nijak by to nevystihlo skutečnost. Od té doby, co lidé změnili jazyk, jemuž se naučili od elfů v časech, kdy celý svět býval zázračný, nemáme už slov, která by vystihla jeho závrtný úžas. Slýchal vyprávění i písně o dračích pokladech, ale dosud nikdy si nedokázal představit nádheru, skvělost a velkolepost takového pokladu. Srdce se mu naplnilo pronikavým okouzlením a touhou, jakou pocítují trpaslíci, takže zůstal bez pohnutí zírat na nedocenitelné a nesčíslné spousty zlata, zapomínaje téměř na jejich strašlivého strážce.

Zíral tak, jak se zdálo, po celý dlouhý věk, až ho to zlákalo skoro proti jeho vůli; vykradl se ze tmy dveří a pustil se po dnu jeskyně k nejbližšímu okraji nahromaděného bohatství. Nad ním strměl spící drak, zlověstná hrozba i ve spánku. Bilbo se chopil velkého obouručního poháru, tak těžkého, jak jen unesl, a mrkl ustrašeným okem vzhůru. Šmak pohnul křídlem, otevřel jeden spár a jeho dunivé chrápání změnilo tón.

V tom okamžiku Bilbo utekl. Ale drak se neprobudil – ještě ne – jenom se ponořil do jiných snů plných hrabivosti a násilí, jak tam tak ležel ve své uloupené síni, zatímco hobit se lopotil dlouhým tunelem zpátky nahoru. Srdce mu bušilo a nohy se mu horečnatě třásly, víc, než když sestupoval dolů, ale pohár svíral stále a jeho hlavní myšlenkou bylo: „Dokázal jsem to! Tohle jim ukáže! Vypadá spíš jako hokynář než lupič, namouduši! No, tohle teď už od nich neuslyším!“

Trpaslíci si dosud podávali pohár z ruky do ruky a rozplývali se nadšením nad znovunabytím svého pokladu, když se z horského nitra pod nimi náhle ozvalo nesmírné zaburácení, jako by se nějaká stará sopka rozhodla, že znovu začne soptit. Dveře za nimi byly skoro zavřené a zajištěné ve škvíře kamenem, aby docela nezapadly, ale ze vzdálených hlubin zaduněly dlouhým tunelem děsivé ozvěny, řev a dupání, až se půda pod nimi zachvěla.

Tehdy trpaslíci zapomněli na své jásání a sebevědomé vychloubání ještě před chvilkou a schoulili se strachy. Se Šmakem se stále muselo počítat. Živého draka prostě nemůžete ve svých kalkulacích pominout, když ho máte takhle nablízku. Draci třeba nedokážou svého bohatství opravdu využít, ale obvykle je znají do posledního kousku, zejména když je měli dlouho v držení; a Šmak nebyl žádnou výjimkou. Z neklidného snu (ve kterém nepříjemně figuroval jakýsi válečník, naprosto nepatrný svou velikostí, ale ozbrojený štiplavým mečem a nadaný velkou kuráží) přešel v dřímotu a z dřímoty do naprosté bdělosti. V jeho jeskyni bylo cítit podivný závan vzduchu. Mohl to být průvan tamhle z té malé díry? Nikdy ji neviděl zvláště rád, třebaže byla tak malá, a teď po ní podezíravě loupl očima a podivil se sám sobě, že ji nikdy nezatarasil. V poslední době měl dojem, že zaslechl matné ozvěny nějakého klepání, které pronikalo z dálky shora

do jeho doupěte. Zavrtěl se a natáhl krk, aby začenichal. Vtom si všiml, že jeden pohár je pryč!

Zloději! Hoří! Vražda! Něco takového se mu od jeho příchodu do Hory ještě nestalo! Jeho zuřivost se vymyká popisu – tak zuřivají jenom boháči, kteří mají víc, než mohou využít, když najednou přijdou o něco, co měli dlouho v majetku, ale nikdy jim to k ničemu nebylo ani to nepotřebovali. Drak začal chrlit oheň, síň se naplnila čmoudem, základy hory se otřásaly. Nadarmo se pokusil vrazit hlavu do té malé díry, a potom se celý svinul, zaburácel pod zemí jako hrom a vyrazil ze svého hlubokého brlohu velkým vchodem, ven prostornými chodbami horského paláce a nahoru k Přední bráně.

Myslel jenom na jedno: že prohledá celou Horu, dokud nedopadne zloděje a nerozsápe ho a nerozdupá. Vyřítel se z brány, vody se proměnily v divoče syčící páru, a drak se vznesl celý rozpálený do vzduchu a usadil se na vrcholku Hory v záplavě zelených a šarlatových plamenů. Trpaslíci slyšeli příšerný randál jeho letu, choulili se ke stěnám travnaté terasy a krčili se pod balvany, doufajíce, že nějak uniknou hrozivým očím draka na lovu.

Byli by všichni zahynuli, kdyby je zase jednou nezachránil Bilbo. „Honem! Honem!“ vydechl. „Dveře! Do tunelu! Do tunelu! Tady to není bezpečné!“

Dlouho debatovali, co mají podniknout, ale nemohli přijít na žádný způsob, jak se zbavit Šmaka – což byla od začátku slabina jejich plánu, jak měl tisíc chutí poznamenat Bilbo. Potom začali reptat na hobita, jak to bývá přirozené pro lidi, když jsou docela vyvedeni z konceptu, a vyčítali mu právě to, za co ho napřed tak vychvalovali: že vzal Šmakovi ten pohár a probudil tím příliš brzy jeho hněv.

„Co jiného má podle vás takový lupič dělat?“ odsekl jim dopáleně Bilbo. „Nenajali jste si mě, abych zabíjel draky, to je práce pro válečníky, ale abych uloupil poklad. A já s tím začal co nejlíp, jak to šlo. Čekali jste snad, že příklušu s celým Thorrovým pokladem na zádech? Jestli už jde o výčitky, měl bych k tomu taky co poznamenat. Měli jste si přivést pět set lupičů, a ne jednoho. Vašemu dědovi to slouží jistě ke cti, ale vy nemůžete tvrdit, že jste mi někdy objasnili obrovský rozsah jeho bohatství. Potřeboval bych celá staletí, abych to všechno vynosil nahoru, i kdybych byl padesátkrát větší a kdyby byl Šmak krotký jako králík.“

Po tomhle jej ovšem trpaslíci poprosili o prominutí. „Co tedy navrhuje, abychom udělali, pane Pytlíku?“ zeptal se ho Thorin zdvořile.

„O tom nemám v téhle chvíli ani ponětí – jestli myslíte na odnesení pokladu. To zřejmě záleží úplně na nějakém novém obratu štěstěny a na odstranění Šmaka. Odstraňování draků není vůbec můj obor, ale vynosím se na něco přijít. Osobně však v nic nedoufám a nejradší bych byl v bezpečí zpátky doma.“

„To prozatím nechrne stranou! Co máme dělat teď, dneska?“

„Já sám pro vás mám jednu nabídku. Mám svůj prsten a doplížím se ještě dnes v poledne zase dolů – to by měl Šmak spát, jestli teď vůbec usne – a podívám se, co má za lubem. Třeba se z toho něco vyklube. „Každý drak má nějakou slabinu,“ jak říkával můj otec, třebaže jistě ne z osobní zkušenosti.“

5. Jak se drak Šmak choval, když mu Bilbo ukradl pohár z pokladu?

6. Myslíte si, že bohatství může změnit obyčejného člověka a zkazit jeho charakter? Do jaké míry? Zdůvodněte vaše názory.

„Můj pancíř je jako deset štítů na sobě, moje zuby jsou meče, moje drápy oštěpy, úder mého ocasu hrom, moje křídla uragány a můj dech smrt!“

„Vždycky jsem si myslel,“ zapištěl Bilbo ustrašeně, „že draci jsou měkčí vespod, zvlášť v krajíně – ehm – hrudníku; ale někdo tak obrněný jako vy na to jistě myslel.“

Drak se zarazil ve svém vychloubání. „Tahle tvá informace je zastaralá,“ utrl se. „Jsem obrněný nahoře i vespod železnými šupinami a tvrdými drahokamy. Žádná čepel mě nemůže probodnout.“

„To jsem si mohl hned myslet,“ přikyvoval horlivě Bilbo. „Namouduši, nikde se nenajde, kdo by se vyrovnal neproniknutelnému panu Šmakovi. Jak je to velkolepé, mít vestu ze vzácných diamantů!“

„Jistě, je to vzácné a skutečně báječné,“ přisvědčil Šmak, nesmyslně potěšený. Nevěděl, že hobit už zahlédl jeho zvláštní spodní pancíř při své minulé návštěvě a že hoří touhou podívat se na něj ze svých vlastních důvodů. Drak se převalil na záda. „Podívej!“ vyzval Bilba. „Co tomu říkáš?“

„Oslnivé, báječné! Perfektní! Bez chybičky! Úžasné!“ vykřikoval Bilbo nahlas, ale pro sebe si myslel: „Blázne stará! Vždyť máš v jamce na levé části prsou velikou lysinu tak holou, jako je šnek bez skořápky!“

7. Podle informací o draku Šmakovi zjištěných z textu, se pokuste během 5 minut vymyslet co nejvíce způsobů, jak se jej zbavit a zahubit.

Nyní záutočil drak Šmak na jezerní město Esgaroth.

8. Jak myslíte, že tento drakům útok dopadne pro město Esgaroth a pro samotného Šmaka?

Lidé už skákali na všech stranách do vody. Ženy a děti byly natěsnány do přetřžených člunů na laguně tržiště. Bojovníci odhazovali zbraně. Pláč a kvílení se ozývalo v místech, kde teprve před nedávném zaznívaly kolem trpaslíků staré písně o radosti, která nastane. Teď lidé trpaslíky proklínali. Sám starosta mířil ke svému velkému pozlacenému člunu, v naději, že se mu v tom zmatku podaří odveslovat a zachránit se. Zdálo se, že město bude co nevidět opuštěno a spáleno až k jezerní hladině.

Na to právě drak spoléhal. Jen ať si všichni nalezu do člunů, to se mu jenom hodilo.

Bude pak mít povedenou zábavu, až je bude lovit, nebo ať si na jezeře zůstanou, dokud nepomřou hladu. A jestli se pokusí vylodit na souši, on bude připraven. Za chvíli zapálí všechny jejich pobřežní lesy a zpusťší všechna jejich pole a pastviny. Už dlouhá léta nic tak nevychnutával jako právě teď tohle tyranizování města.

Ale mezi hořícími domy dosud vytrval oddíl lučištníků, kteří se nevzdávali. Jejich kapitán byl Bard, muž se sveřepým hlasem a sveřepou tváří, kterému jeho přátelé vytýkali, že prorokuje povodně a otravu ryb, ačkoli znali jeho mužnost a statečnost. Byl vzdálený potomek Giriona, pána Dolu, jehož žena se synkem se před dávnými časy zachránili z trosek po Bystré řece. Teď střílel velkým tisovým lukem, dokud nevystřílel všechny šípy, až na jeden. Už k němu dosahovaly plameny. Společníci ho opouštěli. Napjal svůj luk naposledy.

Najednou se mu něco ze tmy třepetavě sneslo na rameno. Trhl sebou – ale byl to jenom nějaký starý drozd. Beze strachu se mu usadil vedle ucha a oznámil mu, co přináší. Bard s úžasem zjistil, že rozumí drozdí řeči, poněvadž byl z doolského plemene.

„Počkej! Počkej!“ doporučil mu drozd. „Vychází měsíc. Dívej se po jamce na levé straně drakových prsou, až poletí nad tebou a bude se obracet.“¹⁴ A zatímco se Bard v údivu zarazil, pověděl mu drozd o všem, co se událo v Hoře, a o všem, čeho se sám doslechl.

Bard si potom napjal tětívu až k uchu. Drak se obloukem vracel, letěl nízko, a když se blížil, nad východním pobřežím vyšel měsíc a postříbřil jeho obrovská křídla.

„Šípe!“ řekl lučištník. „Černý šípe! Tebe jsem si šetřil naposledy. Nikdy jsi mě nezklamal a vždycky jsem tě znovu našel. Zdědil jsem tě po otci a ten zase po dávných předcích. Jestli pocházíš z kováren pravého Krále pod Horou, nyní leť a najdi si svůj cíl!“

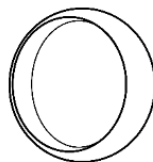
Drak sletěl stěmhlav ještě níž než předtím, a když se obrátil a klesal, jeho břicho se bíle zatřpytilo jiskřením drahokamů v měsíčním světle – s výjimkou jednoho místa. Veliký luk zadrnčel. Černý šíp vyrazil od tětivy přímo, přímo do jamky po levé straně drakových prsou, kde byla přední noha široce odtážena. Vnikl tam a zmizel, hrot s ozubcem, násada i peří, tak prudký byl jeho let. Šmak nadskočil ve vzduchu, vychrlil oheň, zařval, až to ohlušilo lidi, kácelo stromy a tříštilo kameny, převálil se a zřítíl se z výšky do trosek města.

Dopadl přímo na ně. Jeho smrtelné křeče je rozmetaly na jiskry a řeřavé uhlíky. Vzniklou prázdnotu s řevem zalily vlny jezera. Vznosl se obrovský oblak páry, bílý v náhlé temnotě pod měsícem. Zasyčelo to, kypivě zavířilo, a pak se rozhostilo ticho. A to byl konec Šmaka a Esgarothu, nikoli však Barda.

9. Co se tedy nakonec stalo se Šmakem a jezerním městem?

Do prstenu vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

**Příloha 14 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Úvod –
Pracovní list 1⁵²**

Pracovní list 1

KLÍČOVÁ SLOVA

KOUZELNÍCI

REÁLNÝ SVĚT

NESPRAVEDLNOST

ZRADA

PŘÁTELSTVÍ

1. Během 5 minut se pokuste na základě klíčových slov vymyslet příběh.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

2. Poslechněte si zvukovou ukázkou a napište stručně vaše pocity. (např. co vám hudba připomíná, už jste ji někde slyšeli atd.)

 _____

3. Podle klíčových slov a hudby se pokuste přijít na to, o jakou knihu se jedná. (náповěda k odpovědi se ukrývá někde na tomto listu)

_____

⁵² ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

Polský spisovatel fantasy literatury Andrzej Sapkowski rozdělil literaturu fantasy do několika variant. Harryho Pottera můžeme zařadit do varianty „Přichází cosi zlého čili Jednorozec v zahradě“, která spočívá v tom, že v našem reálném světě se děje něco magického.

„Tak do toho,“ prohlásil a rozhlédl se kolem. Je nás opravdu spousta, takže to vezmeme po dvou. Nejdřív půjdeme já a Harry.“

Pan Weasley rozvázným krokem zamířil k přepážce mezi nástupišti devět a deset, tlačil před sebou Harryho vozík a podle všeho nebyl schopen spustit oči z rychlíku číslo 125, který právě přijel k devátému nástupišti. Pak významně pohlédl na Harryho a ležérně se o přepážku opřel. Harry ho napodobil.

V příštím okamžiku se pevnou kovovou přepážkou bokem napřed propadli na nástupiště devět a tři čtvrté, a když zdvihli oči, spatřili před sebou spěšný vlak do Bradavic s nachově rudou parní lokomotivou, která vyfukovala oblaka kouře na peron, kam přišel zástup čarodějek a kouzelníků, aby doprovodili svoje potomstvo.

Za Harrym se náhle objevili Percy a Ginny. Hlasitě oddechovali a zdálo se, že přepážku proběhli tryskem.

„Páni, támhle je Penelopa! „vyhrkl Percy, ulízl si vlasy a znovu zrůžověl. Ginny zachytila Harryho pohled a oba se odvrátili, aby nebylo vidět, jak se chichotají, když Percy rozhodným krokem zamířil k dívce s dlouhými vlnitými vlasy. Kráčel s nápadně vypjatým hrudníkem, aby náhodou nepřehlédla jeho naleštěný odznak.

Jakmile se k nim připojili zbývající Weasleyovi s Hermionou, vydali se s Harrym a panem Weasleyem v čele kolem přeplněných kupé až na konec vlaku k vagonu, který vypadal úplně prázdný. Potom si dali dovnitř kufry, uložili Hedviku a Křivonožku do zavazadlových přihrádek a ještě vystoupili, aby se rozloučili s panem a paní Weasleyovými.

Paní Weasleyová políbila všechny svoje děti, po nich Hermionu a nakonec i Harryho. Trochu ho to vyvedlo z míry, po pravdě řečeno ho to však docela potěšilo, když ho k sobě ještě jednou přivinula.

„Budeš na sebe dávat pozor, že ano, Harry?“ ujišťovala se, když se narovnávala, a oči jí svítily podivným leskem. Pak otevřela svou obrovskou kabelu. „Připravila jsem vám všem sendviče,“ sdělila jim. „Tady máš, Rone... ne, nejsou s hovězím z konzervy... Frede? Kde je Fred? Tady jsi, miláčku...“

4. V textu vyhledejte moment, kdy se Harry dostane z našeho reálného světa do toho magického. V jakém momentě a jakým způsobem tato situace nastala?

5. Jakým dopravním prostředkem cestoval Harry? Který dopravní prostředek nejčastěji využíváte při cestě do školy vy a proč?

Do sovičky vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 15 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Teta Marge – Pracovní list 2⁵³

J. K. Rowlingová – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Pracovní list 2)

Teta Marge

Teta Marge byla sestra strýce Vernona. Přestože to nebyla Harryho pokrevní příbuzná (Harryho matka byla sestrou tety Petúnie), byl po celý svůj život nucen říkat jí „teto“. Teta Marge žila na venkově v domku s velkou zahradou, kde chovala buldoky. V Zobí ulici příliš často nepobývala, protože nesnášela odloučení od svých drahocenných pejsků, každá její návštěva se však Harrymu vryla do paměti se všemi děsivými podrobnostmi.

Na oslavě Dudleyho pátých narozenin sešvihala teta Marge Harryho přes holeně vycházkovou holí, protože se jí nelíbilo, jak Dudleyho neustále porážel v člověče, nezlob se. O několik let později se náhle objevila o Vánocích, Dudleymu přinesla robota řízeného počítačem a pro Harryho krabici psích sucharů. Při poslední návštěvě, rok před Harryho nástupem do Bradavic, šlápl Harry nechtěně na tlapu jejímu oblíbenému buldokovi. Raťafák ho pronásledoval do zahrady, zahnal do koruny jednoho stromu a teta Marge odmítla odvolat svého miláčka dřív než po půlnoci. Při vzpomínce na tenhle incident se Dudleymu dodnes draly do očí slzy smíchu.

1. Proč si myslíte, že se teta Marge k Harrymu takhle chovala?

2. Jaký by mohl být hlavní důvod její nenávisti?

„Marge tu s námi zůstane celý týden,“ zabručel strýc Vernon, „a když už o tom mluvíme,“ výhružně ukázal na Harryho tlustým prstem, „ještě než pro ni pojedu, potřebuju si s tebou vyjasnit pár věcí.“

Dudley se škodolibě uculil a odtrhl oči od televize. Sledovat strýce Vernona, jak péruje Harryho, patřilo k jeho nejoblíbenějším formám zábavy.

„Za prvé,“ zavrčel strýc Vernon, „si budeš dávat pozor na jazyk a nebudeš drzý, až budeš s Marge mluvit.“

„Samozřejmě,“ přisvědčil hořce Harry, „pokud si bude ona počínat stejně, až bude mluvit se mnou.“

„Za druhé,“ pokračoval strýc Vernon a tvářil se, jako by Harryho odpověď přeslechl, „protože Marge nic neví o té tvé úchylnosti, nechci, aby se tu v době jejího pobytu dělo něco – něco nenormálního. Chovej se slušně, rozumíš?“

„Budu, pokud se ona bude taky chovat slušně,“ procedil Harry skrze zaťaté zuby.

„A za třetí,“ uzavřel strýc Vernon, jehož zlomyslná očka teď v odulém zarudlém obličejí připomínala úzké škvírky, „jsme Marge řekli, že chodíš do Polepšovny svátého Bruta pro nenapravitelné nezletilé delikventy.“

„Cože?“ vyhrkl Harry.

„A ty nám tuhleto historku potvrdíš, kluku jeden, nebo bude zle!“ vyštěkl strýc Vernon.

⁵³ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

V tomto momentě už Harry ví, že s ním v jedné domácnosti teta Marge stráví celý týden. Harry se se strýcem Vernonem dohodnul, že se bude chovat, jak mu nařídil, pokud mu podepíše formulář do školy, díky němuž bude moci navštěvovat Prasinky (kouzelnická vesnička).

3. Myslíte si, že Harry dodrží svou část dohody a proč?

_____

4. Změnila se nějak teta Marge od poslední návštěvy nebo bude opět k Harrymu nepřátelská?

_____

Když si Harry sedal, začal Raťafák znovu vrčet. Díky tomu teta Marge poprvé vzala na vědomí jeho přítomnost.

„No ne!“ houkla. „Ty jsi ještě pořád tady, co?“

„Ano,“ přikývl Harry.

„Neříkej mi ano tímhle tím nevděčným tónem,“ zavrčela teta Marge. „Od Vernona a Petúnie bylo zatraceně ušlechtilé, že si tě nechali u sebe. Já sama bych něco takového neudělala. Kdyby tě byl někdo pohodil na práh mého domu, byla bych tě poslala rovnou do sirotčince.“

Harry měl už na jazyku, že by raději žil v sirotčinci než s Dursleyovými, pomyslení na Prasinky ho však zabrzdilo. Přinutil se stáhnout obličej do bolestivého úsměvu.

„Přestaň se na mě šklebit!“ zahřměla teta Marge. „Vidím, že od té doby, co jsem tě viděla posledně, ses vůbec nezměnil k lepšímu. Doufala jsem, že škola tě alespoň trochu naučí slušnému chování.“ Dopřála si pořádný doušek čaje, otřela si knírek a pokračovala: „Už jsem zapomněla, kam že jsi ho to vlastně poslal, Vernone?“

„Ke svátému Brutovi,“ odpověděl pohotově strýc Vernon. „Je to špičková polepšovna pro beznadějně případy.“

„Ach tak,“ přikývla teta Marge. „Copak u svátého Bruta nepoužívají rákosku, chlapče?“ vyštěkla přes stůl.

„Imm...“

Strýc Vernon za zády tety Marge krátce přikývl.

„Jistě,“ odpověděl Harry. A pak, protože měl pocit, že když už něco takového dělá, měl by to dělat důsledně, dodal: „V jednom kuse.“

„Výborně,“ zaradovala se teta Marge. „Nesnáším ty ubožácké sentimentální žvásty, podle kterých by neměl dostat výprask ani ten, kdo si ho zaslouží. Pořádných pár na zadek se v devětadevadesáti případech ze sta osvědčí nejlíp. A co ty, tlučou tě často?“

„No ovšem,“ přisvědčil Harry, „každou chvíli.“

Teta Marge na něj pátravě pohlédla.

Pořád se mi nějak nelíbí ten tvůj tón, kluku,“ prohlásila. „Když o těch svých výprascích dokážeš mluvit takhle bezstarostně, znamená to, že tě evidentně nebijí jaksepatří. Na tvém místě bych jim napsala, Petúnie. Dala bych jim jasně na srozuměnou, že v případě tohoto kluka souhlasíš i s extrémní tvrdostí.“

1

5. Zkuste několika slovy vystihnout charakter tety Marge. Jaký je podle vás člověk?

---

6. Kdyby na vás byl někdo takhle zlý, dokázali byste zachovat chladnou hlavu jako Harry nebo byste se zachovali jinak?

Uplynul celý týden a nadchází poslední společná večeře.

7. Co myslíte? Jak vyvrcholí týdenní pobyt tety Marge a neustálý spor s Harrym?

„Hmmm,“ povzdechla si uznale teta Marge, zamlaskala a postavila prázdnou skleničku od brandy zpět na stůl. „To byla opravdu hostina, Petúnie. Já se obvykle večer jen tak odbývám, znáte to, musím se starat o dvanáct psů...“ Hlasitě řihla a popleskala se po objemném bříše pod tvídovým kostýmem. „Prosím za prominutí. Vážně mě ale těší, když vidím pořádně vykrmeného mládence,“ pokračovala a spiklenecky mrkla na Dudleyho. „Bude z tebe chlap jak se patří, Dudlánku, zrovna jako tvůj táta. Ano, dala bych si ještě trochu brandy, Vernone... Zato tenhle ničema

Kývla směrem k Harrymu, který cítil, jak se mu sevřel žaludek. *Příručka*, blesklo mu hlavou.

„Tenhle zakrslý ubožák v sobě nemá vůbec nic dobrého. U psů to bývá úplně stejné. Zrovna loni jsem nechala plukovníka Fubstera jednoho utopit. Byl to takový skrček, vypadal jako krysa. Slaboch se špatným rodokmenem.“

Harry se snažil upamatovat na dvanáctou stránku své příručky: *Kouzlo na nápravu poruch couvání*.

„Všechno je to jen otázka krve, jak už jsem onehdy říkala. Špatná krev se vždycky projeví. Ne že bych snad chtěla nějak kritizovat tvoji rodinu, Petúnie,“ poklepala kostnatou ruku tety Petúnie svou masitou prackou, „ale tvoje sestřička se prostě nevyvedla.

To se stává i v těch nejlepších rodinách. Potom utekla s tím budižkničemu a výsledek máme přímo před očima.“

Harry upřeně koukal do talíře a v uších mu podivně zvonilo. *Popadněte své koště pevně za ocas*, opakoval si v duchu, na další postup si ale nedokázal vzpomenout. Případalo mu, že hlas tety Marge se do něj probíjí jako jedna z vrtaček strýce Vernona.

„Když už jsme u toho Pottera,“ pokračovala hřmotně, chopila se láhve brandy, dolila si a potřísnila přitom ubrus, „nikdy jste mi neřekli, čím se vlastně živil.“

Strýc Vernon a teta Petúnie se tvářili nesmírně rozpačitě. Dokonce i Dudley zdvihl oči od koláče a upřeně na rodiče zíral.

„Totiž... on vlastně nepracoval,“ vykoktal strýc Vernon a koutkem oka pozoroval Harryho. „Byl nezaměstnaný.“

„To jsem si mohla myslet,“ přikývla teta Marge, pořádně si zavdala brandy a otřela si rukávem bradu. „Taková nicka, příživnický lenoch, co

„Takový nebyl!“ ozval se nečekaně Harry. U stolu zavládlo naprosté ticho. Harry se třásl po celém těle. Nikdy v životě ho nic takhle nerozduřilo.

JEŠTĚ TROCHU BRANDY?“ vyhrkl strýc Vernon, jehož obličej zbělel jako křída, a nalil tetě Marge zbytek z láhve. „A ty, kluku,“ rozkřikl se na Harryho, „koukej mazat do postele, nebo –“

„Nech ho, Vernone,“ škytla teta Marge, zdvihla ruku a provrtávala Harryho malými, krví podlitými očky. Jen mluv, hochu, pokračuj. Ty jsi na svoje rodiče hrdý, víd? Na rodiče, co se zabili při autonehodě... nejspíš byli opilí –“

„Při žádné autonehodě nezemřeli!“ zaprotestoval Harry, který se mimoděk postavil.

„Zemřeli při autonehodě, ty lhář! prolhaná, ošklivá, a nechali tě tu na krku svým spořádaným a řádně pracujícím příbuzným!“ vřeštěla teta Marge a zalykala se vztekem. Jsi mrňavý nevděčný drzoun –“

Teta Marge však náhle zmlkla. Chvilí se zdálo, jako by se jí nedostávalo slov. Vypadalo to, jako by se nadouvala nevýslovnou zlobou – jenže se ukázalo, že se nadouvá dál a dál. Její obrovitá brunátná tvář bobtnala, drobná očka se vypoučila a ústa se roztáhla do takové šíře, že nemohla promluvit. V příštím okamžiku odlétlo z jejího tvrdového kabátku několik knoflíků a hlasitě se odrazilo od zdi – teta Marge se nafukovala jako nestvůrný balon, břicho jí vylezlo zpod tvrdového pásu, prsty na rukou jí naběhly jako salámy...

Po přečtení celého textu jste konečně zjistili opravdový důvod nenávisti tety Marge vůči Harrymu.

8. Jaký ten důvod nenávisti tedy je?

_____

Harry se tetě Marge pomstil tím, že ji nafouknul kouzlem. Pamatujte, že teta Marge ubližovala Harrymu dlouhá léta a teprve teď se jí její chování nějakým způsobem vrátilo.

9. Také byste použili nějaké kouzlo nebo byste udělali úplně něco jiného a co?

_____

Do sovičky vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 16 – *Harry Potter a vězen z Azkabanu* – Hipogryf – Pracovní list 3⁵⁴

J. K. Rowlingová – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Pracovní list 3)

Hipogryf

1. Kdo nebo co je podle vás hipogryf?

Cvailem se k nim blížil tucet těch nejbizarnějších tvorů, jaké kdy Harry viděl. Těla, zadní nohy a ocasy měli koňské, ale předníma nohama, křídly a hlavou připomínali gigantické orly s krůtě zahnutými ocelově šedými zobáky a velkýma zářivě oranžovými očima. Půl metru dlouhé pařáty na předních nohou působily děsivě. Každá ta nestvůra měla kolem krku tlustý kožený obojek připojený k dlouhému řetězu, a konce všech těch řetězů svíral v obrovské ruce Hagrid, který se v poklusu objevil za nimi.

„Hyjé, běžte!“ hulákal, klepal řetězy a pobízel tvory k ohradě, kde čekala nastoupená třída. Všichni svorně ustoupili o krok dozadu, když k nim došel a obludy uvázał.

„Hipogryfové!“ burácel rozjařené Hagrid a mávl rukou ke stádu. „Že jsou to krasavci, že jo?“

Harry svým způsobem chápal, co má Hagrid na mysli. Jakmile člověk překonal počáteční šok, že vidí něco, co je napůl kůň a napůl pták, musel začít obdivovat zářivý vzhled hipogryfů, plynulý přechod jejich opeření v srst. Ti tvorové přitom hráli všemi barvami: byli ocelově šedí, bronzově hnědí, růžově grošovaní, leskle kaštanoví a inkoustově černí.

„Takže,“ zamnul si Hagrid ruce a spokojeně se rozhlédl kolem, „co takhle postavit se k nim vo něco blíž –“

Nikomu se do toho nechtělo, jen Harry, Ron a Hermiona se opatrně odhodlali přiblížit.

„A teď – první, co byste měli vo hipogryfech vědět, je to, že jsou náramně hrdý,“ pokračoval Hagrid. „Snadno se naštvou, to voni dovedou. Nikdy žádnýho hipogryfa neurážete, protože by to mohlo bejt to poslední, co v životě uděláte.“

„Vždycky je potřeba počkat, až co udělá hipogryf, první krok nechat na něm,“ dál vysvětloval Hagrid. „Bejt prostě zdvořilej, jasný? Dojdete k němu, ukloníte se a pak čekáte. Pokavaď se vám taky ukloní, směte se ho dotknout. Pokavaď se ale neukloní, tak koukejte honem rychle zmizet, protože koupit jednu těmadle pařátama, to teda bolí.“

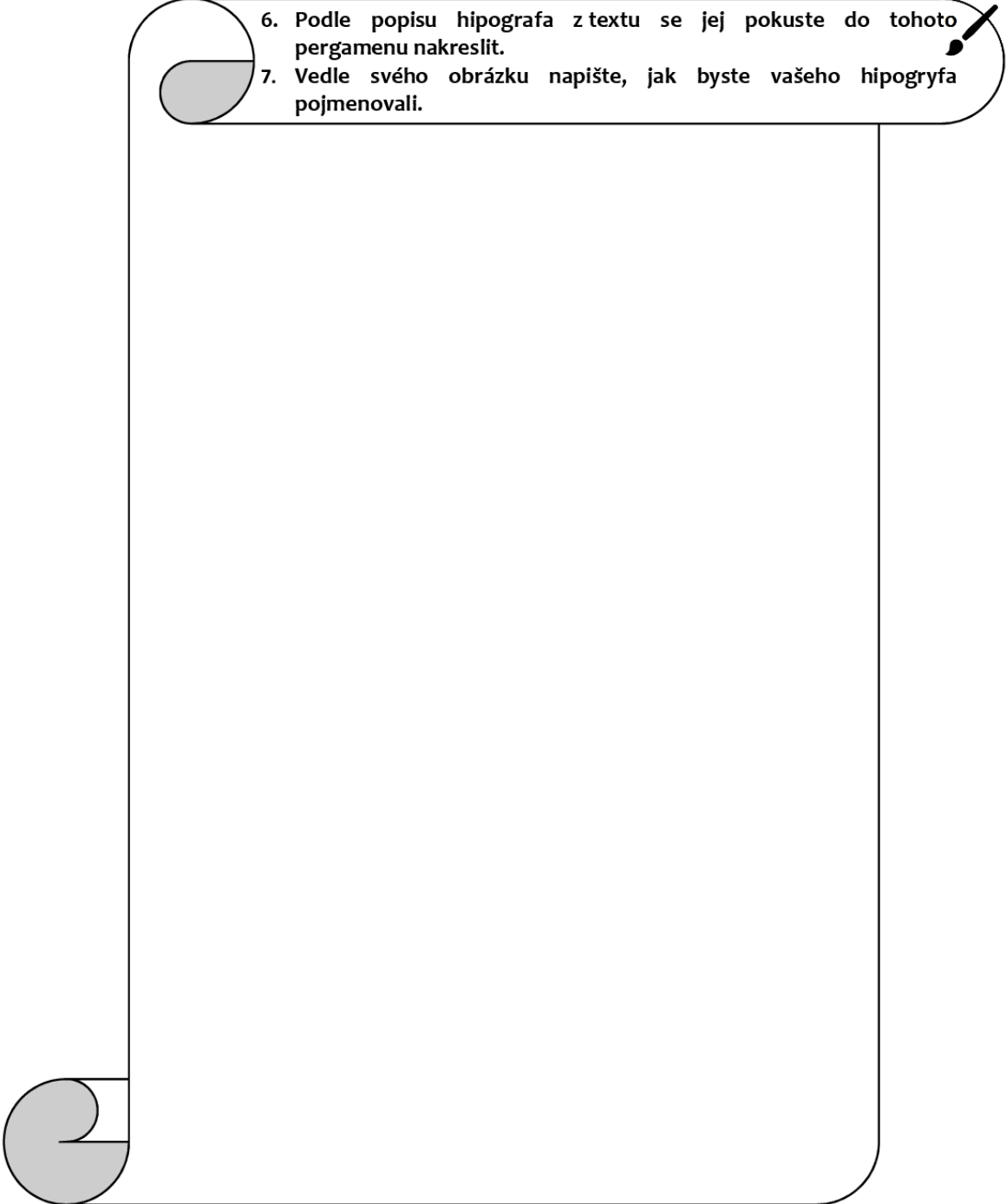
2. Znáte ještě nějaká jiná mytická stvoření?

3. Co znamená, když je někako hrdý? Vysvětlete.

4. Vyhledejte v textu, jak se musí člověk chovat k hipogryfu.

Lidé by se k sobě měli také vzájemně chovat s určitými způsoby a pravidly.

5. Jak nazýváme soubor pravidel pro zdvořilé chování ve společnosti?

-
6. Podle popisu hipografa z textu se jej pokuste do tohoto pergamentu nakreslit.
7. Vedle svého obrázku napište, jak byste vašeho hipogryfa pojmenovali.

Do sovičky vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 17 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Mozkomor vs. Patron – Pracovní list 4⁵⁵

J. K. Rowlingová – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Pracovní list 4)

Mozkomor vs. Patron

„Mozkomorové patří k nejhavnějším tvorům, jací kdy kráčeli po povrchu této země. Zamořují svou přítomností nejtemnější a nejspínavější skryše, libují si v rozkladu a zoufalství, ze vzduchu kolem sebe vysávají mír, naději a štěstí. Dokonce i mudlové cítí jejich přítomnost, přestože je nejsou schopni vidět. Dostaneš-li se k některému mozkomorovi příliš blízko, vysaje z tebe každý příjemný pocit, každou šťastnou vzpomínku. Bude-li mít možnost, bude tě vysávat tak dlouho, dokud z tebe neudělá něco podobného, jako je sám, zplozence zla, který nemá duši. Nezbude ti nic než nejhorší zážitky celého tvého života. A to nejhorší, co se stalo tobě, Harry, by každému úplně stačilo, aby spadl z koštěte. Nemáš se vůbec za co stydět.“

Nyní jste se dozvěděli, co je mozkomor a jak vám může ublížit.

1. Pokuste se několika slovy popsat, podle toho, co víte, jeho fyzický vzhled.
_____
2. Myslíte si, že je proti takovému stvoření nějaká možná obrana?
_____
3. Kdybyste se ocitli v jeho blízkosti, co byste udělali?
_____

Osvětlena poskakujícími plamínky z Lupinovy ruky tam stála postava v dlouhém plášti, která se tyčila až ke stropu. Obličej měla celý zahalený kápí. Harry si ji přeměřil pohledem odshora dolů – a žaludek se mu stáhl děsem. Z pláště vyčnívala ruka, ruka třpytící se šedavým leskem, plná slizu a strupů; vypadala mrtvolně, jako by se už dlouho rozkládala ve vodě...

Bylo jí vidět pouhý zlomek vteřiny. Jako by stvůra pod pláštěm vycítila Harryho pohled, ruka náhle zajela zpět mezi záhyby černé látky.

A pak se ta věc pod kápí, ať už to bylo cokoli, dlouze, pomalu a chroptivě nadechla, jako by se ze svého okolí snažila vysát něco víc než pouhý vzduch.

Všech se zmocnil pronikavý chlad. Harry cítil, jak se mu v prsou zastavil dech. Chlad jím prostupoval hluboko pod kůži. Vyplnil celou jeho hruď, zakousl se mu přímo do srdce...

Harrymu se protočily panenky. Vůbec nic neviděl a tonul v moři chladu. V uších se mu rozlehl zvuk připomínající hukot rozbouřené vody. Così ho táhlo dolů, hukot sílil...

A pak jakoby z obrovské dálky, zaslechl vřískot – strašlivé, vyděšené a prosebné skřeky. Chtěl tomu, kdo ječel, přispěchat na pomoc, pokusil se pohnout rukama, ale nešlo to... Všude kolem i uvnitř něj se válely kotouče husté bílé mlhy...

4. Do tabulky vepište informace z právě přečteného textu a porovnejte s vašimi odpověďmi před čtením.

Fyzický vzhled mozkomora

Co udělal Harry v blízkosti mozkomora?

⁵⁵ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

„Takže...“ Profesor Lupin vytáhl svou hůlku a gestem naznačil Harrymu, aby udělal totéž. „Zaklínadlo, které se tě pokusím naučit, patří k pokročilému kouzelnictví, Harry – dalece přesahuje rámec náležité kouzelnické úrovně. Jmenuje se Patronovo zaklínadlo.“

Jak působí?“ vyzvídal nervózně Harry.

„No, pokud se správně použije, vykouzlí se jím Patron,“ vysvětloval Lupin, „což je vlastně jakýsi antimozkomor – strážce, který působí jako štít mezi tebou a mozkomorem.“

Harrymu náhle v mysli blikla představa sebe sama, jak se krčí za postavou velikosti Hagrida, která v ruce drží obrovský kyj. „Patron je něco jako pozitivní síla,“ pokračoval profesor Lupin, „promítá se do něj všechno, z čeho mozkomor čerpá svou energii – naděje, štěstí, touha přežít – na rozdíl od skutečných lidí však Patron nepropadá nikdy zoufalství, takže mu mozkomorové nemohou ublížit. Musím tě ovšem varovat, Harry – není vyloučeno, že to pro tebe bude zaklínadlo příliš náročné. Mají s ním problémy mnozí vyučení čarodějové.“

Jak ten Patron vypadá?“ vyptával se zvědavě Harry.

„Každý je úplně jiný a jeho podoba závisí na čaroději, který ho vyvolal.“

„A jak se dá vyvolat?“

„Zaklínači formulí, která ovšem funguje jen v případě, že se zároveň absolutně soustředíš na jedinou velice šťastnou vzpomínku.“

Harry pátral v paměti po nějaké šťastné vzpomínce. Bylo mu jasné, že rozhodně nevystačí s ničím z toho, co kdy zažil u Dursleyových. Nakonec se rozhodl pro okamžik, kdy poprvé nasedl na koště.

„Dobrá,“ přikývl a snažil se co možná nejvěrněji si připomenout ten báječný pocit, který se mu rozlil žaludkem, když se odlepil od země.

„Ta formule zní takhle...“ Lupin si odkašlal, „*expecto patronum!*“

„*Expecto patronum,*“ opakoval po něm tiše Harry. „*Expecto patronum.*“

„Soustředíš se pořádně na tu šťastnou vzpomínku?“

„Ano – jistě přisvědčil Harry a honem své myšlenky vyslal zpět k onomu prvnímu letu na koštěti. „*Expecto – vlastně ne, patronum – omlouvám se – Expecto patronum, expecto patronum –*“

Harry konečně ví, jak se proti mozkomorovi bránit. Patronovo zaklínadlo není ale vůbec jednoduché.

5. Když se řekne, že je něco přesným opakem toho druhého, označujeme jej za:

6. Jakou šťastnou vzpomínku použil Harry pro vyvolání Patrona a proč a jakou byste zvolili vy a proč?

Z textu jste zjistili, že Patron vypadá pokaždé jinak a závisí na kouzelníkovi, který jej vyčaruje.

7. Jak podle vás bude vypadat Harryho Patron po vyčarování?

Právě nastala situace, kdy Harry musel vyčarovat Patrona, aby zachránil nejen svůj život.

Horečně vyskočil z úkrytu za keřem a vytáhl hůlku.

„EXPECTO PATRONUM!“ vykřikl hlasitě.

A z konce hůlky nevystřelil žádný beztvarý mlžný obláček, ale vylétl z ní jakýsi stříbrný tvor zářící oslepujícím jasem. Harry přimhouřil oči a pokusil se rozeznat, jaké to je zvíře. Zdálo se mu, že se podobá koni. vzdalovalo se od něj neslyšným cvalem přes černou hladinu jezera. Viděl, jak sklonilo hlavu a zaútočilo na hemžící se mozkomory... Teď cválalo kolem dokola těch černých stínů na školních pozemcích a mozkomorové se stahovali zpět, prchali a ustupovali do tmy... A už byli titam.

Patron se otočil a drobným klusem zamířil přes nehybnou vodní hladinu k Harrymu. Nebyl to kůň a nebyl to ani jednorozec. Byl to jelen. Zářil stejně jasně jako měsíc na obloze nad nimi... vracel se k němu...

Na břehu se zastavil. Jeho kopyta nezanechávala v měkké půdě žádné stopy, když stál a hleděl velkýma stříbrnýma očima na Harryho. Pomalu sklonil parohatou hlavu. A Harry si uvědomil...

„Dvanáctérák, „zašeptal.

Když však ke zvířeti natáhl roztřesené konečky prstů, jelen zmizel.

8. Nakreslete, jak by vypadal váš Patron po vyčarování, kdybyste byli kouzelníci jako Harry.

9. Poslechněte si dvě zvukové ukázky a ke každé napište, jaký pocit ve vás vyvolává (1 slovem) a ke kterému z nich (Patron a Mozkomor) by se hodila jaká hudba.

1. _____
2. _____

Do sovičky vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 18 – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* – Kouzelné pomůcky – Pracovní list 5⁵⁶

J. K. Rowlingová – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Pracovní list 5)

Kouzelné pomůcky

1. Stručně napište, co si představujete pod pojmem kouzelné pomůcky.

Fred něco okázale rozmáchlým gestem vytáhl zpod svého pláště a položil to na stůl. Byl to velký čtverhranný kus nepopsaného, nesmírně zchátrale vyhlížejícího pergamenu. Harry, který Freda a George podezíral, že to je zas nějaký jejich obvyklý žertík, se na pergamen díval dost nejistě.

„Co to má jako být?“

„To je tajemství našeho úspěchu, Harry,“ vysvětloval George a laskavě pergamen pohladil.

„Srdce nám usedá, když ti ho dáváme,“ stýskal si Fred, „ale nakonec jsme si včera večer řekli, že ho potřebuješ víc než my.“

„A my už ho koneckonců známe z paměti,“ dodal George. „Odkazujeme ti ho. Sami už ho vlastně nepotřebujeme.“

„K čemu mi ale bude kus starého pergamenu?“ podivil se Harry.

Harry obdržel kus starého pergamenu.

2. K čemu si myslíte, že bude sloužit?

„Napínáte mě,“ prohlásil Harry a prohlížel si roztržený starý kus pergamenu.

„Vážně?“ ušklíbl se George.

Vytáhl hůlku, lehce se pergamenu dotkl a zadeklamoval: „*Slavnostně přísahám, že jsem připraven ke každé špatnosti.*“

Po těchto slovech se z místa, kterého se dotkl hůlkou, začaly okamžitě jako pavučina šířit tenké inkoustové čáry. Propojovaly se navzájem, křížovaly se a rozbíhaly do všech rohů pergamenu; pak se pod horním okrajem začala rýsovat slova, veliká zelená slova psaná ozdobným písmem, která hlásala: *Pánové Náměsíčník, Červíček, Tichošlápek a Dvanáctěrák, dodavatelé čarodějných pomůcek pro všechny rošťáky, mají tu čest vám předvést*

POBERTŮV PLÁNEK.

Byla to mapka znázorňující dopodrobna celý bradivický hrad a všechny školní pozemky. Skutečně pozoruhodné však byly maličké inkoustové tečky, které se po ní pohybovaly, každá označená jménem, jež bylo vyvedeno drobným písmem. Harry se k plánu ohromeně sklonil. Označená tečka v levém horním rohu ukazovala, že profesor Brumbál přechází sem a tam po své pracovně, školníková kočka paní Norrisová slídí po druhém patře a školní strašidlo Protiva momentálně poletuje po Pamětní síni. A když Harry přelétal pohledem nahoru a dolů po dobře známých chodbách, všiml si ještě něčeho jiného.

Na plánu bylo zakresleno několik chodeb, v nichž nikdy nebyl. A mnohé z nich zřejmě vedly...

„Přímo do Prasinek,“ přikývl Fred a přejel prstem po trase jedné z nich.

⁵⁶ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

Představte si, že se vám nějaký takový plánec dostane do rukou.

3. Jak byste s ním naložili? Chtěli byste mít tak velkou zodpovědnost?
_____
4. Zkuste vymyslet nějaký váš vlastní plánec, který by se dal využít v našem reálném světě. Napište, co všechno by uměl a jakou oblast by pokryl.
_____

5. Doplňte pravý sloupeček podle údajů v levém sloupečku

Téma: ČAS

1 podstatné jméno vystihující téma.	
2 přídavná jména popisující téma.	
3 slovesa vyjadřující děj tématu.	
věta o 4 slovech shrnující znalosti o tématu.	
1 slovo rekapitulující podstatu tématu.	

Harry vzhlížel k Brumbálovi, který se tvářil neobyčejně vážně, a měl pocit, jakoby se mu celý jeho svět rozpadal od základů. Už dávno přivykl myšlence, že si Brumbál dokáže poradit s jakýmkoli problémem, a očekával proto, že i z téhle bryndy nějak úžasně vybruslí. Ale nic takového se nestalo... pohasla i jejich poslední naděje.

„V tomhle případě,“ pokračoval Brumbál pomalu a přejel světlemodrýma očima z Harryho na Hermionu, „potřebujeme víc času.“

„Ale špitla Hermiona; pak náhle vykulila oči, div jí nevypadly z důlků. „AHA!“

„Teď dávejte dobrý pozor,“ vyzval je Brumbál. Mluvil velice tichým, ale naprosto zřetelným hlasem. „Sirius je zamčený v pracovně profesora Kratiknota v sedmém patře. Je to třinácté okno zprava v západní věži. Pokud všechno půjde dobře, podaří se vám dnes večer zachránit víc než jeden nevinný život. Jedno si ale oba dva zapamatujte. Nikdo vás nesmí vidět. Vy to pravidlo znáte, slečno Grangerová – víte, co je v sázce... nikdo – vás – nesmí – vidět.“

Harry neměl sebemenší ponětí, o co vlastně jde. Brumbál se otočil na podpatku, a když došel ke dveřím, ještě jednou se ohlédl.

„Teď vás tady zamknu. Jen se podíval na hodinky, „za pět minut půlnoc. Měly by stačit tři obrátky, slečno Grangerová. Hodně štěstí.“

„Hodně štěstí?“ opakoval zmateně Harry, když se za Brumbálem zavřely dveře.
„Tři obrátky? O čem to mluví? Co máme udělat?“

Hermiona už se však potýkala s límcem svého hábitu a začala vytahovat velice dlouhý zlatý řetěz, složený z nesmírně jemných článků.

„Pojď honem ke mně, Harry,“ vyzvala ho naléhavě. „Dělej!“

Harry už vůbec nic nechápal, ale přikročil blíž k ní. Na řetězu, který držela před sebou, uviděl zavěšené maličké, třpytivé přesýpací hodiny.

„Tak pojď“

Přehodila oběma řetěz kolem krku.

„Připraven?“ vydechla.

„Co to děláme?“ vyptával se absolutně zmatený.

Hermiona přesýpací hodiny třikrát převrátila.

Potemnělá ošetřovna kolem nich se rozplynula. Harry měl pocit, jakoby obrovskou rychlostí někam pozadu letěl. Všude kolem něj se míhaly rozmazané obrazce různých barev a tvarů a v uších mu hučelo. Snažil se něco vykřiknout, ale neslyšel vlastní hlas.

A pak pod nohama znovu pocítil pevnou zem a všechno kolem opět nabylo ostrých tvarů...

Stál vedle Hermiony v liduprázdné vstupní síni, jejíž dlážděnou podlahu osvětlovaly zlaté paprsky slunečního světla, pronikající dovnitř otevřenou hlavní branou. Poplašeně se otočil a pohlédl na Hermionu; do krku se mu přitom zařízil řetěz, na němž visely přesýpací hodiny.

„Hermiono, co to...“

„Pojď sem!“ popadla ho Hermiona za paži a zatáhla ho na druhý konec síně ke dveřím do úklidového přístěnku, otevřela je, strčila ho dovnitř mezi kbelíky a košťata, vlezla si k němu a dveře zase zabouchla.

„Co – jak – co se stalo, Hermiono?“

„Vrátili jsme se zpátky časem,“ vysvětlovala šeptem Hermiona a stahovala přitom potmě Harrymu řetěz z krku. „O tři hodiny zpátky...“

Harry si sáhl na nohu a pořádně se do ní štípl. Důkladně ho to zabořilo, čímž se naprosto vyloučila možnost, že se mu zdá nějaký hrozně divný sen.

„Ale –“

„Psst! Poslouchej! Někdo jde! Myslím... myslím, že jsme to nejspíš my!“

Hermiona tiskla ucho ke dveřím přístěnku.

„Kroky napříč síní... ano, myslím, že jsme to my a jdeme k Hagridovi!“

„Chceš tím snad říct,“ zašeptal Harry, „že jsme tady v přístěnku a zároveň tam venku?“

„Přesně tak,“ přisvědčila Hermiona s uchem stále přilepeným ke dveřím přístěnku.
„Určitě to musíme být my... Podle zvuku to nevypadá na víc než na tři lidi... a jdeme pomalu, protože jsme schovaní pod neviditelným pláštěm...“

Odmlčela se a poslouchala ještě pozorněji.

„Právě jsme sešli po hlavním schodišti...“

Hermiona se posadila na převrácený kbelík a tvářila se zoufale nervózně. Harry by ale rád slyšel odpověď na několik otázek.

„Kde jsi přišla k té hračičce, co vypadá jako přesýpací hodiny?“

„Říká se tomu obraček času,“ vysvětlovala šeptem Hermiona, „a dostala jsem ho od profesorky McGonagallové hned první den školy v září, kdy jsme se vrátili“

do Bradavic. Používala jsem ho celý rok, abych zvládla všechny hodiny, na které jsem se přihlásila. Musela jsem profesorce McGonagallové přísahat, že o tom nikomu neřeknu; ona sama musela na ministerstvo kouzel napsat spoustu nejrůznějších dopisů, aby mi ho směla dát. Musela se za mě zaručit, že jsem vzorná, a taky že ten obraceč nikdy nepoužiju k ničemu jinému než k plnění svých studijních povinností... Vracela jsem zpátky čas, abych mohla chodit na další hodiny, takže jsem dělala několik předmětů najednou, chápeš? Jenže...

Harry, Já vůbec nevím, co bychom podle Brumbála měli udělat! Proč nám řekl, abychom se vrátili o tři hodiny zpátky? Jak to Siriusovi pomůže?“

6. Z textu zjistěte následující informace:

 Kdo vlastnil kouzelnou pomůcku pracující s časem?

 Od koho jej tato osoba získala?

 Jak se přístroj jmenoval?

 Za jakých podmínek s ním tato osoba mohla zacházet?

 V jakých situacích jej tato osoba použila?

7. Najděte v textu ještě jednu kouzelnou pomůcku a napište její název.

**8. Kdybyste vlastnili přístroj na práci s časem, jak byste jej využili?
Chtěli byste jej získat ze stejného důvodu jako postava v textu?**

9. Podle informací, které znáte po přečtení textu, se pokuste domyslet, jak bude příběh pokračovat. Napište alespoň několik vět.

10. Jak trávíte svůj volný čas? Máte na vše dostatek času nebo vám připadá, že je ho málo? Zdůvodněte své názory.

11. Kdybyste mohli vrátit čas a změnit nějakou událost ve svém životě, jaká by to byla a proč?

Do sovičky vepište číslo označující úroveň obtížnosti pracovního listu (podle vašeho názoru).

- 1 – lehká
- 2 – středně těžká
- 3 – těžká

Příloha 19 – *Harry Potter a vězen z Azkabanu* – Harry Potter & Sirius Black – Pracovní list 6⁵⁷

J. K. Rowlingová – *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Pracovní list 6)

Harry Potter & Sirius Black

Pracujte ve dvojicích.

1. Přečtěte si všechny jednotlivé texty obsahující různé události spojující Harryho Pottera a Síruse Blacka.
2. Pokuste se tyto texty seřadit ve správném pořadí chronologicky, jak podle vás šly v knize za sebou.
3. Do tabulky uvedené níže vytvořte osnovu podle vámi zvoleného pořadí textů (1 text = 1 řádek tabulky) a do každého řádku napište, co se v úryvku důležitého stalo – např. co se Harry dozvěděl o Sírusevi, co se mezi nimi stalo atd.
4. Když se zamyslíte, změnil se nějak Harryho vztah k Sírusevi v průběhu děje? Zdůvodněte a dokažte na konkrétních pasážích v textech.

Do sovičky
vepište číslo
označující úroveň
obtížnosti
pracovního listu
(podle vašeho
názoru).

- 1 – lehká
2 – středně těžká
3 – těžká

OSNOVA HARRYHO & SIRIUSE

TEXT	HLAVNÍ UDÁLOST

⁵⁷ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00951-X.

TEXT 1

Harry se vysoukal do sedu, nasadil si brýle a zvedl svou hůlku.

„Musím mluvit s ředitelem,“ prohlásil.

„Pottere,“ domlouvala mu konejšivě madame Pomfreyová, „zachovej klid. Blacka chytili. Drží ho nahoře pod zámkem. Každou chvíli mají přijít mozkomorové, aby mu dali svůj polibek –“

„COŽE?“

Harry vyskočil z postele a Hermiona ho následovala. Jeho výkřik uslyšeli venku na chodbě, a tak v příští vteřině vešli na ošetřovnu Kornelius Popletal a Snape.

„Harry, hej, Harry, co má tohle znamenat?“ zlobil se Popletal. „Ty máš pěkně ležet v posteli – dostal nějakou čokoládu? Obrátil se neklidně k madame Pomfreyové.

„Vyslechněte mě, pane ministře,“ vyhrkl Harry, „Sirius Black je nevinný! Petr Pettigrew svou smrt jen předstíral! Dnes večer jsme ho viděli! Nesmíte mozkomorům dovolit, aby Siriusovi udělali tu hroznou věc, on je –“

Popletal však jen kroutil hlavou a vlídně se na něj usmíval.

„Harry, Harry, máš pořádný zmatek v hlavě po tom děsivém zážitku. Pěkně si teď lehni a neboj se, všechno máme pevně v rukou...“

„PŘÁVĚ ŽE NEMÁTE! Rozkřikl se Harry. „ZAVŘELI JSTE TOHO NEPRAVÉHO!“

TEXT 2

Harry upustil sklenici, ta hlučně dopadla na zem a Ron ho pod stolem kopl.

„Člověk by řekl, že Black s Potterem jsou bratři!“ přidal se k ostatním profesor Kratiknot. „Byli nerozluční jako dvojčata!“

„Samozřejmě že byli nerozluční,“ doplnil ho Popletal. „Potter Blackovi důvěřoval víc než všem svým ostatním kamarádům. A na tom se nic nezměnilo, ani když dokončili školu. Když si James bral Lily, byl mu Black za svědka. Potom ho ustanovili Harryho kmotrem. Harry o tom samozřejmě nemá tušení. Jistě si dovedete představit, jak by ho tahle věc trápila.“ [...]

„Takže Black se stal Strážcem tajemství Potterových?“ zašeptala madame Rosmerta.

„Přirozeně,“ přitakala profesorka McGonagallová. „James Potter řekl Brumbálovi, že Black by raději zemřel, než aby prozradil, kde jsou, že Black sám má také v úmyslu se někde schovat... A přesto si Brumbál dělal starosti.

„James Potter ale trval na tom, že Strážcem tajemství učiní Blacka?“

„Ano, trval,“ potvrdil sklesle Popletal. „A pak, sotva týden poté, kdy uplatnili Fideliovo zaklínadlo –“

„Black zradil?“ vydechla madame Rosmerta.

„Přesně tak.“ [...]

Harry uviděl, jak postupně vstalo pět párů nohou, mihly se lemy pláštěů a blyštivé podpatky madame Rosmery odcupitaly k b aru. Dveře hostince U Tří košťat se otevřely, dovnitř vletěl další oblak sněhu a učitelé byli titam.

„Harry?“ Ron a Hermiona se naklonili.

Pod stolem se objevily jejich obličej. Oba kamarádi na Harryho upřeně zírali a nevěděli, co říct.

TEXT 3

„Poslouchej mě, chci, abys mi slíbil –“
„ – že budu hodný hoch a nebudu z hradu nikam chodit?“ zahučel rozmrzele Harry.
„Ne tak docela,“ zavrtěl hlavou pan Weasley a zatvářil se tak vážně, jak ho Harry ještě v životě neviděl. „Slíb mi, Harry, že nebudeš po Blackovi pátrat.“
„Cože?“ zíral na něj vyjeveně Harry.
„Slíb mi, Harry,“ opakoval pan Weasley a mluvil teď ještě rychleji, „že ať se stane cokoli –“
„Proč bych měl pátrat po někom, o kom vím, že mě chce zabít?“ vyptával se Harry nechápavě.
„Přísaha, že ať se doslechneš cokoli –“

TEXT 4

„Víš, co tohle všechno znamená?“ otočil se nečekaně k Harrymu při pomalém postupu chodbou.
„Když Petigrewa předáme úřadům?“
„Že jste svobodný,“ usmál se Harry.
„Ano...“ přikývl Sirius. „Ale jsem ještě něco – nevím, jestli ti to někdy někdo pověděl, ale... jsem tvůj kmotr.“
„Ano, to už jsem věděl,“ potvrdil Harry.
„Totiž... tvoji rodiče mě jmenovali tvým opatrovníkem,“ soukal ze sebe namáhavě.
„Pro případ, že by se s nimi něco stalo...“
Harry čekal. Nevěděl, jestli má Sirius na mysli to, co ho právě napadlo.
„Samozřejmě pro to budu mít pochopení, jestliže budeš chtít zůstat u tety a u strýčka,“ pokračoval Sirius. „Ale... zkrátka si to dobře promysli. Jakmile bude mé jméno očištěné... Kdybys pak chtěl... nový domov...“
Harrymu jako by v žaludku náhle explodoval granát.
„Cože... že bych bydlel s vámi?“ zakoktal a udeřil přitom hlavou do kusu skály, trčícího ze stropu.
„Že bych odešel od Dursleyových?“
„Samozřejmě jsem si myslel, že by se ti to asi moc nezamlouvalo,“ vyhrkl spěšně Sirius.
„Úplně to chápu. Jenom mě napadlo, že bych mohl...“
„Zbláznil jste se?“ zachroptěl Harry hlasem neméně skřehotavým než Sirius.
„Samozřejmě, že bych chtěl ode Dursleyových odejít! Vy máte vlastní dům? Kdy se můžu nastěhovat?“

TEXT 5

„Poslyš, Harry,“ nadechla se a vyměnila si pohled s Ronem, „já vím, že to, co jsme včera vyslechli, tě doopravdy muselo vykolejit. Jde ale o to, že nesmíš udělat žádnou hloupost.“
„Jako co například?“ zeptal se Harry.
„Jako například zkoušet dopadnout Blacka,“ vypálil Ron.
Harrymu bylo jasné, že si to spolu nacvíchovali, zatímco on ještě spal. Neodpověděl.
„To bys neudělal, že ne, Harry?“ ujíšťovala se Hermiona.
„Protože Black za to nestojí, abys kvůli němu umřel,“ dodal Ron.
Harry na ně pohlédl. Připadalo mu, že vůbec nechápu, o co jde.
„Prosím tě, Harry,“ žadonila Hermiona, jejíž oči se teď leskly slzami, „prosím, měj rozum. Black se dopustil strašného, děsivého zločinu, ale ty... ty se nesmíš vystavovat nebezpečí, vždyť právě o to Blackovi jde... Ach, Harry, kdyby ses teď vydal Blacka hledat, nahrával bys mi přímo do karet. Tvoje mamka a tatka by si určitě nepřáli, abys po Blackovi začal pátrat!“
„Nikdy se nedozvím, co by si přáli nebo nepřáli, protože kvůli Blackovi jsem s nimi nikdy nemluvil,“ odbyl ji Harry stroze.

TEXT 6

„Poslyš, Molly, říká se, že Sirius Black je šílenec, a možná je to pravda, byl ale dost chytrý na to, aby uprchl z Azkabanu, a to se prohlašovalo za nemožné. Jsou to už tři týdny, nikdo nenarazil na jeho sebemenší stopu, a ať si Popletal vykládá v *Denním věštci*, co chce, nejsme Blackovu dopadení o nic blíž než vynálezu samokouzlicí hůlky. Jediné, co nepochybně víme, je to, po čem Black jde –“

„Taky jsme se domnívali, že Azkaban je absolutně bezpečný. Jestli se Blackovi podařilo utéct z Azkabanu, může zrovna tak proniknout do Bradavic.“

„Nikdo ale doopravdy neví, že Black skutečně jde po Harrym –“

Ózval se úder o dřevo a Harry nepochyboval o tom, že pan Weasley tluče pěstí do stolu.

Následovala chvíle ticha. Harry se naklonil blíž ke dveřím v zoufalé snaze vyposlechnout ještě něco.

TEXT 7

„Je tam!“ vyhrkl Harry, když zahlédl Síruse v okamžiku, kdy se vznesli k jeho oknu. Natáhl ruku, a když Klofan mávl křídly dolů, podařilo se mu hlasitě zaťukat na sklo.

Black zdvihl oči a Harry viděl, jak mu poklesla brada. Vyskočil z křesla, pospíšil k oknu a pokusil se je otevřít. Okno však bylo zamčené.

„Ustupte!“ zavolala na něj Hermiona a pravou rukou vytáhla hůlku; levou se stále přidržovala Harryho hábitu.

„Alohomora!“

Okno se rozlétlo dokořán.

„Jak... jak...?“ koktal neslyšeně Black a zíral nevěřičně na hipogryfa.

„Nasedněte – nemáme moc času,“ vyzval ho Harry, který Klofana pevně tiskl kolem štíhlého krku, aby ho udržel v rovnováze. „Musíte odtud pryč – mozkomorové už jsou na cestě sem. Macnair pro ně šel.“ [...]

„Uděláte nejlíp, když odtud honem zmizíte, Sírusi,“ lapal po dechu Harry. „Každou chvíli přivedou mozkomory do Kratiknotovy pracovny a zjistí, že tam nejste.“

TEXT 8

„Lily a James tě učinili Strážcem svého tajemství jen proto, že jsem jim to navrhl já,“ zasyčel Black hlasem tak jeduplným, že Pettigrew bezděčně o krok ustoupil. „Považoval jsem to za dokonalý plán... za bluf... Byl jsem si jistý, že Voldemort půjde po mně, že ho ani ve snu nenapadne, že by mohli použít takového slabého a netalentovaného ubožáka, jako jsi ty... Musel to být nejbáječnější okamžik celého tvého mizerného života, když jsi Voldemortovi říkal, že mu můžeš Potterovy vydat.“ [...]

Podíval se na Harryho, který tentokrát neodvrátil oči.

„Věř mi,“ zachraplal Black. „Musíš mi věřit. Nikdy jsem Lily a Jamese nezradil. Byl bych raději zemřel, než abych je zradil.“

A konečně, konečně mu Harry uvěřil. S hrdlem staženým tak úzce, že nebyl schopen promluvit, pouze přikývl.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tomáš Dragon
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Metodické návrhy pro literární výchovu na 2. stupni ZŠ se zaměřením na uplatnění žánru fantasy
Název v angličtině:	Methodical suggestions for literary education at 2nd grade of elementary school with focus on use of fantasy genre
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá tvorbou metodických návrhů pro hodiny literární výchovy na 2. stupni ZŠ. První část práce se zabývá žánrem fantasy a jeho žánrovými variantami, konkrétními autory tohoto žánru, výukovými metodami, jejich klasifikací, inovativními metodami a kritickým myšlením. Druhá část se věnuje metodickým návrhům se zaměřením na uplatnění žánrů fantasy a popisu jednotlivých metodických návrhů k vybraným knihám – <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> od J. R. R. Tolkiena a <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> od J. K. Rowlingové.
Klíčová slova:	Hobit, Harry Potter, fantasy, pracovní listy, J. R. R. Tolkien, J. K. Rowlingová, kritické myšlení, výukové metody, metodické návrhy
Anotace v angličtině:	Master thesis deals with the creation of methodical suggestions for literary education at 2nd grade of elementary school. The first part of thesis focuses on the fantasy genre and its gener variants, particular authors of this genre, teaching methods, their classification, innovative methods and critical thinking. The second part deals with methodical suggestions with focus on use of fantasy genre and description of methodical suggestions to selected books – <i>The Hobbit or There and Back Again</i> by J. R. R. Tolkien and <i>Harry Potter and the Prisoner of Azkaban</i> by J. K. Rowling.
Klíčová slova v angličtině:	Hobbit, Harry Potter, fantasy, worksheets, J. R. R. Tolkien, J. K. Rowling, critical thinking, teaching methods, methodical suggestions
Přílohy vázané v práci:	19 příloh: Fotografie – John Ronald Reuel Tolkien v roce 1967 Fotografie – Joanne Kathleen Rowlingová při čtení dětem Obálka knihy <i>Hobit aneb cesta tam a zase zpátky</i> Obálka knihy <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i>

	<p>Mapa z knihy <i>Hobit aneb cesta tam a zase zpátky</i> Plánek z knihy <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Úvod – Pracovní list 1 <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Příběh ukrytý v písni – Pracovní list 2 <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Hostina – Pracovní list 3 <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Glum a hádanky – Pracovní list 4 <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Mapa – Pracovní list 5 <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Prsten – Pracovní list 6 <i>Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky</i> – Drak a poklad – Pracovní list 7 <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> – Úvod – Pracovní list 1 <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> – Teta Marge – Pracovní list 2 <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> – Hipogryf – Pracovní list 3 <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> – Mozkomor vs. Patron – Pracovní list 4 <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> – Kouzelné pomůcky – Pracovní list 5 <i>Harry Potter a vězeň z Azkabanu</i> – Harry Potter & Sirius Black – Pracovní list 6</p>
Rozsah práce:	80 stran
Jazyk práce:	čeština